

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuomioistuinlakia, kiinteistönmuodostamislakia, merilakia, ryhmäkannelakia, yrityksen saneeraus- ja ulosottoa lakia, ulosottoa lakia, sotilasoikeudenkäyntilakia ja tuomioistuinharjoittelusta annettua lakia.

Esityksellä toteutettaisiin kärjäoikeuksien rakenneuudistus. Uudistuksella kehitettäisiin kärjäoikeusverkostoa siten, että sen jälkeen Suomessa olisi 20 kärjäoikeutta nykyisten 27 kärjäoikeuden sijaan. Kärjäoikeuspaikkakunnat olisivat Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Maarianhamina, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Uudistuksella yhdistettäisiin Espoon ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudet, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kärjäoikeudet, Oulun ja Ylivieska-Raahen kärjäoikeudet sekä Kemi-Tornion ja Lapin kärjäoikeudet. Lisäksi Hyvinkään kärjäoikeuden tuomiopiiri jaettaisiin siten, että sen eteläiset kunnat ja Itä-Uudenmaan, Tuusulan ja Vantaan kärjäoikeudet yhdistettäisiin, ja Hyvinkään kärjäoikeuden tuomiopiirin pohjoiset kunnat ja Kanta-Hämeen kärjäoikeus yhdistettäisiin. Kärjäoikeudet nimettäisiin pääosin maakuntien nimien perusteella. Kärjäoikeuksien toimipaikkojen määrää vähennettäisiin nykyisestä 57:stä 36:een. Kärjäoikeuksien 20 hallinnollisen kanslian lisäksi erillisiä kanslioita jäisi neljälle ja istuntopaikkoja 12 paikkakunnalle.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eräitä erityisasiaryhmiä eli merioikeus-, ryhmäkanne-, yrityssaneeraus-, ulosottovalitus- ja sotilasoikeudenkäyntiasioita keskitettäisiin käsiteltäväksi nykyistä harvempiin kärjäoikeuksiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Poikkeuksena olisivat tuomioistuinlain 17 luvun 2, 7 ja 15 §:n, 19 luvun 6 §:n sekä tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 14 §:n muutokset, jotka ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
1.1 Tuomioistuinlaitos ja sen kehittyminen.....	5
1.2 Tuomioistuinten toimintaympäristö ja rakenteelliset muutostarpeet.....	6
2 NYKYTILA.....	7
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	7
Yleistä.....	7
Käräjäoikeuksien tuomiopiirit ja toimipaikat.....	8
Eräiden asiaryhmien keskittäminen.....	9
Käräjäoikeuksien kielellinen jaotus.....	11
<i>Ruotsin kieli</i>	11
<i>Saamen kieli</i>	12
Käräjäoikeuksien asiamäärät ja käsittelyajat.....	13
Henkilöstö, taloudellisuus ja tuottavuus.....	13
Väestökehitys nykyisten käräjäoikeuksien tuomiopiireissä.....	13
2.2 Kehitys muissa Pohjoismaissa.....	14
2.3 Nykytilan arviointi.....	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	18
3.1 Tavoitteet.....	18
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	19
Vaihtoehdot käräjäoikeusverkoston toteuttamiseksi.....	19
Kielellisten oikeuksien turvaamiseen liittyviä näkökohtia.....	20
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	22
Käräjäoikeudet.....	22
Tuomiopiirit.....	23
Toimipaikat.....	24
Erityisasiaryhmien keskittäminen.....	26
<i>Maa-oikeusasiat</i>	26
<i>Merioikeusasiat</i>	26
<i>Ryhmäkannesasiat</i>	26
<i>Yrityksen saneerausta ja ulosottovalituksia koskevat asiat</i>	27
<i>Sotilasoikeudenkäyntiasiat</i>	28
Kielellisten oikeuksien toteutuminen.....	29
<i>Ruotsin kieli</i>	29
<i>Saamen kieli</i>	30
Hovioikeuksien tuomiopiirit.....	30
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	31
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	31
Henkilöstö.....	31
Matkakustannukset.....	31
Toimitilat.....	32
AIPA:n ja turvallisuusjärjestelyjen edellyttämät investoinnit.....	33
4.2 Vaikutukset henkilöstöön.....	34
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	36

HE 270/2016 vp

4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	37
4.5	Kielelliset vaikutukset.....	39
5	ASIAN VALMISTELU	42
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	42
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	43
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	45
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....		46
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	46
1.1	Tuomioistuinlaki	46
	2 luku Käräjäoikeudet.....	46
	17 luku Asiantuntijajäsenet.....	46
	19 luku Muu henkilöstö.....	47
1.2	Kiinteistönmuodostamislaki.....	48
1.3	Merilaki.....	48
	21 luku Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeudenkäynti merioikeusasioissa	48
	23 Luku Erinäiset säännökset	50
1.4	Ryhmäkannelaki	50
1.5	Ulosottokaari.....	51
	11 luku Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn	51
1.6	Laki yrityksen saneerauksesta.....	51
1.7	Sotilasoikeudenkäyntilaki	51
1.8	Laki tuomioistuinharjoittelusta	52
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	52
3	VOIMAANTULO JA SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET	53
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	54
LAKIEHDOTUKSET		58
	1. Laki tuomioistuinlain muuttamisesta	58
	2. Laki kiinteistönmuodostamislain 241 a ja 259 §:n muuttamisesta.....	61
	3. Laki merilain muuttamisesta	62
	4. Laki ryhmäkannelain 3 §:n muuttamisesta	65
	5. Laki ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n muuttamisesta.....	66
	6. Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 67 §:n muuttamisesta	67
	7. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 1 §:n muuttamisesta	68
	8. Laki tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	69
LIITTEET		70
RINNAKKAISTEKSTIT		70
	1. Laki tuomioistuinlain muuttamisesta	70
	2. Laki kiinteistönmuodostamislain 241 a ja 259 §:n muuttamisesta.....	75
	3. Laki merilain muuttamisesta	77
	4. Laki ryhmäkannelain 3 §:n muuttamisesta	81
	5. Laki ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n muuttamisesta.....	82
	6. Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 67 §:n muuttamisesta	84
	7. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 1 §:n muuttamisesta	86
	8. Laki tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	87
ASETUSLUONNOKSET		88
	1. Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä	88
	2. Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa- ja metsätalouden käsittelyasioissa	89

HE 270/2016 vp

3. Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa	90
4. Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä yrityksen saneerausta koskevissa asioissa	91
5. Valtioneuvoston asetus hovioikeuksien sijaintipaikoista ja tuomiopiireistä annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta.....	92
6. Valtioneuvoston asetus erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muuttamisesta	93
1. Oikeusministeriön asetus käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista	94
2. Oikeusministeriön asetus maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista	96
3. Oikeusministeriön asetus vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 4 §:n muuttamisesta	97

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Tuomioistuinlaitos ja sen kehittyminen

Suomessa on 27 kärjäoikeutta, viisi hovioikeutta ja kuusi hallinto-oikeutta. Ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa käyttää korkein oikeus ja hallintolainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus. Ahvenanmaan hallintotuomioistuin toimii Ahvenanmaan kärjäoikeuden yhteydessä. Erityistuomioistuimina toimivat markkinaoikeus, työtuomioistuin ja vakuutus-oikeus. Ylimpiä virkamiehiä koskevissa virkarikosasioissa toimivaltainen on valtakunnanoikeus. Erityistuomioistuimina voidaan pitää myös sotaoikeuksia, joita voidaan asettaa sotatilaan julistetulle alueella. Maassamme toimii myös maa- ja merioikeuksia, mutta ne eivät ole organisatorisesti erillisiä tuomioistuimia vaan ovat osa kärjäoikeuksia. Lisäksi eräitä asiaryhmiä, kuten maa-oikeus-, merioikeus-, ryhmäkante-, ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioita, on keskitetty tiettyjen alueellisten tuomioistuinten ratkaistavaksi.

Nykyinen tuomioistuinjärjestelmä on pitkän historiallisen kehityksen tulos. Oikeudenkäyttö Ruotsi-Suomessa oli aina 1600-luvulle saakka heikosti järjestettyä. Riita- ja rikosasioita käsiteltiin maaseudulla käräjillä (kihlakunnan- ja laamanninoikeudet) ja kaupungeissa raadeissa (raastuvanoikeudet). Ylintä tuomiovaltaa käytti kuningas, jonka puoleen jokaisella oli oikeus kääntyä. Oikeudenhoidon kehittyessä muutoksenhakuasteeksi perustettiin vuonna 1614 Tukholmaan kuninkaallinen hovioikeus eli Svean hovioikeus. Suomeen hovioikeudet on perustettu pitkän ajan kuluessa (Turun hovioikeus 1623, Vaasan hovioikeus 1776, Viipurin hovioikeus 1839, Helsingin hovioikeus 1952 sekä Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudet 1978 ja 1979). Autonomian aikana 1809—1917 yleisen lainkäytön puolella siirryttiin neliasteisesta järjestelmästä kolmiasteiseen, jossa alimpana oikeusasteena toimivat kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet, ylioikeutena hovioikeudet ja ylimpänä asteena senaatin oikeusosasto. Korkein oikeus perustettiin Suomen itsenäistymisen jälkeen vuonna 1918.

Merkittäviä muutoksia yleisten tuomioistuinten rakenteeseen tuli vasta 1990-luvulla. Maaseudun ja kaupunkien alioikeuksien oikeudenkäytön erillisuus päättyi vasta vuonna 1993, jolloin kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet lakkautettiin. Kaksijakoisesta järjestelmästä luovuttiin ja perustettiin kärjäoikeudet yleisiksi alioikeuksiksi koko maahan. Jo tuolloin alioikeuksien määrää vähennettiin 97:stä 70 kärjäoikeuteen. Pienimpien kärjäoikeuksien yhdistämistä on 2000-luvulla jatkettu asteittain niin, että vuonna 2000 kärjäoikeuksia oli 66 ja vuonna 2007 enää viitisenkymmentä.

Kärjäoikeuksien viimeisin rakenneuudistus toteutettiin vuoden 2010 alusta lukien. Rakenneuudistuksen tavoitteena oli siirtää lainkäytön painopistettä ensimmäiseen oikeusasteeseen muodostamalla entistä vahvempia kärjäoikeuksia henkilöstön määrän ja osaamisen sekä niiden myötä lainkäytön laadun osalta. Uudistuksessa kärjäoikeuksien määrä puolitettiin aiemmasta 51 kärjäoikeudesta nykyiseen 27 kärjäoikeuteen. Rakenneuudistuksen yhteydessä kiinteistöjen kirjaamisasiat ja niitä hoitava henkilökunta siirrettiin Maanmittauslaitokselle.

Vastaavanlainen kehitys on ollut myös hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien kohdalla. Hovi- ja hallinto-oikeuksien rakenneuudistus tuli voimaan huhtikuun alusta 2014 (HE 105/2014 vp). Uudistuksella pyrittiin vahvistamaan hovi- ja hallinto-oikeuksien rakennetta niin, että oikeusturva voidaan taata muuttuvissa yhteiskunnallisissa oloissa. Rakenneuudistuksen tavoitteet olivat samansuuntaisia kuin edellä on todettu kärjäoikeuksien kohdalla.

1.2 Tuomioistuinten toimintaympäristö ja rakenteelliset muutostarpeet

Tuomioistuinlaitoksen ja laajemmin koko oikeuslaitoksen tehtävänä on perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan oikeusturvan toteuttaminen. Oikeusturva perusoikeutena sisältää jokaisen oikeuden saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa sekä saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Tuomioistuinten tehtävänä on tuottaa oikeita ja perusteltuja ratkaisuja kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin. Tuomioistuinten toimintaedellytyksiin vaikuttavat toimintaympäristön muutokset, kuten väestö- ja elinkeinorakenteen muuttuminen ja kansainvälistyminen. Myös tekniikan ja työvälineiden kehittyminen muuttavat tuomioistuinten toimintaa ja työskentelytapoja. Oikeudellisen ympäristön monimutkaistuminen ja globalisaatio edellyttävät tuomioistuinten henkilöstöltä vahvaa yleis- ja erityisosaamista sekä myös kielellistä ja teknistä osaamista. Meneillään oleva tuomioistuinlaitoksen ikärakenteesta johtuva henkilöstön eläköityminen on sekä haaste että mahdollisuus tuomioistuinten toiminnan ja organisaatioiden kehittämislle.

Tuomioistuinten toiminnalle paineita asettavat myös vallitseva valtiontaloudellinen tilanne ja sen myötä niukkenevat resurssit. Tuomioistuinten resursseja on vähennetty merkittävästi viime vuosina. Tuomioistuinten toimintakyvyn turvaaminen edellyttää uusia tehokkaampia keinoja järjestää tuomioistuinten toiminta ja johtaa niitä. Oikeudenkäyntien kokonaisuuden lyhentämiseksi ja oikeusturvan laadun parantamiseksi on laadittu oikeusturvaohjelma. Vuonna 2013 annetussa oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013—2025 (Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013) ehdotetaan useita erilaisia toimenpiteitä oikeuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi. Yhtenä keinona on mainittu tuomioistuinlaitoksen rakenteiden uudistaminen.

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa esitetyt toimenpiteet eivät kuitenkaan enää yksin riitä täyttämään syntymässä olevaa rahoitusvajetta, minkä vuoksi ohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista on jatkettava ja samalla etsittävä uusia keinoja, joilla tuomioistuinten työmäärää voidaan vähentää ja toimintaa tehostaa. Oikeusministeriön hallinnonalan määräraha-kehitykset alenevat merkittävästi vuoteen 2020 mennessä, mikä merkitsee tuomioistuinlaitoksessa mittavia menoleikkauksia. Oikeudenhoidon uudistamisohjelman toimeenpano on pääministeri Sipilän hallituksen toimintasuunnitelmassa yhtenä keskeisenä kivijalkahankkeena (numero 9). Sitä toteutetaan oikeus- ja työministeri Jari Lindströmin oikeudenhoidon kehittämisohjelman 17.8.2016 mukaisesti. Ohjelman mukaan toimintaympäristön muutoksiin vastataan oikeusministeriön hallinnonalalla rakenneuudistuksilla, palveluiden ja prosessien sähköistämällä sekä lainsäädännön ja menettelyjen sujuvoittamisella. Käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen toteuttaminen on yksi ohjelman keskeisistä hankkeista.

Useilla muilla uudistamisohjelmaan ja kehittämisohjelmaan sisältyvillä hankkeilla on kiinteä yhteys käräjäoikeusverkoston kehittämiseen. Näistä tärkeimpiä ovat erityisesti summaaristen asioiden käsittelyn kehittämistä (OM 6/41/2016), sakkomenettelyn (Mietintöjä ja lausuntoja 54/2016) sekä hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamista (LVM 417/03/2013) ja oikeusprosessien keventämistä (OM 8/41/2015) koskevat ehdotukset, joilla toteutuessaan on huomattava vaikutus käräjäoikeuksissa tulevaisuudessa käsiteltävien asioiden määrään. Niin ikään syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämishankkeella (ns. AIPA, OM 21/31/2007) sekä muilla sähköistä asiointia lisäävillä toimenpiteillä, kuten videoneuvottelun käytön lisäämisellä, on suuri merkitys tuomioistuinlaitoksen työskentelytapoja kehitettäessä. Digitalisoituminen mahdollistaa toimintojen tehostamisen hallinnossa ja uudenlaisten palveluiden kehittämisen kansalaisille. Digitalisoitumisella on merkitys-

tä sille, miten tuomioistuinpalveluita tulevaisuudessa tarjotaan ja millaista tuomioistuinverkostoa tulevaisuudessa tarvitaan. Lisäksi oikeusministeriö on keväällä 2016 asettanut toimikunnan valmistelemaan tuomioistuinviraston perustamista (OM 9/021/2016). Hankkeen tavoitteena on järjestää tuomioistuinten keskushallinto tavalla, joka korostaa tuomioistuinten riippumattomuutta asemaa, edistää tuomioistuinten hallintotehtävien tehokasta ja tuloksellista hoitamista sekä vahvistaa tuomioistuinten lainkäyttötoiminnan korkeaa laatua ja oikeusvarmuutta.

Tuomioistuinten toimintaympäristön muuttuminen edellyttää toimenpiteitä, joilla oikeudenhoidon korkea laatu voidaan jatkossakin turvata. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi käräjäoikeuksien rakenneuudistus, jolla käräjäoikeuksia vahvistetaan luomalla nykyistä suurempia hallinnollisia yksiköitä. Näin työmäärä ja resurssit voidaan jakaa nykyistä tehokkaammin ja tasaisemmin. Hallintoa keventämällä ja toimitilakustannuksia alentamalla tuomioistuinlaitoksen resursseja voidaan ohjata lainkäyttöön.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Tuomioistuinten yhteiskunnallinen asema ja tehtävät on säännelty perustuslaissa (731/1999). Valtiovallan kolmijako-oppia ilmentävän perustuslain 3 §:n mukaan tuomiovallan käyttö kuuluu riippumattomille tuomioistuimille. Lainkäyttöä koskevat säännökset sisältyvät perustuslain 9 lukuun. Lain 98 §:ssä säädetään tuomioistuinlaitoksen perusrakenteesta. Sen 1 momentin mukaan yleisiä tuomioistuimia ovat korkein oikeus, hovioikeudet ja käräjäoikeudet.

Käräjäoikeudet ovat yleisiä alioikeuksia eli käsittelevät ensimmäisenä oikeusasteena rikos-, riita- ja hakemusasioita. Suomessa on vuoden 2010 alusta lukien ollut 27 käräjäoikeutta. Niistä säädetään vuoden 2017 alusta voimaan tulleessa tuomioistuinlaissa (673/2016). Sen 2 luvun 3 §:n mukaan yleisiä alioikeuksia ovat Ahvenanmaan, Espoon, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Hyvinkään, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Tuusulan, Vantaan, Varsinais-Suomen ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet. Käräjäoikeuksissa käsitellään vuosittain lähes 500 000 asiaa (ks. käräjäoikeuksien asiamäärästä tarkemmin jäljempänä s. 13).

Käräjäoikeuden ratkaisusta haetaan muutosta hovioikeudelta. Hovioikeuksissa on käytössä jatkokäsittelylupajärjestelmä, mikä tarkoittaa, että asianosainen saa hakea muutosta kaikkiin käräjäoikeuden ratkaisuihin, mutta tietyissä asioissa käräjäoikeuden päätöksestä tehdyn valituksen täysimittainen käsittely edellyttää hovioikeuden myöntämää jatkokäsittelylupaa. Vuoden 2016 alusta lukien jatkokäsittelylupajärjestelmä on voimassa kaikissa riita- ja hakemusasioissa sekä niissä rikosasioissa, joissa vastaaja on tuomittu alle kahdeksan kuukauden vankeusrangaistukseen.

Hovioikeuksia on viisi: Helsingin, Itä-Suomen, Rovaniemen, Turun ja Vaasan hovioikeudet. Hovioikeuksiin saapuu ja niissä ratkaistaan vuosittain hieman alle 10 000 asiaa (esimerkiksi vuonna 2015 saapui yhteensä 9 810 asiaa). Tämä tarkoittaa, että vain murto-osasta kaikista käräjäoikeuksien ratkaisemista asioista haetaan muutosta. Hovioikeuden ratkaisuun voidaan hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta, jos se myöntää valitusluvan.

HE 270/2016 vp

Lainkäytön painopistettä on viime vuosina pyritty siirtämään käräjäoikeuksiin, mistä osoitukseksi on myös edellä mainittu jatkokäsittelylupajärjestelmä.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirit ja toimipaikat

Perustuslain 119 §:ssä säädetään valtionhallinnosta. Sen mukaan valtion keskushallintoon voi kuulua valtioneuvoston ja ministeriöiden lisäksi virastoja, laitoksia ja muita toimielimiä. Valtiolla voi lisäksi olla alueellisia ja paikallisia viranomaisia. Eduskunnan alaisesta hallinnosta säädetään erikseen lailla. Perustuslain 122 §:ssä säädetään hallinnollisesta jaotuksesta. Sen mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan. Kuntajaon perusteista säädetään lailla.

Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetussa laissa (362/2002) säädetään viranomaisten toimivallasta päätettäessä muun muassa pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevien alueellisten ja paikallisten valtion yksikköjen ja toimintojen lakauttamisesta tai supistamisesta. Lain mukaan toimivalta päättää yksikköjen sijoittamisesta kuuluu asianomaiselle ministeriölle, mutta asia tulee käsitellä alueellistamisen koordinaatiotyöryhmässä (valtioneuvoston asetus valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta, 567/2002). Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa (7/2014) säädetään muun muassa alueiden kehittämisen tavoitteista ja seurannasta. Kehittäminen perustuu valtioneuvoston aluekehittämispäätökseen 2016—2019 (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 28/2016). Sen toteutumista seuraa alueiden uudistumisen neuvottelukunta, AUNE (entinen alue- ja rakennepoliittinen neuvottelukunta, ARNE).

Valtion aluehallintoviranomaisten toimialueiden jaon periaatteista säädetään maakuntajako-laissa (1159/1997). Sen mukaan maa jaetaan maakuntiin alueiden kehittämistä ja alueiden käytön suunnittelua varten. Maakunnaksi määrätään alue, johon kuuluvat kunnat muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti sekä alueen suunnittelun kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Päätöksen maakuntien määrästä ja alueesta tekee valtioneuvosto. Tällä hetkellä maakuntia on 19 Ahvenanmaan maakunta mukaan lukien. Ahvenanmaan maakunnan alueesta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 2 §:ssä. Käynnissä oleva, vuoden 2019 alusta voimaan kaavailtu, maakuntauudistus (HE-luonnos 31.8.2016 ja 22.12.2016) ei merkittävästi muuta nykyistä maakuntajakoa.

Edellä todetulla tavalla käräjäoikeudet ovat osa riippumatonta tuomioistuinlaitosta. Ne eivät ole edellä tarkoitettuja hallintoviranomaisia, eivätkä niiden tehtävät ole riippuvaisia alueellisista kysymyksistä. Maakunta- tai kihlakuntajaon noudattamista on kuitenkin aiemmin pidetty alueellisena lähtökohdana käräjäoikeuksien tuomiopiirejä muodostettaessa. Menettelyä ovat puoltaneet muun muassa käytännön syyt. Esimerkiksi yhteistyö poliisin ja syyttäjän kanssa on joustavampaa, jos aluejaot ovat mahdollisimman pitkälle samanlaiset ja toimipaikat ovat samoilla paikkakunnilla. Viranomaisten toimivallanjako näyttäytyy myös kansalaiselle selkeämmin, kun niiden toimialueet ovat yhtenäisiä ja viranomaiset sijaitsevat samoilla paikkakunnilla. Lisäksi kuntien välinen yhteistyö ja alueen asukkaiden luontainen asiointisuunta ovat vaikuttaneet käräjäoikeuksien tuomiopiirijakoon. Niin ikään kielellisten oikeuksien toteuttamisella, kuten myös henkilökohtaisen asiointin ja neuvonnan vähentyneellä tarpeella on ollut merkitystä nykyisiä piirejä määritettäessä.

Nykyisin käräjäoikeuksien tuomiopiirit noudattavat varsin pitkälle maakuntajakoa niin, että yhdessä maakunnassa on yksi tai useampi käräjäoikeus. Tuomioistuinlain 2 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu yksi tai useampi kunta. Tuomiopiireistä säädetään sanotun pykälän nojalla valtioneuvoston asetuksella. Tuomioistuinlain 2 lu-

vun 4 §:n mukaan kärjäoikeudella voi olla useampia kanslioita ja istuntopaikkoja. Kärjäoikeuden kanslian ja istuntopaikan sijainnista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Tuomioistuinailla on jätetty voimaan ennen sen voimaantuloa annettu valtioneuvoston asetus kärjäoikeuksien tuomiopiireistä (1053/2014) sekä kärjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista annettu oikeusministeriön asetus (454/2009). Viimeksi mainittu asetus on annettu vuoden 2010 kärjäoikeusuudistuksen yhteydessä. Asetusta on päivitetty useasti, koska vuoden 2010 uudistuksen täytäntöönpanoon liittyviä toimitilajärjestelyjä ei ole käytännön syistä voitu toteuttaa yhdellä kertaa. Viimeisimmät muutokset ovat tulleet voimaan 1.4.2016.

Kärjäoikeudella voi olla niin sanottu hallinnollinen kanslia ja muita kanslioita sekä istuntopaikkoja. Hallinnollisella kanslialla tarkoitetaan tässä kärjäoikeuden päätoimipaikkaa, jossa on sijoitettuna sekä tuomareita että muuta henkilöstöä. Yleensä myös kärjäoikeuden laamanni työskentelee hallinnollisessa kansliassa. Muita kanslioita sijaitsee nykyisin pääosin niillä paikkakunnilla, joista kärjäoikeus on aiemmissa rakenneuudistuksissa lakkautettu. Myös niissä on sijoitettuna henkilöstöä. Kaikissa kanslioissa on asiakaspalvelupiste ja istuntopaikka.

Lisäksi kärjäoikeudella voi tuomiopiirinsä alueella olla istuntopaikkoja. Istuntopaikalla ei yleensä ole asiakaspalvelupistettä tai henkilöstöä, vaan niille matkustetaan kärjäoikeuden kansliasta ainoastaan sovittuina istuntopäivinä. Joissakin istuntopaikoissa on kuitenkin sijoitettuna haastemiehiä. Istuntopaikat ovat tuomiopiirien maantieteellisestä laajuudesta johtuen usein välttämättömiä, koska niillä voidaan vähentää asianosaisten tarvetta matkustaa pitkiä välimatkoja kärjäoikeuden kansliapaikkakunnille. Tarvittaessa kärjäoikeudet voivat järjestää istuntoja myös muualla kuin sille nimetyssä toimipaikassa (esimerkiksi sairaalassa tai vankilassa). Istuntoja voidaan järjestää myös toisen tuomioistuimen toimitiloissa.

Kärjäoikeuksilla on tällä hetkellä hallinnollinen kanslia, kanslia tai istuntopaikka yhteensä 57 paikkakunnalla. Kanslioita on 36 paikkakunnalla, joista 27 on hallinnollisia kanslioita ja 9 muita kanslioita. Lisäksi istuntopaikkoja, joiden yhteydessä ei ole kansliaa, on tällä hetkellä 21. Kärjäoikeuksien 57 toimipisteessä on yhteensä noin 330 istuntosalia, joista pääkäsitteilysaleja on 214 ja valmistelusaleja 118.

Vaikka vuoden 2010 uudistuksen lähtökohtana oli keskittää toiminnot yhteen toimipisteeseen, viidellä kärjäoikeudella säilytettiin hallinnollisen kanslia lisäksi myös muu kanslia lähinnä kielellisistä tai asiamääriin liittyvistä syistä (Iisalmi, Kotka, Lohja, Raahe ja Sodankylä). Muut vielä käytössä olevat kansliat ovat paikkakunnilla, joista kärjäoikeus on jo lakkautettu, mutta toimitilaratkaisuista johtuen toiminta on tilapäisesti jatkunut siirtymäkauden ajan (Imatra ja Varkaus). Kahdella kärjäoikeudella säilytettiin lisäksi niin sanottu kokeilukanslia (Kuusamo ja Savonlinna) kahden vuoden ajan, jonka aikana seurattiin niiden istunto- ja asiamääriä. Nämä molemmat ovat vielä käytössä.

Kärjäoikeuksien tuomiopiirit sekä kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainti ilmenevät liitteenä olevasta kartasta (Liite 4).

Eräiden asiaryhmien keskittäminen

Lailta on keskitetty eräitä asioita vain tiettyjen kärjäoikeuksien käsiteltäväksi, jolloin myös kärjäoikeuksien alueellinen toimivalta ja tuomiopiirijako on säännönmukaisesta poikkeava. Tällaisia ovat merioikeusasiat ja kiinteistönuodostamiseen liittyvät asiat, jotka on keskitetty käsiteltäväksi tiettyjen kärjäoikeuksien yhteydessä toimiviin merioikeuksiin ja maa- ja metsätalouden oikeuksiin. Meri- ja maa- ja metsätalouden oikeudet eivät ole organisatorisesti erillisiä tuomioistuimia vaan ovat osa yleistä alioikeutta. Lisäksi muun muassa ulosottovalituksia, yrityksen saneerausta ja ryhmäkannetta koskevia asioita sekä sotilasoikeudenkäyntiasioita käsitellään vain tietyissä kärjäoikeuksissa.

keuksissa. Keskittämisellä on pyritty varmistumaan riittävästä asiamäärästä erityisasiantunte-
muksen säilyttämiseksi.

Maaoukeuksina toimivista käräjäoukeuksista säädetään kiinteistönmuodostamislaissa (554/1995). Niitä on kahdeksan: Etelä-Savon, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoukeudet. Niiden tuomiopiireistä sääde-
tään valtioneuvoston asetuksella käräjäoukeuksien tuomiopiireistä maaoukeuden käsiteltäviksi
säädettyissä asioissa (1075/2013). Maaoukeus on toimivaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu
lainoppineen puheenjohtajan lisäksi yksi maaoukeusinsinööri ja kaksi lautamiestä. Maaoukeus-
insinööri on toimivaltainen käsittelemään asioita myös muussa maaoukeudessa kuin siinä, jo-
hon hänet on nimitetty. Maaoukeusinsinöörrien yhteistoiminta-alueista on annettu oikeusminis-
terion asetus (889/2016). Esimerkiksi Oulun, Lapin ja Pohjanmaan käräjäoukeudet muodosta-
vat yhden yhteistoiminta-alueen. Maaoukeuden lautamiehet kutsutaan yhdestä tai useammasta
käräjäoukeudesta, jonka tuomiopiirissä käsiteltävänä olevan toimituksen kohteena oleva alue,
raja tai osa siitä on. Erityisestä syystä maaoukeuden jäseniksi voidaan kutsua myös käräjäou-
keuden tuomiopiiriin maaoukeusasioissa kuuluvan muun käräjäoukeuden lautamiehet.

Merilain (674/1994) mukaisina merioikeuksina toimivia käräjäoukeuksia on kuusi: Varsinais-
Suomen, Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Oulun sekä Ahvenanmaan käräjäoukeudet. Me-
rioikeuden tuomiopiirinä on hovioikeuspiiri. Ahvenanmaalta tulevat asiat käsitellään kuitenkin
Ahvenanmaan käräjäoukeudessa. Merioikeudessa on meriasiantuntijoita, jotka tarvittaessa
avustavat oikeutta selvityksillä merenkulullisissa ja meriteknisissä kysymyksissä. He eivät
kuitenkaan kuulu merioikeuden ratkaisukokoonpanoon eivätkä toimi tuomarin vastuulla.

Ryhmäkannenasioissa toimivaltaisia käräjäoukeuksia on yksi kussakin hovioikeuspiirissä (ryh-
mäkannelaki 444/2007) eli yhteensä viisi: Helsingin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja
Varsinais-Suomen käräjäoukeudet. Tuomiopiirinä on asianomainen hovioikeuspiiri.

Ulosottokaaren (705/2007) mukaiset asiat on keskitetty 14 käräjäoukeuteen: Ahvenanmaan,
Espoon, Etelä-Karjalan, Helsingin, Keski-Suomen, Lapin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan,
Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoukeuksiin.
Niin ikään yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetuissa asioissa toimi-
valtaisista ovat seuraavat, osittain eri kuin ulosottovalitusasioissa toimivaltaiset, 14 käräjäouke-
utta: Ahvenanmaan, Espoon, Etelä-Karjalan, Helsingin, Keski-Suomen, Lapin, Oulun, Pir-
kanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Var-
sinais-Suomen käräjäoukeudet. Käräjäoukeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään val-
tioneuvoston asetuksilla käräjäoukeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asiois-
sa (340/2013) ja yrityksen saneerausta koskevissa asioissa (339/2013).

Lisäksi sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) mukaisia asioita eli lähinnä varusmiesten rauhan
aikana tekemiä tai heihin kohdistuneita rikoksia käsitellään tietyissä käräjäoukeuksissa, joiden
ratkaisusta tehtävät valitukset on keskitetty Helsingin hovioikeuteen. Näitä asioita käsitteleviä
käräjäoukeuksia on 15: Etelä-Karjalan, Helsingin, Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen,
Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Poh-
jois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoukeudet. Sotilasoikeu-
denkäyntiasia käsitellään pääsääntöisesti siinä käräjäoukeudessa, joka on lähinnä sen joukko-
osaston sijoituspaikkakuntaa, jossa vastaaja palvelee taikka jossa hän on viimeksi palvelut tai
ollut velvollinen palvelemaan. Sotilasoikeudenkäyntiasian saa käsitellä myös se edellä maini-
tuista käräjäoukeuksista, joka on lähinnä rikoksen tekopaikkakuntaa taikka vastaajan asuin- tai
oleskelupaikkakuntaa, jos tämä esitettävään selvitykseen ja kustannuksiin sekä muihin seik-
koihin nähden katsotaan soveliaaksi. Sotilasoikeudenkäyntiasiansa käräjäoukeuden kokoon-
panoon kuuluu lainoppineen puheenjohtajan lisäksi kaksi sotilasjäsentä.

Käräjäoikeuksien kielellinen jaotus

Ruotsin kieli

Perustuslain 17 §:ssä säädetään kielellisistä oikeuksista. Sen mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä, turvataan lailla. Perustuslaissa on edelleen säädetty julkiselle vallalle velvollisuus huolehtia suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeuksien toteutumisesta.

Perustuslain 122 §:n mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan. Säännöksen tarkoituksena ei ole ensisijaisesti varmistaa yksikielisten yksiköiden muodostaminen, vaan ennen kaikkea turvata palvelut niin suomen kuin ruotsinkin kielellä. Kielellisten oikeuksien toteutumisesta on huolehdittava myös käräjäoikeuksien rakenteita uudistettaessa. Riippumaton tuomioistuinlaitos ei ole osa valtion hallintokoneistoa. Tästä huolimatta perustuslain 122 §:n vaatimus kieliryhmien yhdenvertaisesta kohtelusta on otettava huomioon myös tuomioistuinpalveluita järjestettäessä.

Tuomioistuimissa sovelletaan kielellisten oikeuksien turvaamiseksi säädettyä kielilakia (423/2005). Kielilain mukaisen kielellisen jaotuksen perusyksikkönä on kunta, joka on joko yksikielinen tai kaksikielinen. Valtioneuvoston asetuksella säädetään joka kymmenes vuosi, mitkä kunnat ovat kaksikielisiä ja mikä on näiden kuntien enemmistön kieli sekä mitkä kunnat ovat suomen- tai ruotsinkielisiä yksikielisiä kuntia. Tällä hetkellä voimassa oleva kielellinen jaotus perustuu valtioneuvoston asetukseen kuntien kielellisestä asemasta vuosina 2013—2022 (53/2013).

Viranomaiset ovat joko yksi- tai kaksikielisiä. Yksikielisen viranomaisen virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia ja kaksikielisen viranomaisen virka-alueeseen erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta. Tuomiopiiriasetusten ja kuntien kielellisestä asemasta annetun asetuksen perusteella kaksikielisiä käräjäoikeuksia ovat Espoon, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Keski-Pohjanmaan, Länsi-Uudenmaan, Pohjanmaan, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet.

Kielilain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Kielilain 3 luvussa on yksityiskohtaiset säännökset asian käsittelykielen määräytymisestä. Kielilain 12—16 §:ssä säädetään asian käsittelykielestä eri asiaryhmissä. Kielilaissa on lisäksi säännökset valtion viranomaisten työkielestä. Kielilain 26 §:n mukaan valtion viranomainen käyttää työkielenään virka-alueen väestön enemmistön kieltä, jollei toisen kielen tai molempien kielten taikka erityisestä syystä vieraan kielen käyttäminen ole tarkoituksenmukaisempaa.

Kielilain 23 §:n mukaan viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä. Kaksikielisen viranomaisen tulee yhteydenotoissaan yksityishenkilöihin ja oikeushenkilöihin käyttää näiden kieltä, suomea tai ruotsia, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka molempia.

Kielellisten oikeuksien toteutumista turvataan tuomioistuinlain säännöksillä, joiden nojalla kaksikielisessä käräjäoikeudessa voi olla suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi käräjätuomarin virkoja, joihin edellytetään erityistä kielitaitoa (ns. kielituomarin virka). Kelpoisuusvaatimuksena tällaiseen virkaan on tuomarin yleisten kelpoisuusvaatimusten lisäksi tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä enemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (866/2016) mukaan tällaisia virkoja on tällä hetkellä yhteensä 25 sijoitettuna edellä mainittuihin kahdeksaan kaksikieliseen käräjäoikeuteen.

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) on säännökset viranomaisen velvollisuudesta huolehtia henkilöstönsä riittävästä kielitaidosta. Sen perusteella käräjäoikeuden laamannin on kansliahenkilöstöä palkatessaan varmistuttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito. Lisäksi oikeusministeriön hallinnonalan eräiltä virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1126/2003, jäljempänä kielitaitoasetus) on säädetty muun muassa käräjäoikeuden kansliahenkilöstön kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Sen perusteella yksikielisessä käräjäoikeudessa työskentelevältä virkamieheltä vaaditaan käräjäoikeuden kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito, sekä kaksikielisessä käräjäoikeudessa joko suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito. Tällaista virkaa täytettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että suomen tai ruotsin kielen käyttämisestä edellyttävät virkatehtävät voidaan jakaa asianomaista kieltä taitavien henkilöiden suorittaviksi.

Pohjanmaan käräjäoikeus on ainoa kaksikielinen käräjäoikeus, jonka tuomiopiirin väestön enemmistön kieli on ruotsi. Sen tuomiopiirin väestöstä ruotsinkielisiä on noin 50 %. Enemmistö käsiteltävistä asioista on kuitenkin suomenkielisiä (noin 85 % ratkaistuista asioista). Pohjanmaan käräjäoikeuteen on sijoitettuna kahdeksan kielituomarin virkaa. Pääkielestä johtuen kielituomareilta edellytetään erinomaista suomen kielen taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää taitoa.

Tuomioistuinlain myötä niin sanottujen kieliosastojen perustamiseen liittyvästä erityissääntelystä on luovuttu. Käräjäoikeudet, kuten muutkin kaksikieliset tuomioistuimet, voivat työjärjestyksessään edelleen perustaa myös kieliosaston. Sen työkielenä voidaan käyttää tuomiopiirin väestön vähemmistön kieltä (kielilain 26 §:n 2 momentti). Asian käsittelykieli määräytyy kielilain 3 luvun säännösten perusteella. Sen 16 a §:n mukaan kaksikieliseen tuomioistuimeen perustetulla kieliosastolla käytetään käsittelykielenä tuomioistuimen virka-alueen väestön vähemmistön kieltä, jollei tuomioistuin toisin päättä.

Saamen kieli

Saamelaisten oikeus käyttää omaa kieltään pohjautuu perustuslain 17 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain sääntelyä täydentää saamen kielilaki (1086/2003), jonka mukaan lakia sovelletaan muun muassa niihin tuomioistuimiin, joiden virka-alueeseen saamelaisten kotiseutualueen kunnat (Enontekiö, Inari, Sodankylä ja Utsjoki) kuuluvat. Saamelaisella on oikeus omassa asiassaan tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää saamen kieltä.

Saamelaisten kielelliset oikeudet ja viranomaisten velvollisuudet ovat laajemmat saamelaisten kotiseutualueella, joka käsittää Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueiden lisäksi Sodankylän kunnassa sijaitsevan Lapin paliskunnan alueen. Kotiseutualue on määritelty saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) ja sen nojalla saamelaiskäräjistä annetussa asetuksessa (1727/1995). Voimassa olevan tuomiopiiriasetuksen perusteella saamelaisten kotiseutualue

kuuluu kokonaisuudessaan Lapin kärjäoikeuden tuomiopiiriin. Saamelaisella on saamen kielilain 2 luvun säännösten perusteella oikeus käyttää viranomaisessa asioidessaan omaa kieltään sekä saada toimituskirjat tällä kielellä (12—13 §). Lisäksi luvussa säädetään saamen kielten taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja viranomaisen velvollisuudesta käyttää saamea (14—15 §). Saamen kielilain 2 luvun säännöksiä sovelletaan niillä viranomaisen toimipaikoilla, jotka sijaitsevat saamelaisten kotiseutualueella. Lapin kärjäoikeuden toimipaikoista tämä koskee Inarin ja Utsjoen istuntopaikkoja.

Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevassa viranomaisessa tai muussa toimipaikassa asioidessaan saamelaisella on oikeus aina käyttää valintansa mukaan suomen tai saamen kieltä ja hänellä on oikeus saada pyynnöstä asiakirjoja saamen kielellä niiltä osin kuin asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan. Tällä alueella viranomaisen on lisäksi huolehdittava henkilöstöä palvelukseen ottaessaan siitä, että henkilöstö pystyy palvelemaan myös saamen kielellä.

Kärjäoikeuksien asiamäärät ja käsittelyajat

Vuonna 2015 kärjäoikeuksiin saapui yli 490 000 asiaa ja ratkaistiin noin 480 000 asiaa. Saapuneista asioista suppealla haastehakemuksella vireille tulleita riita-asioita (summaariset asiat) oli lähes 350 000 asiaa, eli yli 70 prosenttia kaikista asioista. Muista kuin summaarisista asioista suurin asiaryhmä on rikosoikeudelliset asiat. Niitä oli lähes 78 000 asiaa ja niistä varsinaisia rikosasioita noin 53 000 asiaa. Varsinaisia rikosasioita oli noin 38 prosenttia kaikista muista kuin summaarisista asioista. Laajojen riita-asioiden osalta vastaava prosenttiosuus oli lähes 8 prosenttia. Avioero- ja muita hakemusasioita oli noin 31 prosenttia. Muita asiaryhmiä ovat insolvenssiasiat, turvaamistoimet ja maa-oikeusasiat. Kärjäoikeuksien asiamäärät ovat viime vuosina olleet kasvussa, mutta lähteneet jälleen laskuun summaaristen riita-asioiden määrän vähennyttyä vuonna 2014 (noin 19 % verrattuna vuoteen 2013 verrattuna). Vuonna 2015 asiamäärät ovat kuitenkin pysyneet lähes samana kuin vuonna 2014. Laajojen riita-asioiden määrä on kuitenkin kasvanut noin 4 prosenttia.

Keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2015 oli rikosasioissa 4,0 kuukautta, laajoissa riita-asioissa 9,3 kuukautta ja summaarisissa asioissa 2,7 kuukautta. Hakemusasioissa käsittelyaika vaihteli asiaryhmästä riippuen 2,4 kuukaudesta 8,9 kuukauteen.

Henkilöstö, taloudellisuus ja tuottavuus

Vuonna 2015 kärjäoikeuksien henkilöstömäärä oli yhteensä 1 908 henkilötyövuotta, joista tuomareita oli 510, kärjänotaareita 138 ja -viskaaleita 5, haastemiehiä 265 ja muuta henkilökuntaa 991 henkilötyövuotta.

Kärjäoikeuksien toimintamenot olivat yhteensä 139,3 miljoonaa euroa, josta noin 75 prosenttia oli henkilöstömenoja.

Tarkemmat kärjäoikeuskohtaiset tilastot ovat liitteenä (Liite 1).

Väestökehitys nykyisten kärjäoikeuksien tuomiopiireissä

Vuoden 2015 lopussa Suomen väkiluku oli 5,49 miljoonaa. Luonnollinen väestönkasvu, Suomen sisäinen muuttovoitto ja suurin osa nettomaahanmuutosta ovat keskittyneet muutamille suurille kaupunkiseuduille. Kaupungistuminen on ollut jo pitkään yksi maailman merkittävimmistä trendeistä. Kaupungistumisen arvioidaan saavan aikaan taloudellista kasvua, osamisen kasautumista ja palvelujen kehittymistä. Suomessa kaupungeissa tai taajama-alueilla

asuu tilastointitavasta riippuen 70—84 prosenttia väestöstä. Neljästoista suurimmassa kaupungissa (Helsingin, Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kouvolan, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan, Oulun, Porin, Seinäjoen, Tampereen, Turun ja Vaasan seutukunnat) asuu 69 prosenttia maan väestöstä. Näille alueille kohdistuu 75 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 72 prosenttia työpaikoista.

Väestöennusteiden perusteella Itä- ja Kaakkois-Suomen väestömäärä vähenee. Vuoteen 2040 mennessä näiden alueiden väestömäärän on arvioitu laskevan viitisen prosenttia. Muualla Suomessa väestömäärän on arvioitu säilyvän ennallaan tai nousevan. Suurinta väestönkasvun on arvioitu olevan Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla. Väestöennuste kuitenkin vaihtelee paikkakunnittain. Suurimmat kaupungit näyttäisivät olevan muuttovoittoisimpia.

Sekä kaupungistuminen että väestöennusteet puoltavat tuomioistuinpalvelujen keskittämistä nykyistä harvemmille paikkakunnille. Käräjäoikeuksien toimipaikat sijaitsevat jo nykyisin suurimmissa kaupungeissa, minkä lisäksi osalla niistä on myös istuntopaikkoja tuomiopiirinsä syrjäisemmillä seuduilla. Käräjäoikeuskohtaiset väestöennusteet ovat liitteenä (Liite 2).

2.2 Kehitys muissa Pohjoismaissa

Pohjoismaiden tuomioistuinjärjestelmiä ja niiden organisaatiouudistuksia on selostettu tarkemmin vuoden 2010 käräjäoikeusuudistusta edeltäneessä työryhmämietinnössä (ks. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen, työryhmämietintö 2007:12, s. 10) sekä ja hovi- ja hallinto-oikeuksien rakenneuudistuksen perusteena olleessa hallituksen esityksessä (ks. HE 153/2012 vp, s. 9). Tästä syystä tässä esityksessä on tyydytty kuvaamaan Pohjoismaista kehitystä vain suppeasti.

Suomen tapaan Ruotsissa yleinen lainkäyttö ja hallintolainkäyttö on erotettu. Yleisenä alioikeutena Ruotsissa toimii käräjäoikeus (*tingsrätt*). Käräjäoikeuksia on Ruotsissa 48. Ne käsittelevät riita-, rikos- ja hakemusasioita. Suomea vastaavasti Ruotsin käräjäoikeuksien koko vaihtelee suuresti tuomiopiiriltään sekä asia- ja henkilöstömäärältään. Pienimmissä yksiköissä työskentelee vain noin kymmenkunta henkilöä ja suurimmissa lähes 300 henkilöä. Käräjäoikeudet ovat jakautuneet ympäri maata keskittyen kuitenkin eteläiseen Ruotsiin ja rannikon väestökeskittymiin.

Norjassa tuomioistuinlinjoja ei ole erotettu vaan kaikki tuomioistuimet käsittelevät riita- ja rikos- sekä hallintoasioita. Järjestelmä on kolmiportainen. Alioikeutena Norjassa toimivat käräjäoikeudet (*tingrett*), joita on 66 kappaletta. Norjan käräjäoikeudet sijaitsevat ympäri maata ja ovat asiamääriltään varsin erikokoisia.

Norjan tapaan Tanskassa tuomioistuinlinjoja ei ole erotettu vaan kaikki tuomioistuimet tutkivat sekä siviili-, rikos- että hallintoasioita. Järjestelmä on kolmiportainen. Alioikeutena toimii *byret*, joita on Tanskassa 24. Ne sijaitsevat ympäri maata. Lisäksi Färsaarilla ja Grönlannissa on omat alioikeutensa.

Myös muissa Pohjoismaissa on parina viime vuosikymmenenä toteutettu käräjäoikeuksien rakenteellisia uudistuksia. Ruotsin käräjäoikeusverkostoon on vuodesta 1999 lähtien tehty useita rakenteellisia muutoksia, joilla käräjäoikeuksia ja sivukanslioita on lakkautettu ja yksiköitä yhdistetty. Muutosten seurauksena käräjäoikeuksien lukumäärä on puolittunut 1990-luvun lopun 96 yksiköstä nykyiseen 48 käräjäoikeuteen. Norjassa vuoden 2011 alusta voimaan tuli alioikeuksien organisaatiouudistus, jolla käräjäoikeuksien määrä väheni 92 nykyiseen 66 yksikköön. Tanskassa vuoden 2007 alusta voimaan tullessa alioikeuksien tuomiopiiriuudistuksessa entisiä (82) piirejä yhdistettiin ja muodostettiin nykyiset 24 käräjäoikeutta.

Näissäkin organisaatiouudistuksissa lähtökohtana on pidetty sitä, että tuomitsemistoiminnan laadukkuuden ja käsittelyn tehokkuuden takaamiseksi tuomioistuinoorganisaatio tulee mitoittaa niin, että se antaa mahdollisuudet erikoistumiseen, osaamisen kehittämiseen ja toimivaan valmisteluun. Tämän on katsottu edellyttävän tuomioistuimelta riittävän suurta kokoa; kaikissa uudistuksissa lähtökohtana on pidetty noin 10 tuomarin vähimmäismäärää. Tärkeänä on pidetty myös tuomiopiirien kattavuutta niin, että niiden alueella on riittävästi väestöä tuottamaan tarpeeksi asioita tuomioistuimille. Välimatka tuomioistuimeen ei kuitenkaan ole saanut muodostua kohtuuttoman pitkäksi. Tuomioistuinlaitoksen rakenteelle asetettavat kriteerit ovat siten samoja kuin Suomessa on esitetty: tuomioistuimen riittävän suuri koko, sijainti muiden viranomaisten läheisyydessä, väestönkasvu ja keskusrakenne sekä välimatka tuomioistuimeen.

Suomen asukasluku vuoden 2015 lopussa oli lähes 5,5 miljoonaa, Tanskan miltei sama eli hieman alle 5,7 miljoonaa, Norjan lähes 5,2 miljoonaa ja Ruotsin 9,8 miljoonaa. Suomessa on asukaslukuun nähden verrattain paljon tuomareita. Cepej'n tilastojen (vuoden 2016 European Judicial Systems -raportti, joka perustuu vuoden 2014 tietoihin) mukaan tuomarien määrä on Suomessa 18 tuomaria sataatuhatta asukasta kohden, kun Ruotsissa vastaava luku on 12, Norjassa 11 ja Tanskassa 6. Tuomioistuinten määrässä ei sen sijaan ole suuria eroja lukuun ottamatta Norjaa, jossa on asukaslukuun nähden verrattain paljon ensimmäisen asteen tuomioistuimia (Suomi 0,7, Ruotsi 0,7, Norja 1,3, Tanska 0,5 alioikeutta / 100 000 asukasta).

2.3 Nykytilan arviointi

Käräjäoikeudet ovat edelleen sekä asiamäärällä että väestöpohjalla mitattuna varsin erikokoisia, vaikka niiden lukumäärää on viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana vähennetty 96 tuomioistuimesta (vuonna 1987) nykyiseen 27 käräjäoikeuteen.

Vuoden 2010 käräjäoikeusverkoston tiivistämisellä tavoiteltiin suurempia ja tasakokoisempia tuomioistuimia, joissa olisi hyvät mahdollisuudet tuomioistuintyön laadun parantamiseen niin yleis- kuin erityisosaamista syventämällä. Suurempien yksiköiden katsottiin myös voivan paremmin välttää ruuhkien syntymistä ja taata asioiden viivytyksetön käsittely mahdollisimman yhdenvertaisesti eri puolilla maata. Pällekkäisten toimintojen poistamisella, hallinnon tehostamisella ja toimitilakustannusten vähenemisellä voitiin saavuttaa myös säästöjä.

Uudistuksesta saadut kokemukset ovat pääosin olleet myönteisiä ja sille asetetut tavoitteet on pääosin saavutettu. Tuomioistuinten toiminnan keskittäminen on helpottanut niiden tulosohjausta sekä henkilöstö- ja muiden voimavarojen oikeaa kohdentamista. Lisäksi se on luonut paremmat edellytykset erityisosaamisen syventämiselle ja monipuolisemman asiakannan myötä tuomareiden ammattitaidon ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Tilastojen valossa on havaittavissa, että toiminta on tehostunut ja tuloksellisuus parantunut kaikissa käräjäoikeuksissa.

Uudistuksen seurauksena käräjäoikeuksille jäi useita kanslioita, joista osa on jo lakkautettu tai ollaan lakkauttamassa. Monipaikkaisuus on asettanut haasteita erityisesti johtamiselle, mutta myös henkilöstölle. Sivukanslian johtaminen on joissakin tapauksissa osoittautunut haasteelliseksi ja uudistuksen tavoitteiden toteuttamisessa ei ole täysin onnistuttu. Jatkossa huomiota onkin entistä enemmän kiinnitettävä johtamiseen sekä johtamisen ja henkilöstön tukemiseen muutostilanteissa.

Käräjäoikeuksien rakenneuudistuksesta tehdyn selvityksen (HMV Public Partner Oy:n arviointiraportti 11.6.2013, Käräjäoikeusverkoston rakennemuutoksen arviointi, OM 3/0152/2013) perusteella tuomioistuinpalveluiden maantieteellinen saatavuus ei ole merkittävästi heikentynyt kansalaisen näkökulmasta. Tähän on vaikuttanut erityisesti henkilökohtaisen

asiointitarpeen väheneminen esimerkiksi sähköisten asiointimahdollisuuksien lisääntymisen myötä. Myös kansalaisten kielellisten oikeuksien toteutuminen on kyetty turvaamaan.

Uudistuksesta huolimatta käräjäoikeuksien välillä on edelleen eroja tuloksellisuudessa ja tuottavuudessa. Osa käräjäoikeuksista on yhdistämistä huolimatta varsin pieniä. Erot toiminnan tehokkuudessa vaikuttavat tuomioistuinten käsittelyaikoihin, mikä heikentää kansalaisten alueellista yhdenvertaisuutta. Myös valtiontalouden tilan heikentyminen ja oikeusministeriön hallinnonalan määrärahojen niukkuus edellyttävät keinoja, joilla oikeusturvan saatavuus voidaan taata parhaalla mahdollisella tavalla tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Oikeuslaitoksen tehtävät kuuluvat valtion ydinalueelle ja toteuttavat valtion yhteiskunnallisia ja perustuslaillisia tehtäviä. Näistä tehtävistä ei voida muuttuvassakaan toimintaympäristössä tinkiä eikä oikeudenhoitoa voi päästää rapautumaan vaarantamatta toimivaa oikeusvaltiota.

Tuomioistuinten yksikkökoon kasvattaminen ja tuomiopiirien laajentaminen luovat pitkällä aikavälillä myös paremmat mahdollisuudet tuomioistuinten yleis- ja erityisosaamisen kehittämiseen yhä vaativammassa oikeusympäristössä. Myös henkilöstöressurssien kohdistamiseen liittyviä rajoitteita on suuremmista tuomioistuinyksiköistä koostuvassa tuomioistuinrakenteessa vähemmän. Tämä puolestaan edistää oikeuden saatavuutta.

Tuomarin toimivalta on sidottu siihen tuomioistuimeen, johon hänet on nimitetty. Tuomarin alueellinen toimivalta rajoittuu pääsääntöisesti käräjäoikeuden tuomiopiiriin. Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 55/2006 vp, HE 202/2006 vp) perusteella asioiden siirtäminen tuomioistuinten välillä ei ole sopusoinnussa perustuslain tai tuomioistuinten lailla säädetyn alueellisen ja asiallisen toimivallan kanssa. Tämä kanta käytännössä estää asiamäärien tasaimisen tuomioistuinten välillä siirtämällä asioita tuomioistuimesta toiseen. Resurssien kohdentamista tulisi kuitenkin helpottaa nykyisestä ja pyrkiä etsimään muita keinoja, joilla edistetään tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstön osaamisen hyödyntämistä maantieteellisesti nykyistä laajemmilla alueilla. Yhtenä ratkaisuna on ollut mahdollistaa tuomarin siirtäminen suostumuksellaan työskentelemään toiseen tuomioistuimeen tilapäisesti (tuomioistuinlaki 14 luku 2 §). Tätä merkittävämmän työmäärän tasaamista ja resurssienjakoa niin tuomareiden kuin muiden henkilöstöryhmien osalta voidaan tehostaa käräjäoikeuksia yhdistämällä eli muodostamalla tuomioistuinta, joiden tuomiopiiri on nykyistä suurempi.

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa (kohta 37) edellytetyllä tavalla tuomioistuinten johtamismalleja on uudistettu tuomioistuinlailla muuttamalla päällikkötuomarin tehtävät määräaikaisiksi. Tuomioistuinten hallintoa voidaan keventää esimerkiksi kehittämällä hallintohenkilöstön toimenkuvia (OM 5/39/2015) ja perustamalla mahdollinen keskushallinnosta huolehtiva tuomioistuinvirasto (OM 9/021/2016). Toimivat johtamis- ja organisaatiomallit edesauttavat sitä, että hallintoon ja johtamistyöhön ei kulu kohtuuttomasti resursseja lainkäytön kustannuksella. Käräjäoikeusverkostoa edelleen kehittämällä voidaan keventää hallintoa ja tarvittaessa tarkistaa johtamis- ja hallintorakenteita ja vaikuttaa niiden toimivuuteen. Näin säästyviä voimavaroja voidaan kohdentaa varsinaiseen lainkäyttötoimintaan.

Asiamäärien väheneminen ja sähköiseen asiointiin siirtyminen johtaa myös asiakkaiden henkilökohtaisen asioinnin vähenemiseen. Tämä kehityssuuntaus oli havaittavissa jo vuoden 2010 rakenneuudistusta valmisteltaessa. Tuolloin todetut huomiot asiointitarpeen vähenemisen vaikutuksista tuomioistuinverkoston maantieteelliseen kattavuuteen pätevät edelleen.

Oikeusministeriön asettama työryhmä ehdottaa 1.12.2016 annetussa mietinnössään (Mietintöjä ja lausuntoja 54/2016), että sakkomenettelyn soveltamisalaa laajennetaan koskemaan pääosin rikoksia, joista säädetty rangaistus on enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Esitys merkitsisi arviolta noin 10 000 asian siirtymistä tuomioistuinten kirjallisesta menettelystä

sakkomenettelyyn. Tämä on lähes 20 % kaikista käräjäoikeuksissa käsiteltävistä rikosasioista (vuonna 2015 yhteensä noin 53 000 asiaa). Summaaristen asioiden huomattavan suuri lukumäärä ja niiden käsittelyyn sitoutuva työmäärä huomioon ottaen on selvää, että näiden asioiden keskittäminen vain tiettyihin käräjäoikeuksiin on otettava huomioon käräjäoikeusverkoston arvioitaessa. Sama koskee rikosasioissa käyttöönotettua syyteneuvottelujärjestelmää, selvittävänä olevaa eräiden liikenne rikosten dekriminalisointia ja mahdollista siirtämistä hallinnollisen sanktiojärjestelmän piiriin sekä muita oikeusprosessien keventämiseksi valmisteltavana olevia toimenpiteitä (muun muassa kokoonpanojen keventäminen ja kirjallisen menettelyn käyttöalan laajentaminen käräjäoikeudessa, OM 8/41/2015). Uudistusten tavoitteena on pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman (29.5.2015) mukaisesti mahdollistaa tuomioistuinten keskittyminen ydintehtäviinsä. Kaikki nämä hankkeet toteutuessaan johtavat asiamäärien vähenemiseen, mutta toisaalta myös siihen, että käräjäoikeudet keskittyvät entistä enemmän oikeudellisesti vaikeampien asioiden käsittelyyn. Myös hovioikeuksien jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentaminen on johtanut siihen, että lainkäytön painopiste on entistä enemmän käräjäoikeuksissa. Tämä edellyttää panostamista lainkäytön laatuun.

Myös videoneuvottelun käytön ja sähköisen asioinnin lisääminen on vähentänyt henkilökohtaista asiointia. Mahdollisuuksia videoneuvottelun käytön lisäämiseen selvitetään osana oikeusprosessien keventämistä valmistelevaan työryhmän työtä (OM 8/41/2015). Asianhallintajärjestelmien uudistamiseen ja videoneuvottelumahdollisuuksien nykyistä laajempaan hyödyntämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota käräjäoikeuksia kehitettäessä. Digitalisaation luomat mahdollisuudet tulee hyödyntää käräjäoikeuksien toiminnan kehittämisessä.

Tulevaisuudessa kaikki tuomioistuinten toimipaikat olisi kyettävä varustamaan riittävillä turvalaitteilla ja -järjestelyillä tuomioistuimissa työskentelevien ja niissä asioivien turvallisuuden takaamiseksi. AIPA:n käyttöönotto edellyttää myös sitä, että toimipisteissä on oltava sen käytön vaatima tietotekninen varustetaso. Näin ollen myös turvallisuus- ja ICT-investointien tarve on otettava huomioon toimipisteverkon laajuutta arvioitaessa.

Välimatkojen ja käräjäoikeuspaikkakunnille matkustamisesta aiheutuvien kustannusten kannalta vaikutusta on myös sillä, säilytetäänkö lautamiesjärjestelmä. Käräjäoikeuksien rakenteiden uudistaminen ei kuitenkaan ole lautamiesjärjestelmän tulevaisuudesta riippuvainen.

Tuomioistuinlaitoksen henkilöstön eläköityminen edellyttää, että jatkossakin voidaan rekrytoida mahdollisimman asiantuntevaa ja motivoitunutta henkilöstöä. Esimerkiksi tuomarikunnasta jää eläkkeelle noin puolet vuoteen 2020 mennessä. Henkilöstön rekrytoinnin kannalta on tärkeää, että tuomioistuimet ovat riittävän suuria yksiköitä, jotka mahdollistavat monipuolisen ammattitaidon kehittämisen ja ovat siten työpaikkoina houkuttelevia. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä huomioita myös niin sanottujen vahvojen oikeudellisten keskustien sijaintiin ja muodostumiseen. Käräjäoikeuksien sijainnilla on merkitystä myös muiden oikeudellisten palveluiden saatavuuteen.

Edellä todetulla tavalla tuomioistuinten toimintaympäristössä ja työskentelytavoissa on viime vuosina tapahtunut tai on parhaillaan tapahtumassa muutoksia, jotka edellyttävät käräjäoikeusverkoston kokonaisvaltaista tarkastelua. Kireä taloustilanne ei poista julkisen vallan vastuuta siitä, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Vallitseva taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden kehitysnäkymät edellyttävät toimenpiteitä, joilla varmistutaan tuomioistuinlaitoksen toimintakyvyn turvaamisesta myös jatkossa. Oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja ministeri Lindströmin oikeudenhoidon kehittämisohjelman tavoitteiden mukaisesti tämä tarkoittaa niin tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden määrän vähentämistä, käsittelyketjujen lyhentämistä ja työtapojen tehostamista kuin tuomioistuinlaitoksen rakenteiden tarkastelemista. Arviointi on

perusteltua tehdä jo nyt, vaikka edellisestä uudistuksesta on kulunut vasta vain noin kuusi vuotta.

Tavoitteena on luoda kärjäoikeusverkosto, jonka yksiköt ovat riittävän vahvoja säilyttämään lainkäytön laadun ja oikeusturvan tason edelleenkin korkealla siitä huolimatta, että taloudelliset reunaehdot ovat tiukat. Kärjäoikeuksien henkilöstön ammatillista osaamista on voitava hyödyntää nykyistä laajemmalla maantieteellisellä alueella. Verkoston tulee olla maantieteellisesti riittävän kattava huomioon ottaen sähköisen asioinnin ja videoneuvottelun käytön luomat mahdollisuudet ja vaikutukset. Hallintoa keventämällä ja päällekkäistä työtä poistamalla tulee luoda mahdollisuuksia kehittää ja tehostaa tuomioistuinten toimintaa ja kohdentaa käytössä olevia voimavaroja lainkäyttötoimintaan. Samalla on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota tuomioistuinlaitoksen ammattitaitoiseen johtamiseen ja sen kehittämiseen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on kärjäoikeuksien rakenteellinen vahvistaminen niin, että oikeusturvan saatavuus ja lainkäytön laatu voidaan jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä tulevaisuudessakin turvata. Tämä edellyttää kärjäoikeuksilta riittävän suurta kokoa. Uudistuksen lähtökohtana on ollut yhdistää kaikkein pienimpiä kärjäoikeuksia. Tavoitteena on ollut vahvistaa kärjäoikeuksia muodostamalla hallinnollisesti suurempia yksiköitä, joissa työmäärä ja resurssit voidaan jakaa nykyistä tehokkaammin ja tasaisemmin.

Edellä nykytilan arviointia koskevassa kohdassa tarkemmin selostetuilla, muun muassa kansalaisten yhdenvertaisuuden lisäämiseen sekä oikeudenhoidon laadun kehittämiseen ja hallinnon keventämiseen liittyvillä perusteilla esityksen tavoitteena on muodostaa nykyistä tasakokoisempia kärjäoikeuksia. Tavoitteena on muodostaa kärjäoikeuksista sellaisia, että niiden henkilöstömäärä ja sitä myötä asiamäärät jakautuvat nykyistä tasaisemmin. Myös tuomarin erityisosaamista voitaisiin hyödyntää nykyistä laajemmalla maantieteellisellä alueella, mikä edistäisi kansalaisten yhdenvertaisuutta.

Esityksen tavoitteena on sijoittaa tuomioistuimet ja niiden toimipisteet tavalla, joka turvaa oikeuden saatavuuden maantieteelliset etäisyydet ja väestön painopistealueet huomioon ottaen. Huomiota on siten kiinnitetty siihen, että etäisyydet eivät muodostu kohtuuttoman pitkiksi ja että toimipaikat sijoittuvat paikkakunnille, joilla niille on suurin tarve. Tuomioistuinpalveluja tarvitaan tavanomaisesti eniten siellä, missä väestömäärä on suurin. Väestö on keskittynyt ja keskittyy tulevaisuudessakin maan eteläosiin. Tavoitteena on kuitenkin ollut muodostaa kärjäoikeusverkosto maantieteellisesti riittävän kattavaksi. Koska maantieteellisen kattavuuden merkitys on jo vähentynyt henkilökohtaisen asioinnin vähennyttyä ja tulee entisestään vähemmän sähköisen asioinnin ja videoneuvotteluyhteyksien myötä, on toimintoja pyritty entistä enemmän keskittämään yhteen toimipisteeseen. Verkoston maantieteellisestä kattavuudesta on kuitenkin pyritty huolehtimaan riittävällä määrällä kanslioita ja istuntopaikkoja.

Kansalaisen näkökulmasta olennaista merkitystä ei ole sillä, asioiko hän kärjäoikeuden hallintokansliassa, muussa kansliassa tai istuntopaikassa. Hänelle merkitystä on palvelujen laadulla ja oikeuden saatavuudella. Kansalaisen oikeusturvan toteuttamiseksi on ollut välttämätöntä säilyttää toimipaikkaverkko riittävän tiheänä. Tämä on joiltakin osin edellyttänyt myös useamman kuin yhden kanslian säilyttämistä kärjäoikeuden tuomiopiirissä. Toimintojen hajauttaminen useampaan toimipisteeseen ei ole este kärjäoikeuden hyvälle ja tehokkaalle toiminnalle. Se kuitenkin asettaa haasteita sekä johtamiselle että henkilöstölle. Tästä syystä joh-

malleissa olisi ollut se, että 14 käräjäoikeuden mallissa Pohjanmaan ja Itä-Suomen alueella olisi yhdistetty hallinnollisesti useampia käräjäoikeuksia kuin 17 käräjäoikeuden mallissa.

Toimipaikkojen määrä ja sijainti olisi molemmissa malleissa ollut sama. Työryhmä ehdotti, että käräjäoikeuksien toimipaikkojen määrää vähennettäisiin 57:stä 33:een. Käräjäoikeuksilla olisi 17 tai 14 hallinnollisen kanslian lisäksi ollut seitsemän tai kymmenen muuta kansliaa. Istuntopaikkoja olisi ollut lisäksi yhdeksällä paikkakunnalla. Työryhmän ehdotusten mukaan käräjäoikeus tai kanslia olisi lakannut 12 paikkakunnalta. Myös nykyisistä istuntopaikoista olisi lakkautettu valtaosa. Istuntopaikkoja ehdotettiin säilytettäväksi lähinnä Lapin alueella, missä niiden tarve on pitkistä välimatkoista johtuen suurin.

Työryhmä ehdotti tarkistuksia myös eräisiin vain tiettyihin käräjäoikeuksiin käsiteltäväksi keskitettyjen asiaryhmien tuomiopiirijakoon. Ehdotusten mukaan merioikeus-, maa- ja metsätalouden ulosottovalitus-, yrityssaneeraus-, ryhmäkante- ja sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien käräjäoikeuksien määrä vähenisi nykyisestä.

Työryhmän arvion mukaan uudistuksella olisi voitu vähentää henkilöstöä noin 50—60 henkilövuotta vuodelle 2015 sovitun verrattuna. Tästä on arvioitu aiheutuvan noin 1,5—2 miljoonan euron vuotuiset säästöt. Toimitilakustannuksissa säästöjä arvioitiin aiheutuvan saman verran. Toimipaikkaverkoston supistumisen myötä välttämättömien AIPA-järjestelmään ja turvajärjestelyihin liittyvän investointipaineen arvioitiin vähenevän yhteensä noin 2,5 miljoonaa euroa ja vuosittaisten käyttökustannusten noin 2 miljoonaa euroa.

Virkamiestyöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen sekä oikeusministeriössä virkatyönä tehdyn valmistelun perusteella oikeus- ja työministeri Jari Lindström linjasi keväällä 2016, että käräjäoikeuksia on jatkossa 20. Erillisiä kanslioita jäisi neljälle ja istuntopaikkoja 12 paikkakunnalle. Toimipaikkoja säilytettäisiin siten 36, kun työryhmän ehdotuksen mukaan niitä olisi ollut 33. Erona työryhmän ehdottamaan 17 käräjäoikeuden malliin on se, että Etelä-Karjalan, Kainuun ja Kanta-Hämeen käräjäoikeudet säilyisivät itsenäisinä. Lisäksi istuntopaikat säilytettäisiin työryhmän ehdottaman lisäksi kolmella paikkakunnalla eli Kauhavalla, Nurmeksessa ja Porvoossa.

Kielellisten oikeuksien turvaamiseen liittyviä näkökohtia

Kielellisten oikeuksien sekä suomen- ja ruotsinkielisen väestön tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen on herättänyt keskustelua erityisesti Uudellamaalla. On esitetty näkemyksiä, joiden mukaan kielellisten oikeuksien toteutumista ei kyettäisi uudistuksessa turvaamaan. Uudenmaan käräjäoikeuksien yhdistämisen on katsottu heikentävän kansalaisten kielellisiä oikeuksia niin, että perustuslaissa turvatut kielelliset oikeudet eivät toteudu. On pidetty välttämättömänä, että kansliat Raaseporissa ja Porvoossa säilytetään.

Kyseiset paikkakunnat ovat vahvasti ruotsinkielisiä. On arvioitu, että pitkät välimatkat ja huonot julkiset kulkuyhteydet huomioon ottaen Raaseporissa ja Porvoossa nykyisin työskentelevällä henkilöstöllä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia siirtyä työskentelemään Espoossa tai Vantaalla. Arvioiden mukaan yhdistetyt tuomioistuimet eivät kykenisi käytännössä rekrytoimaan tarvittavaa henkilökuntaa, jotta vähemmistökielillä annettava palvelu voitaisiin turvata. Tutkimusten mukaan ruotsin kielen käyttöön viranomaisissa vaikuttaa se, millä paikkakunnalla palvelua tarjotaan. Näin ollen toimipaikan fyysisellä sijainnilla on merkitystä halukkuuteen käyttää omaa kieltään. Uudistusten vaikutusten on siten arvioitu kohdistuvan voimakkaimmin ruotsinkieliseen väestöön, koska välimatkan pitenemisen lisäksi myös palveluiden saatavuus omalla kielellä heikkenee. On katsottu, että ruotsinkielisten tuomioistuinpalveluiden saatavuus heikkenisi Uudellamaalla huomattavasti varsin lyhyessä ajassa.

Yhtenä vaihtoehtona on pidetty sitä, että Raaseporissa ja Porvoossa säilytettäisiin palvelupisteet, joissa voisi tarvittaessa työskennellä myös käräjäoikeuden henkilöstöä. On katsottu, että tällaisilla palvelupisteillä voitaisiin paremmin taata ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutuminen myös tosiasiaissa.

Kuten edellä on selostettu, esityksen ensisijaisena tavoitteena on vahvistaa käräjäoikeuksia muodostamalla hallinnollisesti suurempia yksiköitä. Tämä on välttämätöntä, jotta oikeusturvan toteuttaminen ja lainkäytön laatu kyetään turvaamaan myös tulevaisuudessa. Tämä edellyttää käräjäoikeuksien ja niiden toimipaikkojen määrän vähentämistä. Esityksen tavoitteiden mukaisesti tuomioistuimet ja niiden toimipaikat tulee sijoittaa niin, että oikeuden saatavuus turvataan maantieteelliset etäisyydet ja väestön painopistealueet huomioon ottaen. Esityksen tavoitteena on myös kielellisten oikeuksien toteuttaminen. Esityksessä on otettu huomioon kaikki nämä, osittain ristiriitaiset, tavoitteet ja pyritty löytämään ratkaisu, joka toteuttaa niitä kaikkia mahdollisimman hyvin.

Välimatka Raaseporista Espooseen on yli 80 kilometriä ja Porvoosta Vantaalle 40 kilometriä. Tätä ei voida pitää poikkeuksellisen pitkänä työmatkana Uudellamaalla ottaen huomioon myös työssäkäyntialuetta koskevat säännökset (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012 1 luvun 9 §). On todennäköistä, että ainakin osa yhdistyvien tuomioistuinten henkilöstöstä siirtyy työskentelemään uusille paikkakunnille. Molemmissa edellä mainituissa käräjäoikeuksien yhdistymisissä yhdistetään kaksikielisiä tuomioistuimia keskenään. Tuomioistuinpalveluiden tarjoaminen ruotsin kielellä ei edellytä sitä, että kansliahenkilöstö on äidinkieltään ruotsinkielistä. Kielellisten oikeuksien toteuttamisen kannalta riittävää on, että virkamiesten keskuudessa on kaksikielisen palvelutason ylläpitämiseksi tarvittava määrä sekä suomen että ruotsin kieltä osaavia henkilöitä.

Kaksikielisen käräjäoikeuden virkamiehillä tulee kielitaitoasetuksen mukaan olla joko suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito. Tällaista virkaa täytettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että suomen tai ruotsin kielen käyttäminen edellyttävät virkatehtävät voidaan jakaa asianomaista kieltä taitavien henkilöiden suorittaviksi. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa edellytetyllä tavalla on käräjäoikeuden laamannin tehtävä varmistautua siitä, että käräjäoikeudessa on riittävästi henkilökuntaa suorittamaan asiakaspalvelutehtävistä ruotsin kielellä. Tätä voidaan edesauttaa myös kielikoulutuksella.

Espoon käräjäoikeudessa on tällä hetkellä viisi ja Vantaalla kolme ruotsin kielen taitoista käräjäsihteeriä tai asiakaspalvelutehtävissä toimivaa. Vastaavasti Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden henkilöstöön kuuluu 11 kaksikielistä käräjäsihteeriä ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden 12 käräjäsihteeristä lähes kaikki kykenevät palvelemaan sekä suomeksi että ruotsiksi. Espoon sekä Itä- ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksien haastemiehistä osa on ruotsinkielentaitoisia. Hyvinkään ja Tuusulan käräjäoikeuksissa ei ruotsinkielisiä asioita juuri ole ja ruotsinkielisen palvelun tarve on hyvin vähäinen.

Uudenmaan kunnista puolet on kaksikielisiä. Uudenmaalla asuu noin 1,6 miljoonaa ihmistä, joista 8,3 % eli lähes 133 000 ihmistä on ruotsinkielisiä. Sekä Espoo että Vantaa ovat kaksikielisiä paikkakuntia. Espoossa ruotsinkielisten osuus on 7,6 % ja Vantaalla 2,7 %. Lisäksi Helsingissä asuvien ruotsinkielisten osuus on lähes 6 % eli maan keskiarvoa (5,3 %) jonkin verran korkeampi. Espoon välittömässä läheisyydessä sijaitsevan Kauniaisten kaupungin väestöstä lähes 35 % on ruotsinkielisiä. Raaseporin (65 %) lisäksi myös Inkoossa väestön enemmistö on ruotsinkielisiä (54,4 %). Uudenmaan kunnista kaksikielisiä (ruotsinkielisten osuus suluissa) ovat myös: Kirkkonummi (17,4 %), Lapinjärvi (33,1 %), Lohja (3,5 %), Loviisa (41,7 %), Myrskylä (9,3 %), Porvoo (30,1 %), Sipoo (34,8 %) ja Siuntio (29,3 %).

Uudellamaalla sijaitsee tällä hetkellä seitsemän käräjäoikeutta mukaan lukien Länsi- ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudet. Väestön työssäkäynti ja asiointi kohdistuu voimakkaasti pääkaupunkiseudulle. Välimatka ja julkiset kulkuyhteydet ovat pääosin kohtuulliset. Ottaen lisäksi huomioon, että pysyvien erillisten kanslioiden tai sivutoimipisteiden säilyttäminen Porvoossa ja Raaseporissa heikentäisi uudistuksen tavoitteiden toteuttamista, ei niiden säilyttämistä ole pidettävä perusteltuna. On kuitenkin mahdollista, että siirtymäkauden eli käytännössä toimittilojen vuokrasopimusten voimassaoloajan näissä toimipisteissä on sijoitettuna käräjäoikeuksien henkilökuntaa.

Koska Porvoon ja Raaseporin toimipaikkojen säilyttäminen ei ole uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen perusteltua, tuomioistuinpalvelujen saatavuudesta molemmilla kielillä on huolehdittava muilla keinoilla. Tämä edellyttää, että yhdistyvissä kaksikielisissä tuomioistuimissa on riittävä määrä sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia tuomareita ja muuta henkilökuntaa. Suuremmat yksiköt ovat työpaikkoina houkuttelevampia ja niihin on siten paremmat edellytykset rekrytoida uutta henkilöstöä. Laajemmat etenemis- ja kouluttautumismahdollisuudet lisäävät ihmisten halukkuutta työskennellä käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuden koolla on merkitystä myös käräjänotaareiden ja oikeustradenomien kouluttamisen kannalta. Suuremmissa yksiköissä voidaan nykyistä paremmin tarjota koulutusta ja työssä oppimista myös ruotsin kielellä. Suuremmat yksiköt ovat myös vähemmän haavoittuvia, kun henkilöstön poissaoloihin ja muihin poikkeustilanteisiin kyetään reagoimaan paremmin. Suuremmissa yksiköissä on paremmat mahdollisuudet perustaa kieliosasto, jolla työkielenä voi olla tuomiopiirin väestön vähemmistön kieli. Näillä kaikilla on merkitystä kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta myös tulevaisuudessa. Lisäksi Uudenmaan maakunnan väestörakenne tukee mahdollisuuksia rekrytoida kielitaitoisia henkilöstöä uusiin Länsi- ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeuksiin.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Käräjäoikeudet

Esityksessä ehdotetaan, että käräjäoikeuksien määrää vähennettäisiin seitsemällä. Uudistuksen jälkeen käräjäoikeuksia olisi siten nykyisten 27 sijaan 20. Käräjäoikeuksia yhdistettäisiin seuraavasti:

- Espoon ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudet Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudeksi,
- Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiirin pohjoiset kunnat (Hausjärvi, Loppi ja Riihimäki) ja Kanta-Hämeen käräjäoikeus Kanta-Hämeen käräjäoikeudeksi,
- Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiirin eteläiset kunnat (Hyvinkää ja Nurmijärvi), Itä-Uudenmaan, Tuusulan ja Vantaan käräjäoikeudet Itä-Uudenmaan käräjäoikeudeksi,
- Kemi-Tornion ja Lapin käräjäoikeudet Lapin käräjäoikeudeksi,
- Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet Pohjanmaan käräjäoikeudeksi sekä
- Oulun ja Ylivieska-Raahan käräjäoikeudet Oulun käräjäoikeudeksi.

Uudistuksen jälkeen käräjäoikeuksia olisivat siten Ahvenanmaan, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet.

Käräjäoikeusverkostoa on arvioitu kokonaisuutena pyrkien luomaan toiminnallisesti tehokas ja maantieteellisesti riittävän kattava toimipaikkaverkko. Käräjäoikeuksien koon lisäksi arvioinnissa on kiinnitetty huomiota myös muihin perusteisiin, kuten maantieteellisiin etäisyyksiin, aluejaon tarkoituksenmukaisuuteen, kielellisiin oikeuksiin, oikeuden saatavuuteen ja digi-

talisaatioon. Käräjäoikeudet ja niiden toimipisteet sijoitettaisiin suurimpiin väestökeskittyymiin. Käräjäoikeuden toiminnot keskitettäisiin yhteen toimipisteeseen, jollei useamman toimipaikan säilyttäminen olisi esimerkiksi asiamääristä tai välimatkoista johtuen välttämätöntä.

Uudistuksen lähtökohtana on ollut yhdistää kaikkein pienimpiä käräjäoikeuksia (mm. Hyvinkään, Itä-Uudenmaan, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Tuusulan ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet) keskenään tai muihin käräjäoikeuksiin. Tästä perusteesta on poikettu esimerkiksi kielellisiin ja alueellisiin syihin liittyen (Ahvenanmaan käräjäoikeus). Maakuntajaon noudattaminen puoltaa esimerkiksi Hyvinkään ja Kanta-Hämeen käräjäoikeutta koskevia ehdotuksia. Pääkaupunkiseudun ja sen läheisyydessä sijaitsevien käräjäoikeuksien yhdistämistä puoltaa se, että eteläisessä Suomessa välimatkat ovat kohtuullisia ja kulkuyhteydet pääosin hyviä. Tällä alueella on myös verrattain paljon käräjäoikeuksia. Uudellamaalla on yhteensä seitsemän käräjäoikeutta: Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Itä-Uusimaa, Länsi-Uusimaa, Tuusula ja Vantaa, joista osa on kooltaan varsin pieniä.

Esityksen perusteella käräjäoikeudet muodostuisivat henkilöstö-, asia- ja väestömäärältään nykyistä tasakokoisemmiksi. Vuoden 2015 asiamääriin perustuva laskelma uudistuksen mukaisten käräjäoikeuksien asiamääristä on liitteenä (Liite 3).

Tuomiopiirit

Käräjäoikeuksien tuomiopiirit muodostuisivat yhdistyvien käräjäoikeuksien tuomiopiireistä. Piirijakoa tarkistettaisiin kuitenkin niin, että se noudattaisi nykyistä paremmin maakuntajakoa. Käräjäoikeuden tuomiopiiriin voisi kuulua yksi tai useampi maakunta tai maakunnassa voisi olla useampi käräjäoikeus. Esityksessä ehdotetaan, että käräjäoikeuksien tuomiopiireistä säädettäisiin jatkossa maakunta- ja kuntajakoon perustuen, kun piirijaottelu on nykyisin yksinomaan kuntaperusteinen.

Ehdotuksen mukaan Etelä-Suomessa noudatettaisiin Uudenmaan ja Kanta-Hämeen maakuntien välistä aluejakoa. Sen perusteella Tuusulan, Vantaan ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudet ja osa Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiiristä muodostaisivat Uudenmaan maakunnan itäisen osan käräjäoikeuden. Osa Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiiristä sekä Kanta-Hämeen käräjäoikeus muodostaisivat yhden käräjäoikeuden, jonka tuomiopiiri käsittäisi Kanta-Hämeen maakunnan alueen kokonaisuudessaan. Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiiristä Hausjärvi, Loppi ja Riihimäki kuuluisivat siten Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen ja Hyvinkää ja Nurmijärvi kuuluisivat Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen. Myös Uudenmaan maakunnan läntisen alueen eli Espoon ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudet yhdistettäisiin. Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiiriin ei tehtäisi muutoksia.

Yksittäisenä poikkeuksena maakuntajaosta olisi Kymenlaakson maakuntaan kuuluva kaksikielinen Pyhtään kunta, joka säilytettäisiin kielellisistä syistä edelleen Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiirissä. Tämä on perusteltua, koska kaikki muut Kymenlaakson maakunnan kunnat ovat yksikielisiä.

Edellä todetulla tavalla muutoksia tehtäisiin lisäksi pohjoisimpien käräjäoikeuksien tuomiopiireihin yhdistämällä Lapin ja Kemi-Tornion käräjäoikeudet sekä Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet. Pohjanmaan alueella yhdistettäisiin Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet. Näilläkin alueilla noudatettaisiin maakuntajakoa.

Muiden käräjäoikeuksien tuomiopiirit noudattavat jo nykyisinkin maakuntajakoa.

HE 270/2016 vp

Uudistuksessa on huomioitu vuoden 2019 alusta voimaan tulevaksi ehdotettu maakuntauudistus. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi (31.8.2016 ja 22.12.2016) ehdotetaan, että maakuntalain 2 §:ssä tarkoitetut maakunnat julkisoikeudellisina yhteisöinä perustettaisiin kuitenkin jo 1.7.2017 lukien. Esityksessä todetulla tavalla tämä on tarpeen, jotta kyettäisiin valmistelevin toimenpitein varmistamaan, että maakuntien organisaattiorakenne, hallinto, taloudelliset edellytykset, henkilöstö ja muut toimintaedellytykset olisivat siinä kunnossa, että maakunnat voisivat itsenäisinä julkisen hallinnon viranomaisina ja julkisoikeudellisina oikeushenkilöinä ryhtyä vuoden 2019 alusta lukien hoitamaan niille säädettyjä tehtäviä ja käyttämään tehtäviin liittyvää toimivaltaa.

Esityksen mukaan maakuntajaosta säädettäisiin maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantulon jälkeen annetun lain 5 §:ssä. Siinä ehdotettu maakuntajakoko ja maakuntien nimet olisivat pääosin nykyistä vastaavat. Maakuntajakoa on kuitenkin ehdotettu tarkistettavaksi siten, että Heinävesi siirrettäisiin Etelä-Savon maakunnasta Pohjois-Karjalan maakuntaan, Iitti Kymenlaakson maakunnasta Päijät-Hämeen maakuntaan, Isokyrö Pohjanmaan maakunnasta Etelä-Pohjanmaan maakuntaan ja Joroinen Etelä-Savon maakunnasta Pohjois-Savon maakuntaan.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirit muodostettaisiin näiden uusien maakuntien mukaisesti. Lisäksi on otettu huomioon vuoden 2017 alusta lukien voimaan tulevat kuntaliitokset, joiden myötä Rääkkylä yhdistyy Kiteeseen, Juankoski Kuopioon ja Luvia Eurajokeen. Kuntaliitoksilla ei ole vaikutusta Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon tai Satakunnan käräjäoikeuksien tuomiopiireihin.

Toimipaikat

Esityksessä ehdotetaan, että käräjäoikeuksien toimipaikkojen määrää vähennettäisiin nykyisestä 57:stä 36:een. Käräjäoikeuksilla olisi 20 hallinnollisen kanslian lisäksi neljä muuta kansliaa. Istuntoaikoja olisi lisäksi 12 paikkakunnalla.

Käräjäoikeuspaikkakunnat olisivat Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajani, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Maarianhamina, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Erilliset kansliat sijaitsivat Hyvinkäällä, Kemissä, Kokkolassa ja Ylivieskassa. Istuntoaikat säilytettäisiin seuraavilla paikkakunnilla: Inari (Ivalo), Kauhava, Kittilä, Kuusamo, Nurmes, Porvoo, Raasepori, Rauma, Salo, Savonlinna, Sodankylä ja Utsjoki.

Uudistuksen seurauksena käräjäoikeus tai kanslia lakkaisi 12 paikkakunnalta. Näistä kolme on sellaisia, joilla on käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia. Ne kaikki sijaitsevat Etelä-Suomessa (Järvenpää, Porvoo ja Raasepori). Muista kanslioista lakkaisivat ne viisi, jotka vuoden 2010 uudistuksessa säilytettiin (Iisalmi, Kotka, Lohja, Raahe ja Sodankylä) ja ne neljä, joille uudistuksessa jäi toimintaa siirtymäkaudeksi (Imatra, Kuusamo, Savonlinna ja Varkaus).

Järvenpäässä, Porvoossa ja Raaseporissa nykyisin sijaitsevien Tuusulan, Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksien päätoimipaikkojen lakkauttamista puoltaa niiden sijainti eteläisessä Suomessa, jossa välimatkat ovat pääosin lyhyitä ja liikenneyhteydet hyviä. Ehdotuksen mukaan Porvooseen ja Raaseporiin jäisi istuntoaikoja.

Muiden kanslioiden lakkauttamista puoltaa se, että niissä käsiteltävien asioiden tai asiakaskäyntien määrä ei ole riittävän suuri, kun otetaan huomioon palveluverkoston kokonaisuus. Käräjäoikeusverkoston kehittämisyöryhmä osoitti käräjäoikeuksille kyselyn, johon saadut vastaukset vahvistivat sitä, että jo vuoden 2010 uudistuksessa lakkautettuja, mutta siirtymä-

kaudesta johtuen toiminnassa vielä olevia, kanslioita koskeva ratkaisu on ollut perusteltu. Tämä koskee myös Kuusamon ja Savonlinnan niin sanottuja kokeilukanslioita. Osittain tämä koskee myös niitä viittä kansliaa, jotka edellisessä uudistuksessa säilytettiin. Pienimpiä näistä ovat Raahe ja Sodankylä. Niissä käsiteltyjen asioiden, järjestettyjen istuntojen tai asiakaskäyntien määrä ei puolla niiden säilyttämistä. Myös välimatkat muihin toimipisteisiin jäivät kohtuullisiksi. Ehdotuksen mukaan Sodankylään jäisi kuitenkin istuntopaikka. Iisalmen, Lohjan ja Kotkan sivukansliat ovat asia- ja henkilöstömääriltään suurimpia. Välimatkat ja monessa tapauksessa hyvät liikenneyhteydet kuitenkin puoltavat niidenkin lakkauttamista.

Nykyisistä istuntopaikoista lakkautettaisiin 14 (Alajärvi, Alavus, Kauhajoki, Kemijärvi, Kemiönsaari, Kirkkonummi, Kristiinankaupunki, Kuhmo, Pieksämäki, Pietarsaari, Pudasjärvi, Suomussalmi, Tornio ja Uusikaupunki), koska ne ovat vähäisellä käytöllä, niiden turvallisuudessa on puutteita ja niiden vaatima tekninen varustelutaso edellyttäisi käyttötarpeeseen nähden suuria investointeja. Pitkät välimatkat puoltavat Lapin käräjäoikeuden istuntopaikkojen (Kittilä, Utsjoki sekä Ivalossa sijaitseva Inarin istuntopaikka) säilyttämistä. Välimatka hallinnolliseen kansliaan puoltaa myös Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden Kauhavan ja Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden Nurmeksen istuntopaikkojen säilyttämistä. Myös Varsinais-Suomen käräjäoikeuden Salon ja Satakunnan käräjäoikeuden Rauman kanslian lakkauttamisen yhteydessä säilytetyt istuntopaikat säilyisivät edelleen. Nykyisistä kansliapaikkakunnista viidellä eli Kuusamossa, Porvoossa, Raaseporissa, Savonlinnassa ja Sodankylässä säilyisi istuntopaikka.

Väestöennusteet tukevat ehdotuksia. Käräjäoikeuksien toimipaikat sijoittuisivat väestökeskitymiin eli suurimpiin kaupunkeihin. Toisaalta istuntopaikkoja olisi välimatkoista johtuen säilytettävä myös muualla.

Ehdotukset käräjäoikeuksien hallintokanslioiden sijaintipaikoiksi vastaavat pitkälti syyttäjänvirastojen, ulosottovirastojen ja poliisilaitosten päätoimipaikkojen sijaintia. Myös oikeusaputoimistojen toimipaikkoja sijaitsisi kaikilla käräjäoikeuksien kansliapaikkakunnilla. Niin ikään hovi- ja hallinto-oikeudet sijaitsivat niillä paikkakunnilla, joissa jatkossakin olisi käräjäoikeus. Myös poliisivankilat sijoittuisivat näille paikkakunnille, mikä helpottaa vangittujen asioiden käsittelyn järjestämistä. Näin ollen kaikilla niillä paikkakunnilla, joilla olisi käräjäoikeuden toimipiste, olisi myös muiden viranomaisten toimipisteitä. Tuomioistuinten ja oikeushallinnon muiden viranomaisten sijoitsemisesta samoilla paikkakunnilla on etuja sekä toimitilaratkaisuissa että käytännön työskentelyn järjestämisessä.

On mahdollista, että pidemmällä aikavälillä varsinkin yksityiset oikeudelliset palvelut keskittyvät käräjäoikeuksien toimipaikoille. Näiden palveluiden vähenemistä tietyiltä paikkakunnilta ei kuitenkaan yksin voida pitää ratkaisevana seikkana käräjäoikeusverkostoa arvioitaessa. Lisäksi valtion oikeusaputoimistojen toimipaikkaverkko on kattava.

Etäisyyksien piteneminen aiheuttaa lisäkustannuksia esimerkiksi asianosaisten, avustajien ja lautamiesten matkakustannuksina. Toisaalta lautamiesten osallistuminen istuntoihin on vähentynyt keväällä 2014 voimaan tulleen uudistuksen seurauksena. Välimatkojen piteneminen vaikuttaa myös haastemiesten työskentelyyn. Haastemiestiedoksiantojen määrä on kuitenkin vähentynyt uusien tiedoksiantotapojen myötä. Tämä kehitys tulee jatkumaan, mikäli todisteellista tiedoksiantoa kehitetään.

Toimipaikkoja arvioitaessa ratkaisevaa merkitystä ei ole haluttu antaa nykyisten toimitilojen vuokrasopimusten kestolle. Uudistuksella pyritään luomaan pitkäkestoinen rakenteellinen ratkaisu, mikä edellyttää paitsi pitkää siirtymäkautta myös toimitiloihin investoimista.

Ehdotuksen mukaisten käräjäoikeuksien tuomiopiirit sekä kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainti ilmenevät liitteenä olevasta kartasta (Liite 5).

Erityisasiaryhmien keskittäminen

Maa-oikeusasiat

Maa-oikeuksia on tällä hetkellä kahdeksan: Etelä-Savon, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Niissä käsitellään vuosittain yhteensä noin 600—700 asiaa, joista 400—500 on varsinaisia asiaratkaisuja. Maa-oikeudet toimivat nykyisellään varsin hyvin, mistä syystä niiden määrään tai tuomiopiireihin ei ehdoteta muutoksia. Yhdistämisten seurauksena nykyisen Vantaan käräjäoikeuden sijaan maa-oikeusasioissa toimivaltainen olisi jatkossa Itä-Uudenmaan käräjäoikeus. Kiinteistönmuodostamislakiin ja käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-oikeuden käsiteltäväksi säädetyissä asioissa annettuun valtioneuvoston asetukseen on tehtävä tämän edellyttämä tekninen tarkistus.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että maa-oikeuksien toimivaltaa käsitellä asioita kirjallisessa menettelyssä lisättäisiin. Tämä koskisi kirjaamisasioita koskevien valitusten käsittelyä. Ehdotuksen mukaan Maanmittauslaitoksen tekemää maakaaren 9 luvussa tarkoitettua kirjaamisasian ratkaisua koskeva valitus käsiteltäisiin lähtökohtaisesti yksinomaan kirjallisessa menettelyssä. Pääkäsittely olisi kuitenkin järjestettävä asianosaisen vaatimuksesta tai milloin asian ratkaiseminen sitä muutoin edellyttäisi.

Merioikeusasiat

Esityksessä ehdotetaan, että merioikeusasioiden käsittely keskitetään nykyisten kuuden käräjäoikeuden sijaan kahteen. Tämä on perusteltua ottaen huomioon merioikeudellisten asioiden vähäinen määrä ja niissä tarvittava erityisasiantuntemus. Vuonna 2014 ratkaistiin yhteensä 62 asiaa, joista 44 käsiteltiin Helsingin käräjäoikeudessa ja vuonna 2015 yhteensä vain 13 asiaa, joista 3 Helsingin käräjäoikeudessa.

Merioikeutena toimisivat jatkossa vain Ahvenanmaan ja Helsingin käräjäoikeudet. Merioikeusasioita ei siten enää käsiteltäisi Etelä-Savon, Oulun, Pohjanmaan eikä Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa. Ahvenanmaan merioikeuden tuomiopiirinä olisi Ahvenanmaan maakunta ja Helsingin merioikeuden koko muu Suomi.

On selvää, että välimatkat pitenevät, kun tuomioistuimen tuomiopiirinä on koko maa. Välimatkojen pitenemisestä aiheutuvaa haittaa pienentää se, että Helsinkiin on kohtuulliset kulkuyhteydet kaikkialta maasta. Lisäksi asiointia voidaan helpottaa asiointi- ja palvelupisteillä ja lisäämällä sähköisen asioinnin mahdollisuuksia. Merioikeus voi tarvittaessa järjestää istuntoja myös muualla maassa. Asian käsittelyssä voidaan hyödyntää myös videoneuvottelua.

Ryhmäkanneasiat

Edellä merioikeusasioista todettua vastaavilla eli vähäisiin asiamääriin ja erityisasiantuntemuksen tarpeeseen liittyvillä perusteilla ehdotetaan, että myös ryhmäkanneasioiden käsittely keskitetään Helsingin käräjäoikeuteen, jonka tuomiopiirinä näissä asioissa olisi koko maa. Ryhmäkanneasioita ei enää käsiteltäisi Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon eikä Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa.

Oikeus ryhmäkanteen vireillepanoon on yksinomaan kuluttaja-asiamiehellä. Ryhmäkannelaki on tullut voimaan vuonna 2007, mutta tätä kirjoitettaessa käräjäoikeuksissa ei ole käsitelty yhtään ryhmäkannetta. Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa (kohta 28) ehdotetun ryhmäkannelain soveltamisalan tai ryhmäkanejärjestelmän muuttamisen ei ole arvioitu olevan esteenä käräjäoikeuksien toimivallan muuttamiselle. Asian valmistelua ei ole toistaiseksi aloitettu.

Yrityksen saneerausta ja ulosottovalituksia koskevat asiat

Esityksessä ehdotetaan, että yrityssaneerausasioiden ja ulosottovalitusasioiden käsittely keskittäisiin nykyisten 14 käräjäoikeuden sijaan yhdeksään käräjäoikeuteen. Molemmat asiaryhmät vaativat erityisosaamista, jonka saavuttaminen edellyttää, että henkilöstö voi erikoistua näiden asioiden käsittelyyn. Keskittäminen edistää tällaisen erityisosaamisen syntymistä ja kehittämistä. Asiaryhmät käsitellään pääosin kirjallisessa menettelyssä, joten välimatkojen piteneemisestä aiheutuva lisärasitus olisi vähäinen verkoston tiivistämisestä saataviin hyötyihin nähden. Etäyhteyksien käytöllä voidaan vähentää välimatkojen piteneemisestä aiheutuvaa haittaa. Toimivaltaperusteiden selkeyden vuoksi näitä asioita käsittelevien käräjäoikeuksien olisi perusteltua olla pääosin samoja.

Ulosottovalitusasioiden osalta on otettava huomioon ulosottolaitoksen erikoisperintäyksikköjen sijainti. Vaikeasti selvitettävissä ulosottoasioissa käytettävä erikoisperintä, jolla pyritään myös torjumaan harmaata taloutta, lisää ulosottovalitusten todennäköisyyttä. Ulosoton erikoisperintää hoidetaan erikoisperintäalueiden keskuspaikoista, joita tällä hetkellä ovat Helsinki, Turku, Tampere, Kuopio, Vaasa ja Oulu. Ulosottolaitoksessa on vireillä rakenneuudistus, jonka on määrä tulla voimaan vuonna 2019. Muutosta ulosottoviraston päätökseen haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Näin ollen ulosottolaitoksen rakenneuudistus ei vaikuta siihen, miten ulosottovalitusasiat ohjautuvat käräjäoikeuksiin. Toisaalta tiettyjen ulosottoasiaryhmien käsittelyn keskittämisestä joillekin ulosoton toimipisteille saattaa johtua, että näistä asiaryhmistä tehdyt valitukset kasautuvat ja ohjautuvat tämän toimen suorittamispaikan mukaisesti tietylle käräjäoikeudelle.

Edellä todettu huomioon ottaen esityksessä ehdotetaan, että ulosottovalitusasioita käsittelevät ne käräjäoikeudet, joiden alueella on ulosottoviraston päätoimipaikka ja erikoisperintäyksikön keskuspaikka (Helsingin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet). Lisäksi asiamäärät huomioon ottaen perusteltua olisi, että näitä asioita käsiteltäisiin jatkossakin Länsi-Uudenmaan ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksissa. Tämän lisäksi toimivaltainen olisi Ahvenanmaan käräjäoikeus. Yrityssaneerausasiat ehdotetaan keskittäväksi näihin samoihin käräjäoikeuksiin. Asian valmistelussa on aiemmin ehdotettu, että Itä-Suomen hovioikeuspiirin ulosottovalitusasiat keskittäisiin Pohjois-Savon käräjäoikeuteen ja yrityssaneerausasiat Etelä-Karjalan käräjäoikeuteen. Tätä on pidetty perusteltuna asiamäärien tasaamiseksi. Itä-Suomen hovioikeuspiirin laajuus ja erityisesti asiamäärät puoltavat kuitenkin, että molemmat asiaryhmät keskitetään kahteen käräjäoikeuteen. Käräjäoikeuksien koko ja asian käsittelyyn tarvittavat resurssit puoltavat sitä, että asiaryhmät keskitettäisiin Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksiin. Keskittäminen näihin käräjäoikeuksiin on perusteltua, koska niissä käsitellään jo nykyisin hovioikeuspiirin käräjäoikeuksista määrällisesti eniten ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioita.

Näitä asiaryhmiä ei siten käsiteltäisi enää Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin eikä Satakunnan käräjäoikeuksissa. Yrityssaneerausasioita ei käsiteltäisi myöskään Pohjois-Karjalan kärä-

jäoikeudessa. Ulosottovalitusasioita ei käsiteltäisi myöskään yhdistetyssä Itä-Uudenmaan kärjäoikeudessa (nykyisin toimivaltainen on Vantaan kärjäoikeus).

Tuomiopiirit määriteltäisiin kärjäoikeuksittain siten, että yhdessä hovioikeuspiirissä olisi yksi tai useampi ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioissa toimivaltainen kärjäoikeus. Koska ulosottopiirit noudattavat nykyisin pitkälti maakuntajakoa, ei kärjäoikeuksien tuomiopiirin määrittelyperusteen muuttuminen ulosottoviraston alueesta maakuntajakopohjaiseen kärjäoikeuden tuomiopiirijakoon aiheuttaisi muutosta nykytilaan.

Sotilasoikeudenkäyntiasiat

Sotilasoikeudenkäyntiasioissa toimivaltainen on pääsääntöisesti se kärjäoikeus, joka sijaitsee lähinnä varusmiehen palvelupaikan joukko-osastoa. Esityksessä ehdotetaan, että sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien kärjäoikeuksien määrää vähennetään nykyisestä 15 kärjäoikeudesta kahdeksaan. Näitä olisivat Helsingin, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Sotilasoikeudenkäyntiasioita ei siten enää käsiteltäisi Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon eikä Päijät-Hämeen kärjäoikeuksissa.

Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien kärjäoikeuksien määrän vähentäminen on perusteltua ottaen huomioon Suomen puolustusvoimissa vuosina 2012—2015 toteutettu puolustusvoimauudistus, jossa joukko-osastojen määrä on vähentynyt. Näin ollen asiat tulisi keskittää kärjäoikeuksiin, jota sijaitsevat niiden joukko-osastojen läheisyydessä, joista voidaan varusmiesmäärät huomioon ottaen olettaa saapuvan määrällisesti eniten asioita. Sotilasoikeudenkäyntiasioiden kokonaismäärä (vuonna 2014 yhteensä 286 asiaa ja vuonna 2015 yhteensä 202 asiaa) huomioon ottaen toimivaltaisia kärjäoikeuksia ei tarvitse olla kahdeksaa enempää.

Varusmiesmäärältään suurimpia joukko-osastoja ovat Porin Prikaati Säkylässä (noin 4000 varusmiestä/vuosi), Kainuun Prikaati Kajaanissa (3800), Karjalan Prikaati Kouvolassa (3600) ja Jääkäriprikaati Sodankylässä (2600). Tämän lisäksi Kaartin Jääkäriyrykmentissä Helsingissä ja Panssariprikaatissa Hämeenlinnassa on kummassakin noin 2000 varusmiestä vuosittain. Muiden yksiköiden varusmiesmäärät ovat huomattavasti pienempiä. Varsinais-Suomen kärjäoikeuden toimivallan säilyttämistä puoltaa merivoimien toimintaan ja sotilasmerenkulkuun liittyvien rikosasioiden käsittelyssä vaadittava asiantuntemus.

Keski-Suomen kärjäoikeus käsittelee nykyisin Jyväskylässä sijaitsevista Ilmavoimien Esikunnasta ja ilmasotakoulusta tulevat asiat. Asiamäärä (noin 10 asiaa vuodessa) on niin pieni, että kahden sotilasjäsenen, tuomarin ja syyttäjän kokoontuminen yksinkertaisten asioiden käsittelyä varten ei ole perusteltua. Koska asiat käsitellään yleensä niin sanotussa poissaolokäsittelyssä tai kirjallisessa menettelyssä, välimatkalla (noin 190 km) toiseen lähimpään toimivaltaiseen eli Hämeenlinnassa sijaitsevaan Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen ei tosiasiallisesti ole suurta merkitystä. Näin ollen perusteltua on, että Keski-Suomen kärjäoikeuden toimivalta näissä asioissa lakkaa.

Helsinki ja pääkaupunkiseutu muodostavat yhden merkittävimmistä puolustettavista kohteista, mikä edellyttää, että sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien kärjäoikeuksien kapasiteetista tulee huolehtia myös poikkeusoloissa. Tästä syystä Helsingin kärjäoikeus on perusteltua säilyttää toimivaltaisena, vaikka siellä käsiteltävien asioiden määrä on normaalioloissa varsin vähäinen. Lisäksi Helsingin kärjäoikeus on ainoa toimivaltainen kärjäoikeus käsittelemään kriisinhallintatehtävissä toimivien henkilöiden rikosasioita (Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 29 §).

Kielellisten oikeuksien toteutuminen

Ruotsin kieli

Ehdotusten myötä kaksikielisten käräjäoikeuksien määrä vähenisi nykyisestä kahdeksasta viiteen, kun Espoon ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudet, Itä-Uudenmaan ja Vantaan käräjäoikeudet sekä Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet yhdistettäisiin.

Pohjanmaan käräjäoikeus muuttuisi enemmistökieleltään suomenkieliseksi. Sen työkieli muuttuisi ruotsista suomeksi. Asioiden käsittelykieli määräytyisi kuitenkin kielilain 3 luvun perusteella siten, että rikosasiassa käytettäisiin pääsääntöisesti vastaajan kieltä ja riita-asiassa jomankumman asianosaisen kieltä. Uuden Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön ruotsinkielisten osuus olisi 39 %, kun se nykyisin on noin 50 %. Ruotsinkielisten ratkaisujen osuus laskisi 14 %:sta 10 %:iin.

Pohjanmaan käräjäoikeudessa on nykyisin kolme ruotsinkielellä tuomioistuinharjoittelua suorittavaa käräjänotaaria. Käräjäoikeuden työkielen vaihtuminen ruotsista suomeksi merkitsisi myös ruotsinkielisten käräjänotaareiden määrän vähentymistä. Jatkossa ruotsinkielisiä notareita olisi nykyisten viiden sijaan vain kaksi (Ahvenanmaalla). Ruotsinkielisen tuomioistuinharjoittelun jatkuvuudesta on huolehdittava, jotta tuomioistuinlaitokseen saadaan rekrytoitua päteviä ja kielitaitoisia tuomareita tulevaisuudessaakin.

Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin ruotsinkielisen väestön oikeudet kyetään jatkossakin turvaamaan niin, että sinne sijoitetaan riittävä määrä kielituomarin virkoja. Niihin edellytettäisiin ruotsin kielen erinomaista taitoa. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että nykyisten suomenkielisten kielituomareiden sijaan Pohjanmaan käräjäoikeudessa olisi ruotsinkielisiä kielituomareita. Ruotsinkielisten asioiden ja tuomiopiirin ruotsinkielisen väestön määrä huomioon ottaen kielituomareita tulisi olla 8. Näistä osa voisi olla sijoitettuna Kokkolan kansliaan. Tämä olisi riittävä määrä muodostamaan myös vahvennettuja ruotsinkielisiä asioita käsitteleviä kokoonpanoja. Väestöpohjasta johtuen on varmistuttava siitä, että myös käräjäoikeuden muuhun henkilöstöön kuuluu riittävä määrä sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia henkilöitä. Tämä ei ole Pohjanmaan alueella tähän mennessä ollut ongelma. Edellä jo todetulla tavalla jatkossa olisi huolehdittava myös siitä, että Pohjanmaan käräjäoikeuteen rekrytoidaan riittävästi kielitaitoisia käräjänotaareita. Tähän tulisikin kiinnittää erityistä huomiota tuomarinkoulutuslautakunnassa, jonka tehtävästi tuomioistuinharjoittelijoiden valinta ja nimittäminen on siirtynyt vuoden 2017 alusta lukien.

Uudistus vaikuttaisi myös Uudenmaan käräjäoikeuksien tuomiopiirien ruotsinkielisen väestön osuuteen. Uuden Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin väestöstä noin 14 % olisi ruotsinkielisiä, kun nykyisen Länsi-Uudenmaan alueella heitä on nyt 21 % ja Espoon käräjäoikeuden alueella 9 %. Vastaavasti uuden Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiirissä ruotsinkielisten osuus olisi vain noin 7 %, kun nykyisin se on 30 % ja Vantaan käräjäoikeuden alueella 3 %. Ruotsinkielisten ratkaisujen määrä laskisi molemmissa käräjäoikeuksissa 5—6 %:iin.

Kielellisten oikeuksien toteuttaminen ei ole ongelma tuomareiden osalta, koska nykyiset kielituomarit sijoitettaisiin käräjäoikeuksiin ehdotettujen yhdistämisten mukaisesti. Kielituomarin virkojen lukumäärää ei ole tarpeellista muuttaa. Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa kielituomareita tulisi siten olla viisi ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa kolme.

Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, että käräjäoikeuksissa olisi riittävä määrä sekä suomen että ruotsinkielentaitoisia henkilöstöä. Yhdistyvien käräjäoikeuksien arvioiden mu-

kaan uudessa Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudessa tulisi olla asiakaspalvelutehtävissä ainakin neljä ja kärjäsihteerin tehtävissä 7—10 ruotsinkielentaitoista henkilöä riippuen summaaristen asioiden keskittämistä koskevasta ratkaisusta. Vastaavasti uudessa Itä-Uudenmaan kärjäoikeudessa tulisi olla asiakaspalvelutehtävissä ainakin neljä ja kärjäsihteerin tehtävissä 7—8 (summaaristen asioiden käsittelijät mukaan lukien) ruotsinkielentaitoista henkilöä. Tämän lisäksi molemmissa kärjäoikeuksissa tulisi olla riittävästi ruotsinkielentaitoisia haastemiehiä ja hallintohenkilöstöä. Edellä toteuttamismuutoksia koskevassa kohdassa todetulla tavalla suuremmassa kärjäoikeuksissa on paremmat mahdollisuudet toteuttaa kielellisiä oikeuksia esimerkiksi muodostamalla vahvennettuja kokoonpanoja tai kieliosasto ruotsinkielisten asioiden käsittelyä varten. Niissä kyetään myös panostamaan henkilöstön kielikoulutukseen sekä tarjoamaan monipuolisia mahdollisuuksia myös oikeustradenomikoulutukseen ja tuomioistuinharjoitteluun osallistuville. Myös oikeustradenomien ja kärjänotaareiden rekrytoinnissa voitaisiin kiinnittää nykyistä enemmän huomiota kielitaitoon. Koska suuremmat yksiköt ovat työpaikkoina yleensä myös houkuttelevampia, ei kielitaitoisen henkilöstön rekrytointi muodostune ongelmaksi. Tätä tukee myös Uudenmaan väestörakenne.

Muiden kaksikielisten eli Helsingin ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuksien kielituomareiden lukumääriin ei uudistuksella puututtaisi.

Saamen kieli

Voimassa olevan tuomiopiiri- ja kärjäoikeusmuutoksen mukaan saamelaisten kotiseutualue kuuluu kokonaisuudessaan Lapin kärjäoikeuden tuomiopiiriin. Lapin kärjäoikeudessa on siten sovellettava saamen kielilakia.

Ehdotuksen mukaan Lapin kärjäoikeuden tuomiopiiri laajenisi, kun Kemi-Tornion kärjäoikeus yhdistettäisiin siihen. Lapin kärjäoikeuden toimipaikkaverkko muuttuisi tuomiopiirin pohjoisosassa siten, että Sodankylän kanslia ja Kemijärven istuntopaikka lakkautettaisiin. Sodankylään jäisi kuitenkin istuntopaikka. Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevat istuntopaikat (Inari ja Utsjoki) säilytettäisiin. Ehdotukset eivät heikennä saamelaisten kielellisiä oikeuksia.

Saamen kielilakia sovelletaan lisäksi niissä erityisasiaryhmissä, jotka on keskitetty käsiteltäväksi vain osaan kärjäoikeuksia. Lapin kärjäoikeus säilyisi toimivaltaisena maaoikeus- ja sotilasoikeudenkäyntiasioissa. Sen sijaan Lapin kärjäoikeuden tuomiopiirin alueelta tulevat ulosotto- ja yrityssaneerausasiat on ehdotettu keskitettäväksi Oulun kärjäoikeuteen. Vastaava tilanne on nykyisin myös merioikeus- ja ryhmäkanneasioiden osalta. Tilanne ei näiden osalta muutu sillä, että asiat keskitettäisiin Helsingin kärjäoikeuteen. Saamenkielisten oikeudet kyetään keskittämistä huolimatta turvaamaan riittäväällä tavalla ottaen huomioon asiämäärien ja asiointitilanteiden vähäisyys.

Hovioikeuksien tuomiopiirit

Uudistuksessa yhdistettävistä kärjäoikeuksista Espoon kärjäoikeus kuuluu Helsingin hovioikeuspiiriin ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus Turun hovioikeuspiiriin. Yhdistäminen tapahtuu siis yli hovioikeuspiirirajojen, mistä syystä tuomiopiirijakoa on tarkistettava myös tältä osin. Ehdotusten mukaan uuden Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden hallinnollinen kanslia sijaitsisi Espoossa, minkä lisäksi sillä olisi istuntopaikka Raaseporissa. Hallinnollisen kanslian sijainti huomioon ottaen ehdotetaan, että uusi Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus kuuluisi Helsingin hovioikeuspiiriin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Uudistuksella saavutettaisiin yhteensä arviolta noin 3—3,5 miljoonan euron säästöt henkilöstö- ja toimitilakustannuksissa. Lisäksi verkoston supistumisen myötä turvajärjestelyjen ja AI-PA-varustelun edellyttämä investointipaine pienenesi yhteensä noin 2 miljoonaa euroa ja vuosittaiset käyttökustannukset noin 2 miljoonaa euroa.

Henkilöstö

Uudistus merkitsisi muutoksia käräjäoikeuksien organisaatioon. Tuomioistuinten yhdistymisen seurauksena käräjäoikeuksien henkilöstöä voidaan pidemmällä aikavälillä vähentää arviolta 30—40 henkilötyövuodella vuodelle 2017 tulosneuvotteluissa sovittuihin henkilötyövuosiin verrattuna. Tämä on toteutettavissa hyödyntämällä nykyistä suurempien yksiköiden mahdollisuutta kehittää työmenetelmiään ja tuottavuuttaan sekä poistamalla päällekkäisiä toimintoja. Erityisesti tämä koskee käräjäoikeuksien hallintoa. Vähentäminen tehtäisiin sitä mukaa kuin eläköitymisen myötä tai muutoin vapautuu virkoja, jolloin irtisanomisiin ei pääsääntöisesti olisi tarvetta.

Käräjäoikeuksien yksikkökoon kasvaessa voi olla tarpeen perustaa hallintopäällikön virkoja nykyistä useampiin käräjäoikeuksiin. Yksikkökoon kasvu vaikuttaa myös tiettyjen virkojen palkkauserusteisiin. Mainitut lisäkustannukset huomioon ottaen saataisiin arviolta noin 1,5 miljoonan euron vuotuiset nettosäästöt palkkauskustannuksissa vuodelle 2017 sovittuun verrattuna.

Myös tuomioistuinten henkilöstöön muutostilanteessa kohdistuvista tukitoimenpiteistä syntyisi siirtymävaiheessa jonkin verran kustannuksia. Koska uudistuksen kohteena olevaa henkilöstön sijoittamista ja erityisesti yksittäisiä henkilöitä koskevat ratkaisut varmentuvat vasta uudistuksen täytäntöönpanovaiheessa, ei tässä vaiheessa ole mahdollista arvioida muutosturvan aiheuttamien kustannusten määrää.

Matkakustannukset

Asiointimatkojen piteneminen tulee lisäämään myös asianosaisille ja heidän avustajilleen aiheuttavia matkakustannuksia, joista osa maksetaan valtion varoista. Näiden määrän luotettava arviointi on kuitenkin hyvin hankalaa. Saatavilla ei ole tietoa siitä, kuinka monta asianosaista tai todistajaa kussakin käräjäoikeuden istunnossa on ollut paikalla. Mahdotonta on myös selvittää, mistä asiakkaat ovat istuntoihin matkustaneet. Tämän lisäksi vireillä on useita hankkeita, joilla pyritään lisäämään sähköistä asiointia sekä vähentämään käräjäoikeuksien asiamääriä, kuten sakkomenettelyn käyttöalan laajentaminen, oikeusprosessien keventäminen ja eräiden rikosasioiden siirtäminen hallinnollisen sanktiojärjestelmän piiriin. Näillä kaikilla on vaikutusta käräjäoikeuksissa tapahtuvaan asiointiin, eikä aiempien vuosien istunto- ja asiakasmäärien perusteella laskettavat tiedot, vaikka ne olisivat kohtuudella selvitetävissä, antaisi luotettavaa kuvaa kustannusten määrästä. Suuntaa-antavaa arviota voidaan kuitenkin tehdä valtion varoista maksettavien todistelukustannusten ja istunnossa ratkaistujen asioiden määrän perusteella. Niin ikään yksityisille avustajille maksettujen korvausten perusteella saadaan selville matkakustannusten suuruusluokka nykytilanteessa.

Valtion varoista maksettujen todistelukustannusten määrä on vuonna 2015 ollut yhteensä hieman alle 2,5 miljoonaa euroa. Tässä on mukana todistajille maksetut päivärahat, matkakustannukset sekä taloudellinen menetys. Oikeusministeriöllä ei ole käytettävissään tietoa siitä,

kuinka suuri osuus näistä on matkakustannuksia tai miten todistelukustannukset jakautuvat käräjäoikeuksittain. Suuruusluokkaa voidaan kuitenkin arvioida istunnoissa käsiteltyjen asioiden määrään perustuen. Käräjäoikeuksissa ratkaistiin vuonna 2015 istunnossa hieman yli 39 000 asiaa sakonmuuntoa koskevat asiat mukaan lukien (noin 10 000 asiaa). Istunnossa ratkaistuja asioista lähes 30 % eli noin 11 500 asiaa ratkaistiin Espoon, Helsingin ja Vantaan käräjäoikeuksissa. Karkeasti arvioiden voidaan katsoa, että myös todistelukustannuksista 30 % kohdistuu näihin kolmeen käräjäoikeuteen. Tällä perusteella muiden käräjäoikeuksien osuus todistelukustannuksista olisi alle 1,8 miljoonaa euroa. Ottaen huomioon, että tästä vain osa on matkakustannusten korvauksia, ei niiden määrä ole kokonaisuutena arvioiden merkittävä.

Oikeusaputoimistojen käytössä olevasta Romeo-järjestelmästä saatavien tietojen mukaan yksityisille avustajille maksettujen käräjäoikeuksiin kohdistuvien matkakustannusten määrä on vuonna 2015 ollut yhteensä hieman alle 3,6 miljoonaa euroa. Tästä matka-ajanpalkkioita on ollut noin 2,8 miljoonaa euroa ja matkakuluja hieman alle 785 000 euroa. Kokonaismäärästä puolet eli lähes 1,9 miljoonaa euroa koskee käräjäoikeuksia, joiden toimipaikat eivät uudistuksessa vähene.

Sähköistä asiointia ja videoneuvottelua lisäämällä voidaan vähentää asiointimatkojen piteneemisestä aiheutuvia kustannuksia. Myös valtion yhteispalvelupisteitä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää tuomioistuinten asiakaspalvelussa. Koska istuntoihin matkustaminen vähenee myös edellä mainittujen asiamäärien vähenemiseen johtavien hankkeiden myötä, matkakustannusten määrän ei voida arvioida lisääntyvän niin merkittävästi, että sillä olisi ratkaisevaa merkitystä esityksen kokonaistaloudellisia vaikutuksia arvioitaessa.

Toimintojen keskittämisen voidaan arvioida vähentävän jonkin verran niille käräjäoikeuksille, joiden toimipaikkoja lakkautetaan, istuntopäivien järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Ehdotettujen kanslioiden ja istuntopaikkojen lakkauttamisesta aiheutuva matka- ja yöpymiskustannusten säästö olisi kokonaisuutena arvioiden kuitenkin varsin vähäinen eli noin 50 000 euroa vuodessa. Toisaalta uudistus voi joiltakin osin johtaa myös siihen, että matkakäräjiä järjestetään nykyistä enemmän. Tämä koskee esimerkiksi niitä käräjäoikeuksia, joiden kanslia muuttuu istuntopaikaksi. Näin ollen kokonaisuutena arvioiden käräjäoikeuksien matkakustannuksista ei ole odotettavissa säästöä.

Lisäksi on varauduttava lautamiesten matkakustannuksista aiheutuviin lisäkustannuksiin. Lautamiehille maksettavien palkkioiden kokonaismäärä vuonna 2015 on ollut noin 1,6 miljoonaa euroa. Tästä matkakustannuksia on yhteensä noin 250 000 euroa. Lautamieskokoontamissa ratkaistavien asioiden määrä on kuitenkin vähentynyt, joten matkustamisesta aiheutuvat lisäkustannukset eivät tule olemaan merkittäviä.

Toimitilat

Uudistuksen toimitilakustannusten arvioinnissa on otettu huomioon toimitilojen tiivistämistarpeet niillä paikkakunnilla, joihin henkilökuntaa siirryy. Esityksellä on saavutettavissa säästöjä, jotka syntyvät toimintojen keskittämisestä harvempiin yksiköihin sekä kanslioiden ja käräjäoikeuksien istuntopaikkojen vähentämisestä.

Ehdotuksen mukaisissa toimitiloissa oleellista tiivistämistä pitäisi tehdä tai lisätilaa hankkia yhteensä viidessä kansliassa. Istuntosalitilat ovat pääosin riittävät. Istuntosalikapasiteettia tulisi kasvattaa arvion mukaan vain kolmella paikkakunnalla. Laskelmissa on huomioitu toimitilojen irtisanomisesta aiheutuvien vuokrasäästöjen lisäksi myös tiivistämisen ja mahdollisen lisätilan vuokraamisen aiheuttamat arvioidut lisäkustannukset.

Ehdotetun käräjäoikeusverkoston myötä voitaisiin irtisanoa kolmen hallinnollisen kanslian, yhdeksän muun kanslian ja 14 istuntopaikan vuokrasopimukset. Edellä mainituista kanslioista kuitenkin viiden kanslian osalta voitaisiin irtisanoa vain toimistotilat, koska paikkakunnilla säilyisi istuntopaikka.

Irtisanottavista toimitiloista kertyvät säästöt on laskettu niin, että toistaiseksi voimassa olevat sopimukset irtisanottaisiin päättymään 1.1.2019 lukien ja muut irtisanomisaikojen puitteissa. Vireillä oleviin hankkeisiin liittyvät toimitilojen irtisanomiset on ajoitettu kyseisten hankkeiden tiedossa olevien aikataulujen mukaisesti.

Käräjäoikeuksilla on tällä hetkellä yhteensä noin 330 istuntosalia, joista pääkäsitelysaleja on 214 ja valmistelusalaleja 118. Esityksessä ehdotettujen käräjäoikeuksien istuntomääriin perustuva salitarve olisi yhteensä 282, joita 174 olisi pääkäsitelysaleja ja 108 valmistelusalaleja. Pääkäsitelysalien määrä vähenisi 38 istuntosalilla ja valmistelusalien määrä 10 salilla. Jäljelle jäävä määrä kattaa valtakunnallisesti juttumäärien perusteella määritellyn laskennallisen istuntosalien kokonaistarpeen. Joihinkin virastoihin näyttäisi jäävän ylimääräistä istuntosalikapasiteettia ja joissakin virastoissa kapasiteettia tulisi lisätä.

Toimitilojen vuokratkustannukset laskisivat ja olisivat vuonna 2023 arviolta noin 1,9 miljoonaa euroa vähemmän vuodessa verrattuna vuoden 2016 tasoon. Tämä vuosittainen säästö on laskettu puhtaasti rakennemuutoksen aiheuttamista toimitilajärjestelyistä eikä laskelmassa ole huomioitu jo meneillään olevia hankkeita. Myöskään summaaristen asioiden käsittelyn keskittämisestä aiheutuvia toimitilakustannuksia (lisävuokratkustannus arviolta noin 400 000 euroa/vuosi) ei ole tässä huomioitu.

Toimitilojen irtisanomisesta aiheutuu myös muihin toimitilakustannuksiin (muun muassa siivous, sähkö ja turvallisuuspalvelut) liittyviä säästöjä. Näiden määrä olisi yhteensä arviolta noin 260 000 euroa vuodessa. Uusista tiloista aiheutuu muiden toimitilakustannusten lisäystä noin 90 000 euroa vuodessa eli säästöä muista toimitilakustannuksista jäisi näin ollen noin 170 000 euroa vuodessa, kun kaikista irtisanottavista tiloista on luovuttu ja kaikki korvaavat toimitilajärjestelyt on saatu valmiiksi eli arviolta vuonna 2023.

AIPA:n ja turvallisuusjärjestelyjen edellyttämät investoinnit

Nykyisten istuntosalien varustaminen AIPA:n edellyttämällä teknisillä laitteistoilla aiheuttaa lisäkustannuksia. AIPA:n käyttö edellyttää useiden näyttöjen hankkimista kokoonpanolle sekä yhtä näyttöä todistajalle. Lisäksi jokaisessa salissa tulisi suunnitelmien mukaan olla yksi iso esitysnäyttö ja mahdollisesti joitakin pienempiä asianosaisia varten. Saleissa tulee olla myös asianmukainen verkkokaapelointi sekä esitysnäyttöjen ohjausjärjestelmä. Myös videolaitteita ja kalustusta voidaan joutua uusimaan. Kustannusten määrä riippuu merkittävästi siitä, mikä on salien varustelun nykytila.

Ehdotuksen mukaisen käräjäoikeusverkoston kaikkien istuntosalien (yhteensä 282) varustaminen nykyaikaisella esitystekniikalla, joka täyttää sähköisen istunnon (AIPA) vaatimukset aiheuttaisi arviolta noin 6–7,5 miljoonan euron kustannukset riippuen siitä, osoittautuuko kehitteillä oleva langaton vaihtoehto toteutuskelpoiseksi. Lisäksi istuntosalien kalustuksen muutostarpeet voivat aiheuttaa yhteensä jopa 1,8 miljoonan euron kustannukset, jos kaikki salikalusteet uusitaan. Kalusteiden uusimistarve tulee arvioida tarkemmin toteutussuunnittelun yhteydessä. Vastaavasti kaikkien nykyisen käräjäoikeusverkoston istuntosalien (yhteensä 330) varustamisesta aiheutuva investointitarve olisi noin 9,1 miljoonaa euroa ja istuntosalikalusteiden muutoksista aiheutuva kustannus lähes 2,2 miljoonaa euroa.

Tällä hetkellä kiinteitä turvatarkastuspisteitä, joissa on myös läpivalaisulaitteet, on 11 kärjäoikeudessa. Näissä pisteissä turvatarkastus on jatkuvaa, eli kaikki tuomioistuimen tiloihin saapuvat henkilöt tarkastetaan. Lisäksi muutamassa kärjäoikeudessa on metallinpaljastinportit. Useissa kärjäoikeuksissa turvatarkastukset on järjestetty siten, että tarkastuksia suoritetaan vain istuntopäivinä tai erikseen niinä istuntopäivinä, joiden juttukannasta on tunnistettu erityinen turvariski. Nykyisen kärjäoikeusverkoston toimipaikoista kiinteä ja jatkuva turvatarkastus puuttuu 13 hallinnollisesta kansliasta sekä kaikista muista kanslioista (9) ja istuntopaikoista (21). Näistä toimipaikoista useimmissa turvatarkastuksista on huolehdittu muilla edellä mainituilla tavoilla ilman kiinteää turvatarkastusta.

Ehdotuksen mukaisessa kärjäoikeusverkostossa kiinteä ja jatkuva turvatarkastus puuttuisi edelleen kuudesta hallinnollisesta kansliasta, kolmesta kansliasta ja 12 erillisestä istuntopaikasta. Turvatarkastuksien asianmukaisesta järjestämisestä tulee huolehtia myös niillä paikkakunnilla, joilla sijaitsee muu kuin hallinnollinen kanslia tai erillinen istuntopaikka. Ehdotuksen mukaiset kansliat ovat kokoluokaltaan niin suuria, että on perusteltua olettaa, että kaikkiin ehdotuksen mukaisiin kanslioihin tarvitaan kiinteä turvatarkastus riippumatta siitä, onko kyseessä hallintokanslia vai muu kanslia. Myös erillisten istuntopaikkojen osalta lähtökohtana on pidetty sitä, että niihin kaikkiin sijoitetaan kiinteä laitteisto, mutta turvatarkastuksia suorittava henkilökunta on paikalla vain istuntopäivinä.

Ehdotuksen mukaisen kärjäoikeusverkoston kaikkien toimipisteiden (joista turvatarkastus puuttuu) varustaminen turvatarkastuslaitteistoilla aiheuttaisi ensimmäisenä vuonna noin 1,0 miljoonan euron investoinnin ja noin 2,0 miljoonan vuosittaisen käyttökustannuksen. Käyttökustannukset sisältävät turvatarkastusten operoinnin ja laitteistojen ylläpidon. Nykyisellä toimipaikkaverkostolla toimipisteiden (joista turvatarkastus puuttuu) varustaminen turvatarkastuslaitteistoilla edellyttäisi ensimmäisenä vuonna noin 2,1 miljoonan euron investointia, minkä lisäksi käyttökustannukset olisivat noin 4,0 miljoona euroa vuodessa.

Investoinnit AIPA-varusteluun ja turvalaitteistoihin jakautuisivat useammalle vuodelle, koska kaikkien kärjäoikeuksien ja niiden toimipaikkojen varustaminen ei käytännössä ole mahdollista kerralla. Lisäksi kiinteiden turvatarkastuspisteiden rakentaminen ja varustelu on järkevintä tehdä muiden toimitilajärjestelyjen yhteydessä.

Edellä todettu huomioon ottaen uudistuksella voidaan alentaa kärjäoikeuksien toiminnan kannalta välttämättömien AIPA-varustelun ja turvalaiteinvestointien kustannuksia. Jos kärjäoikeuksien toimipaikkoja ja sitä kautta niiden istuntosalien määrää vähennettäisiin ehdotetulla tavalla, se tarkoittaisi noin 1,2—1,6 miljoonan euron vähennystä AIPA -varustelun kustannuksista verrattuna siihen, että kaikki tämän hetkisen kärjäoikeusverkoston istuntosalit varustettaisiin vastaavalla tavalla. Myös istuntosalien kalustuskustannukset alenisivat noin 0,4 miljoonaa euroa. Vastaavasti ehdotuksen mukaisten kärjäoikeuksien turvallisuustason parantamisen edellyttämä investointi olisi 1,1 miljoonaa euroa ja vuosittaiset käyttökustannukset 2,0 miljoonaa euroa vähemmän kuin nykyisellä toimipaikkaverkostolla. Näin ollen menopaine alenisi yhteensä noin 1,9—2,3 miljoonaa euroa sekä vuosittaisissa käyttökustannuksissa noin 2 miljoonaa euroa.

4.2 Vaikutukset henkilöstöön

Henkilöstön määrää voitaisiin uudistuksen perusteella vähentää arviolta enintään noin 40 henkilötyövuotta vuodelle 2017 tulosneuvotteluissa sovittuun verrattuna, mutta vastaavasti lisäyksiä olisi noin 10 henkilötyövuotta. Muun muassa lakkautettavien laamannin virkojen tilalle perustettaisiin tuomarin virkoja, joten nettomuutos olisi noin 30 henkilötyövuotta. Verkostouudistukseen liittyy myös summaaristen asioiden keskittäminen. Tästä annetaan erillinen halli-

tuksen esitys ja siinä arvioidaan henkilöstömuutokset tältä osin erikseen. Suurin osa vähennyksistä kohdistuisi hallinnon henkilöstöön. Lisäksi osassa käräjäoikeuksia henkilöstön toimipaikka vaihtuisi. Tässä esityksessä ei ole huomioitu myöskään sakkomenettelyn käyttöalan mahdollisia henkilöstövaikutuksia.

Henkilöstön asemaan sovellettaisiin yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annettua lakia sekä valtion virkamieslain (750/1995) säännöksiä henkilöstön asemasta valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelyssä (5a—5 d §). Muutostilanteissa noudatettavaksi tulevat myös valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa 26.1.2012 annetussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä (VM/201.00.00.02.2012) kuvatut menettelytavat. Tuomareiden osalta on luonnollisesti otettava huomioon perustuslain 103 §:ssä säädetyt edellytykset tuomarin siirtämisestä. Tuomareita koskevat lisäksi tuomioistuinlain 14 luvun 4 §, jossa säädetään tuomarin siirtämisestä tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestelyssä. Sen mukaan myös tuomareiden siirtämisessä noudatetaan edellä mainittuja virkamieslain säännöksiä. Näin ollen tuomareihin ja käräjäoikeuksien muuhun henkilöstöön sovelletaan pääosin samoja säännöksiä.

Lähtökohtana on, että virkamies siirtyy valtion virkamieslain 5 a §:ää noudattaen sinne, minne tehtävät ja virka uudelleenjärjestelyssä siirtyvät. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies siirtyy viraston palvelukseen määräaikaisen virkasuhteensa keston ajaksi. Suostumusta siirtoon on tiedusteltava ainoastaan silloin, kun siirto tapahtuu virkamiehen työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Työssäkäyntialue käsittää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 9 §:n mukaisesti 80 kilometrin alueen henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta.

Henkilöstön sijoittautumisvaihtoehdot perustuvat edellä mainittuun valtioneuvoston periaatepäätökseen. Tuomareiden osalta eri sijoittautumisvaihtoehdoista säädetään kuitenkin nimenomaisesti tuomioistuinlain 14 luvun 4 §:n 2 momentissa. Lähtökohtana on, että tuomari voidaan sijoittaa vain tuomarin virkaan, ellei hän itse toivo muunlaista ratkaisua. Rajoituksena on lisäksi se, että tuomari voidaan sijoittaa vain virkaan, jonka kelpoisuusvaatimukset hän täyttää ja jota voidaan pitää hänelle sopivana. Pykälän 3 momentissa on nimenomaiset säännökset tuomareiden siirtämisessä noudatettavasta menettelystä. Sen mukaan tuomari nimitetään aina uudelleenjärjestelyssä siirtyvään virkaan taikka sijoittautumisvaihtoehtojen mukaiseen virkaan säännönmukaista nimittämismenettelyä noudattaen. Virkaa ei kuitenkaan julisteta haettavaksi. Tuomarin nimittämistä koskevan lausunnon laumanneja ja käräjätuomareita koskien antaa korkein oikeus. Tuomioistuinjaissa on lisäksi säännökset eron antamista koskevasta menettelystä tilanteissa, joissa tuomari kieltäytyy siirtymästä tai vastaanottamasta hänelle sijoittautumisvaihtoehtojen mukaisesti tarjottua virkaa. Tuomari ei suostumuksen antamatta jättämisellä siten voi estää virkansa siirtoa tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestelyssä.

Lakivaliokunta on hovi- ja hallinto-oikeuksien rakenneuudistuksen yhteydessä (HE 153/2012 vp, LaVM 2/2013 vp) ottanut kantaa siihen, millä eri tavoin tuomioistuinten uudelleenjärjestely voidaan toteuttaa. Tällä on merkitystä arvioitaessa yhdistyvien tuomioistuinten henkilöstön asemaa. Valiokunnan näkemyksen mukaan uudelleenjärjestely voidaan toteuttaa joko niin, että yksi tuomioistuin lakkautetaan ja yhdistetään toiseen tuomioistuimeen, tai niin, että molemmat tuomioistuimet lakkautetaan ja niiden tilalle perustetaan uusi tuomioistuin.

Yleisesti ottaen se, että tuomioistuimen tuomiopiiri merkittävästi laajenee, ei lakivaliokunnan näkemyksen mukaan ilman muita muutoksia vielä merkitse uuden tuomioistuimen perustamista. Tätä ei merkitse myöskään pelkästään tuomioistuimen nimen muuttaminen ilman muita muutoksia. Näissä tilanteissa uudistuksella ei ole sellaista vaikutusta vastaanottavan tuomioistuimen henkilöstön asemaan, että se olisi siirrettävä ja tuomarit nimitettävä virkoihinsa uudelleen. Tällöin ainoastaan toiseen tuomioistuimen yhdistyvän (ja siten lakkaavan) tuomioistui-

men henkilöstö siirtyy tehtäviensä mukana vastaanottavaan tuomioistuimeen edellä mainittuja säännöksiä soveltaen. Sen sijaan silloin, kun uudistuksella laajennetaan tuomioistuimen tuomiopiiriä ja myös muutetaan sen nimi, kyseessä on valiokunnan näkemyksen mukaan uuden tuomioistuimen perustaminen. Tällöin kaikki yhdistyvät tuomioistuimet lakkaavat ja niiden henkilöstö siirtyy uusiin tuomioistuihin.

Esityksessä ehdotettavista yhdistymisissä ei ole kysymys uusien tuomioistuinten perustamisesta, vaan jo olemassa olevien yhdistymisestä. Käräjäoikeuksia ei myöskään nimetä uudelleen. Näin ollen uudistuksessa lakkaavien eli Espoon, Hyvinkään, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Tuusulan, Vantaan ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuksien henkilöstö siirtyy yhdistymisten mukaisesti toisen viranomaisen eli Länsi-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Pohjanmaan, Itä-Uudenmaan ja Oulun käräjäoikeuksien palvelukseen. Lakkaavien tuomioistuinten tuomarit on nimitettävä uusiin tuomioistuihin siirtyviin virkoihinsa uudelleen.

Päällikkötuomarina toimivien laamannien määrä vähenisi nykyisestä 27 seitsemällä. Heidän osaltaan yhdistämistilanteet on otettu huomioon tuomioistuinlain 2 luvun 6 §:n 3 momentissa. Sen mukaan tuomiopiirejä yhdistämällä perustetussa käräjäoikeudessa voi olla tilapäisesti useampi kuin yksi laamannin virka. Virkoihin nimitetyistä kuitenkin vain yksi toimii päällikkötuomarina. Kuten vuoden 2010 uudistuksessa, myös nyt olisi perusteltua, että yhdistettävien käräjäoikeuksien laamannin virat täytettäisiin ensimmäistä kertaa niin, että ne julistetaan vain asianomaisten tuomioistuinten laamannien haettavaksi. Muutoin virka täytettäisiin päällikkötuomarin nimittämisestä tuomioistuinlaissa säädettyä menettelyä noudattaen.

Tuomioistuinlain myötä päällikkötuomarin virkoihin nimitetään seitsemän vuoden määräajaksi. Tämä koski myös käräjäoikeusuudistuksen perusteella yhdistyviin käräjäoikeuksiin nimitettäviä laamaneja. Tuomioistuinlain 24 luvun 4 §:n siirtymäsäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa nimitetty päällikkötuomari katsotaan eronneeksi virastaan siitä ajankohdasta lukien, josta hänet on nimitetty toisen tuomioistuimen päällikkötuomariksi seitsemän vuoden määräajaksi. Tällaiselle määräajaksi nimitetylle laamannille taattaisiin tuomarin virka noudattaen, mitä tuomioistuinlain 11 luvun 13 §:ssä säädetään (niin sanottu virkatakuu).

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Uudistuksen voidaan katsoa kohdistuvan voimakkaimmin toimistohenkilöstöön, jolla ei välttämättä ole mahdollisuuksia hoitaa työtehtäviään etäyhteyksien avulla yhtä laajasti kuin tuomareilla. Heidän siirtymisensä työskentelemään toiselle paikkakunnalle ei välttämättä myöskään ole taloudellisesti realistista. Osaavan kansliahenkilöstön menettäminen voi vaikuttaa negatiivisesti myös käräjäoikeuksien toimintaan. Tällä voi olla vaikutusta myös kielellisten oikeuksien toteuttamiseen (ks. jäljempänä kohta 4.5).

Käräjäoikeuksien koon kasvattaminen korostaa johtamiselle, hallinnolle ja käräjäoikeuden sisäiselle organisaatiolle asetettavia vaatimuksia. Suurissa käräjäoikeuksissa päällikkötuomarin apuna johtamisessa tulisi olla paitsi osaston johtajat myös hallintopäällikkö. Jokaisessa kansliassa tulisi olla nimetty vastuutuomari. Edellä todetulla tavalla tämä aiheuttaa jonkin verran lisäkuluja.

Uudistuksen tavoitteena on muodostaa hallinnollisesti suurempia yksiköitä, joissa henkilöstön osaamista ja ammattitaitoa voidaan hyödyntää nykyistä monipuolisemmin ja maantieteellisesti laajemmalla tuomiopiirillä. Olennaista uudistuksen onnistumisen kannalta on, että yhdistetyt tuomioistuimet kykenevät jatkossa toimimaan yhtenä tuomioistuimena. Tämä korostuu niissä käräjäoikeuksissa, jotka uudistuksen jälkeen toimisivat useammassa kansliassa. Johtamisen ja

henkilöstön tukemiseen onkin kiinnitettävä erityistä huomiota. Yhteydenpidon eri toimipaikkojen välillä tulisi olla tiivistä. Tässäkin voidaan tarvittaessa hyödyntää etäyhteyksiä.

Tuomioistuinelaitoksen johtamista on kehitetty muuttamalla päällikkötuomarin virat seitsemän vuoden määräajaksi täytettäväksi. Osaston johtajien tehtävät on määräaikaistettu jo aiemmin. Oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka raportti julkaistaan vuoden 2017 alkupuolella, on arvioitu tuomioistuinten hallinto henkilöstön toimenkuvan kehittämistä. Toteutuessaan myös tuomioistuinviraston perustaminen vaikuttaa tuomioistuinelaitoksen hallinnollisiin tehtäviin. Lisäksi tuomioistuinten johtamisen tueksi toteutetaan osana kärjäoikeusverkoston kehittämistä valmistelevaa hanketta kärjäoikeuksien laamaneille koulutusta, joka pitää sisällään valmentautumista muutosjohtamiseen ja tukea uudistuksen käytännön toteuttamiseen. Lisäksi hankkeessa on vuoden 2017 alusta lukien aloittanut projektipäällikkö, jonka toimenkuvaan kuuluu uudistuksen täytäntöönpanon tukeminen sekä yhteyshenkilönä toimiminen hankeorganisaation, tuomioistuinten ja sidosryhmien välillä.

Kärjäoikeuksien tärkeimpiä sidosryhmiä ovat poliisi, syyttäjänvirastot, oikeusaputoimistot, asianajo- tai lakiasiaintoyhdistykset sekä hovioikeudet. Ehdotuksella yhtenäistettäisiin kärjäoikeuksien tuomiopiirejä vastaamaan muiden viranomaisten toimialueita. Tämä edesauttaa sekä hallinnollista yhteistyötä että käytännön työskentelyä. Eri viranomaisten toimialueet noudattaisivat pitkälti maakuntajakoa. Pääsääntöisesti kaikilla niillä paikkakunnilla, joilla olisi kärjäoikeuden toimipiste, olisi syyttäjänviraston toimipaikka ja poliisiasema, kuten myös poliisivankila.

Niin ikään ulosottolaitoksella ja Rikosseuraamuslaitoksella olisi toimipaikkoja samoilla paikkakunnilla kuin kärjäoikeuksilla. Vankiloiden sijainnilla on merkitystä erityisesti vangitsemisasioiden ja vangittujen rikosasioiden vastaajien asioiden käsittelyn kannalta. Mikäli video kuulemisen käyttöä laajennetaan suunnitelmien mukaisesti niin, että myös rikosasian vastaaja voisi osallistua istuntoon videon välityksellä, ei vankiloiden sijainnilla ole enää vastaavaa merkitystä. Ulosottolaitoksen kannalta kärjäoikeuden sijainnilla on merkitystä ulosottovalitusasioita käsiteltäessä, koska ulosottomies osallistuu asian käsittelyyn. Välimatkojen pitene misestä aiheutuva haittaa voidaan vähentää videoyhteyksien käytöllä. Ulosottovalitusasiat edellyttävät erityisosaamista, mikä puoltaa niiden keskittämistä nykyistä harvempiin kärjäoikeuksiin.

Kärjäoikeus sijaitsisi myös kaikilla niillä paikkakunnilla, joilla on hovi- tai hallinto-oikeus. Tämä edesauttaisi toimitilajärjestelyjä ja tarvittaessa esimerkiksi istuntosalien yhteiskäyttöä. Kärjäoikeuksien lukumäärän vähentymisen myötä myös hovioikeuksien valvontatehtävän suorittamisesta aiheutuva työmäärä vähenee. Työryhmän ehdotuksilla on vaikutusta hovioikeuspiireihin ja sitä kautta myös hovioikeuksien asiamääriin. Turun hovioikeuteen saapuneista asioista noin 10 prosenttia (vuonna 2015 noin 250 asiaa) on tullut nykyisestä Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudesta. Nämä asiat käsiteltäisiin jatkossa Helsingin hovioikeudessa. Mikäli niihin sitoutui asianmäärän suhteellisen osuuden mukaisesti henkilöstövoimavaroja, niiden käsittelyn vaatima työmäärä vastaa 10 henkilötyövuotta, kun Turun hovioikeuden kokonaishenkilötyövuosimäärä oli 104 vuonna 2015.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lainkäytön painopistettä on viime vuosina siirretty entistä enemmän kärjäoikeuksiin. Se asettaa entistä suurempia vaatimuksia lainkäytön laadulle. Lainkäytön laadukkuutta tukee henkilöstön mahdollisuus ammattitaitonsa kehittämiseen. Tuomioistuinten yksikkökoon kasvattaminen luo pitkällä aikavälillä paremmat mahdollisuudet henkilöstön yleis- ja erityisosaamisen

kehittämiseen yhä vaativammassa oikeusympäristössä. Suuremmissa yksiköissä henkilöstön asiantuntemus ja osaaminen saadaan myös nykyistä monipuolisemmin ja laajemmin käyttöön.

Suurempi yksikkökoko mahdollistaa nykyistä paremmin myös kolmen tuomarin kokoonpanojen käytön. Tämä on entistä tärkeämpää ottaen huomioon sen, että lainkäytön painopiste on käräjäoikeuksissa. Suuremmissa tuomioistuimissa voidaan panostaa johtamiseen muun muassa luomalla johdolle parempi tuki ja vastuuttamalla lähiesimiestaso selkeämmin. Näin voidaan paremmin huolehtia esimerkiksi siitä, että asioiden käsittelyajoissa ei ole olennaisia poikkeamia. Myös henkilöstöresurssien kohdistamiseen liittyviä rajoitteita on suuremmista yksiköistä koostuvassa tuomioistuinrakenteessa vähemmän. Suuremmat yksiköt eivät myöskään ole yhtä haavoittuvia, vaan henkilöstöresurseja kyetään käyttämään pienempiä yksiköitä joustavammin esimerkiksi sairaustapauksissa. Oikeudenhoidon kokonaisresurssit voidaan siten jakaa tehokkaammin. Tämä puolestaan edistää oikeuden saatavuutta sekä kansalaisten yhdenvertaisuutta esimerkiksi asioiden käsittelyajoissa.

Käräjäoikeuksien rakennetta vahvistamalla voidaan varmistua siitä, että oikeusturvaa kyetään jatkossakin tuottamaan laadukkaasti ja viivytyksettä. Hallinnon päällekkäisiä toimintoja purkamalla käräjäoikeuksien voimavarat voidaan entistä paremmin kohdistaa niiden perustehtävän hoitamiseen eli lainkäyttöön. Käräjäoikeuksien yksikkökoon kasvattaminen ja sen edellyttämät rakenteelliset muutokset voivat siten osaltaan edesauttaa ratkaisukäytäntöjen yhtenäistämistä ja siten lisätä kansalaisten yhdenvertaisuutta lain edessä. Tätä tukevat hovioikeuksien laatuhankeista saadut kokemukset. Esimerkiksi Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankeissa on todettu, että lainkäytön laatu on käräjäoikeuksissa parantunut (Jasmin Dost: Lainkäytön laadun arviointi tuomioistuimissa. Laadunmittaus 2013). Lainkäytön laatuun vaikuttavat useat seikat, joista yhtenä on käräjäoikeuksien rakenteiden uudistaminen.

Ehdotetut muutokset tarkoittavat väistämättä sitä, että joissain tapauksissa välimatka tuomioistuimeen jonkin verran kasvaa. Yksittäinen kansalainen asioi tuomioistuimessa elämänsä aikana vain satunnaisesti, jos lainkaan. Hänelle merkityksellisintä on oikeudellisten palveluiden korkea laatu, eikä niinkään välimatka tuomioistuimeen. Ehdotettu toimipaikkaverkko olisi käräjäoikeuksien yhdistämisestä huolimatta varsin kattava. Sen ei voida katsoa merkittävästi heikentävän oikeuden saatavuutta. Digitalisaation myötä asiointi tuomioistuimessa muuttuu. Välimatkojen pitenemisestä aiheutuvaa haittaa voidaan vähentää sähköistä asiointia ja etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia lisäämällä. Tulevaisuudessa käräjäoikeuksien palveluita voitaisiin tuottaa myös valtion yhteispalvelupisteissä. Välimatkalla tuomioistuimeen on tulevaisuudessa entistä vähemmän merkitystä ottaen huomioon myös oikeusprosessien keventämiseen tähtäävän työryhmän työn. Sen tehtäviin kuuluu valmistella muun muassa ehdotukset, joilla lievennetään syytetyn velvollisuutta olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä sekä lisätään videokuulemisen käyttöä tuomioistuimissa.

Väestöennusteet tukevat ehdotuksia. Käräjäoikeuksien toimipaikat sijoittuisivat väestökeskitymiin eli suurimpiin kaupunkeihin. Toisaalta istuntopaikkoja olisi välimatkoista johtuen säilytettävä myös muualla. Ehdotukset käräjäoikeuksien hallintokanslioiden sijaintipaikoiksi vastaavat pitkälti myös muiden oikeushallinnon viranomaisten päätoimipaikkojen sijaintia. Kaikilla niillä paikkakunnilla, joilla olisi käräjäoikeuden toimipiste, olisi myös muiden viranomaisten toimipisteitä. Tuomioistuinten ja oikeushallinnon muiden viranomaisten sijaitsemisesta samoilla paikkakunnilla on etuja sekä toimitilaratkaisuissa että käytännön työskentelyn järjestämisessä.

Tuomioistuinpalveluiden keskittäminen voi johtaa myös muiden oikeudellisten palveluiden, erityisesti yksityisten asianajo- ja lakiasianpalveluiden keskittymiseen nykyistä harvemmillä paikkakunnilla. Oikeusministeriö on vuonna 2015 selvittänyt vuoden 2010 käräjäoikeusver-

kostouudistuksen vaikutuksia kaupallisten oikeudellisten palveluiden tarjontaan niillä paikkakunnilla, joilta käräjäoikeus tai sen kanslia on lakannut (yhteensä 30 paikkakuntaa, joista 10 on edelleen istuntopaikka). Tulokset perustuvat Suomen Asianajajaliiton verkkopalveluun ja lakiasiaintomistojen osalta Kauppalehden internetsivuilta saatuihin tietoihin. Selvityksen perusteella näyttää siltä, että uudistuksella ei ole ollut huomattavaa vaikutusta palveluntarjontaan. Kauhavan kuntaa lukuun ottamatta asianajo- ja/tai lakiasiaintomistoja on kaikissa itsenäisissä kunnissa, joista käräjäoikeuden kanslia on lakannut. Oikeudellisia palveluja on saatavissa väestöpohjaltaan hyvinkin pienissä kunnissa. Palvelujen tarjontaan vaikuttaa ensi sijassa palvelujen kysyntä, johon keskeisesti vaikuttaa väestöpohja. Runsasta tarjontaa saattaa olla, vaikka paikkakunnalla ei käräjäoikeuden kansliaa olisikaan. Toisaalta väestöpohjan vähäisyyскään ei välttämättä rajoita tarjontaa. Esimerkiksi Nurmeksen väestöpohja on vain 8 000 asukasta, mutta asianajo- ja lakiasiaintomistoja on neljä.

Oikeusaputoimistojen toimipaikkaverkko on maantieteellisesti kattava (yhteensä yli 160 toimipistettä). Oikeusaputoimistoja sijaitsee kaikilla käräjäoikeuspaikkakunnilla sekä lukuisilla muilla paikkakunnilla. Myös asianajajat ja lupalakimiehet voivat toimia useissa eri toimipisteissä, vaikka toimintoja olisi keskistetty käräjäoikeuspaikkakunnille. Myös oikeudellisten palveluiden saatavuutta voidaan edistää sähköistä asiointia ja etäyhteyksiä käyttämällä. Edellä todettu huomioon ottaen oikeudellisten palveluiden saatavuuden ei voida arvioida merkittävästi heikentyvän myöskään nyt ehdotettavassa uudistuksessa.

Vaikka keskittäminen voi tarkoittaa palveluiden vähenemistä harvemmin asutuilta seuduilta, on sillä myös etunsa. Vahvojen oikeudellisten keskusten luominen voi edesauttaa henkilöstön rekrytointia. Suuremmissa kaupungeissa sijaitsee yleensä myös yliopisto tai muita oppilaitoksia. Rekrytointipohjan lisäksi korkeakoulut tarjoavat mahdollisuuksia myös henkilöstön ammattitaidon kehittämiseen. Lisäksi sidosryhmien välinen vuoropuhelu on helpompaa, kun toiminnot sijaitsevat samalla paikkakunnalla. Yhteistyöllä voidaan kehittää sekä oikeuslaitoksen että sen sidosryhmien toimintaa. Rekrytointimahdollisuuksien tärkeys korostuu tilanteessa, jossa kaikki nykyisten käräjäoikeuksien henkilöstöstä ei todennäköisesti tule siirtymään uusiin toimipaikkoihin.

4.5 Kielelliset vaikutukset

Valtioneuvoston kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta 2013 todetaan, että kaksikielisten käräjäoikeuksien käsityksen mukaan ruotsinkieliset luopuvat joskus oikeudestaan käyttäen omaa kieltään tuomioistuimissa rikos-, riita- ja hakemusasioissa. Kielellisistä oikeuksista luopuminen saattaa johtua siitä, että asianosainen haluaa varmistaa oikeudenkäynnin sujuvuuden ja sen, että tulee ymmärretyksi. Myös avustajan puutteellinen kielitaito voi johtaa siihen, että asianosainen valitsee suomen kielen. Näissä tilanteissa asianosainen luopuu kielellisistä oikeuksista kuitenkin omasta aloitteestaan. Tutkimuksesta ilmenee myös, että ruotsinkielentaitoisten käräjäsihteerien tai muun kansliahenkilökunnan rekrytoiminen on ollut vaikeaa joihinkin kaksikielisiin käräjäoikeuksiin, mutta pääosin tilanne on nykyisellään ongelmaton. Laamannien vastauksissa kyselytutkimukseen on todettu myös, että julkisuudessa tuotiin vuoden 2010 tapahtuneiden käräjäoikeuksien yhdistämisen jälkeen esille epäily kielellisten oikeuksien toteutumisesta uudistuksen jälkeen, mutta tällaista epäilyä ei enää ole ilmennyt.

Kielibarometri 2012 -selvityksestä ilmenee kuitenkin, että ruotsinkieliset palvelut, tuomioistuimet ja oikeuslaitos mukaan lukien, eivät kielivähemmistöjen mukaan toteudu kovin hyvin. Vastaavat tulokset ilmenevät myös vuoden 2016 kielibarometristä. Sen mukaan ruotsinkieliset ovat keskimäärin tyytymättömämpiä palveluiden saatavuuteen omalla kielellä kuin suomenkieliset. Tämä koskee sekä kunnallisia että valtiollisia palveluita. Toisaalta vuoden 2012 kielibarometristä käy ilmi, että muun muassa Vantaan, Espoon ja Kokkolan kaltaiset kunnat ovat

viime vuosina panostaneet aktiivisesti kielellisten palvelujensa parantamiseen. Oletettavasti juuri näiden panostusten ansiosta kielivähemmistöt näissä kunnissa antoivatkin palveluille paremman arvosanan kuin aiemmin. Muutokset ovat aikaisempiin mittauksiin verrattuna melko pieniä, mutta myös esimerkiksi Vaasassa ruotsinkieliset asukkaat kokevat saavansa parempaa palvelua äidinkielellään kuin aiemmin.

Ehdotusten myötä kaksikielisten käräjäoikeuksien määrä vähenisi viiteen. Ehdotuksen myötä Pohjanmaan käräjäoikeuden pääkieli vaihtuisi ruotsista suomeksi. Viranomaisen työkieli ei kuitenkaan ole ratkaisevassa asemassa kansalaisten oikeusturvan toteuttamisen kannalta, vaan heidän oikeutensa asioida omalla kielellään on kielilain säännöksillä turvattu käräjäoikeuden työkielestä riippumatta. Ottaen huomioon Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön kielellinen jakauma, tuomioistuinpalvelujen tuottaminen molemmilla kansallisilla kielillä ei hallituksen käsityksen mukaan muodostu ongelmaksi.

Kielellisten oikeuksien turvaamisesta huolehdittaisiin sijoittamalla kaksikielisiin käräjäoikeuksiin riittävä määrä kielituomarin virkoja. Myös ruotsinkielisen kansliahenkilöstön riittävydestä on varmistuttava, jotta tuomioistuinpalveluja kyetään jatkossakin antamaan tasapuolisesti molemmilla kansalliskielillä. Riskinä uudistuksessa on, että nykyisten käräjäoikeuksien osaava ja kielitaitoinen henkilöstö ei ole halukas siirtymään työskentelemään uusiin toimipaikkoihin. Kielitaidon osalta tämä koskisi lähinnä Itä- ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksia. Hallituksen käsityksen mukaan kielellisten oikeuksien toteuttamisesta kyetään huolehtimaan yhdistyvissä käräjäoikeuksissa jo nykyisin työskentelevän ja tarvittaessa niihin rekrytoitavan uuden henkilöstön voimin. Kuten edellä on jo todettu, suuremmat yksiköt ovat työpaikkoina yleensä houkuttelevia, mikä parantaa mahdollisuuksia rekrytoida niin tuomareita kuin kansliahenkilöstöäkin. Uudenmaan maakunnan väestön kielellinen jakauma sekä työssäkäynti- ja asiantisuunnat huomioon ottaen kielitaitoisen henkilöstön rekrytointi ei muodostune ongelmaksi.

Edellä keskeisiä ehdotuksia koskevassa kohdassa selostetulla tavalla suurempien hallinnollisten yksiköiden muodostaminen voi pidemmällä aikavälillä edesauttaa kielellisten oikeuksien toteuttamista. Kaksikieliset tuomioistuimet voisivat jatkossakin perustaa kieliosastoja, jonka työkielenä voitaisiin käyttää tuomiopiirin väestön vähemmistön kieltä. Tällaisia osastoja ei ole toistaiseksi juuri perustettu, mikä voi osittain johtua siitä, että se ei ole ollut perusteltua käräjäoikeuden koko ja ruotsinkielisten asioiden määrä huomioon ottaen. Myös monijäsenisten ratkaisukokoonpanojen muodostaminen olisi suuremmissa yksiköissä nykyistä helpompaa. Suuremmissa yksiköissä henkilöstön koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen kyetään panostamaan. Tämä luo paremmat mahdollisuudet tarjota sekä tuomioistuin- että oikeustradenomi-harjoittelua myös ruotsin kielellä. Näin voidaan varmistua kielitaitoisen tuomioistuinhenkilöstön saatavuudesta tulevaisuudessakin. Suuremmissa yksiköissä myös kielellistä osaamista voidaan keskittää ja sen kautta panostaa ruotsinkieliseen palveluun. Näin voidaan pyrkiä parantamaan ruotsinkielisen väestön kokemusta tuomioistuinpalveluista ja siten lisätä heidän halukkuuttaan käyttää tuomioistuimessa omaa kieltään.

Kielellisten oikeuksien toteutumista tuomioistuinlaitoksessa edesauttaa myös se, että muihin kaksikielisiin tuomioistuihin voidaan nykyisin sijoittaa kielituomarin virkoja. Kaksikielisissä hovioikeuksissa eli Turun, Vaasan ja Helsingin hovioikeuksissa on nykyisin yhteensä yhdeksän kielituomarin virkaa.

Edellä selostetuista kielellisiä vaikutuksia koskevista tutkimuksista ilmenee, että ruotsinkielinen väestö on keskimäärin tyytymättömämpää palvelujen saatavuuteen omalla kielellään kuin suomenkielinen. Tyytymättömyys ei kuitenkaan kohdistu yksinomaan tuomioistuinlaitokseen, eikä tutkimuksista ilmene, että käräjäoikeuksien aiemmat rakenteelliset uudistukset olisivat

heikentäneet kielellisten oikeuksien toteutumista. Tätä tukee myös vuonna 2013 laadittu arviointiraportti, jonka mukaan vuoden 2010 käräjäoikeusuudistus ei ole vaikuttanut kielellisten oikeuksien toteutumiseen kotimaisten kielten osalta. Tämä koskee myös nykyistä enemmistökieleltään ruotsinkielistä Pohjanmaan käräjäoikeutta, joka tuolloin muodostettiin yhdistämällä Vaasan ja Mustasaaren käräjäoikeudet. Käräjäoikeuden asiakkaat ovat ennen ja jälkeen uudistuksen saaneet palveluita suomen ja ruotsin kielellä ongelmitta.

Edellä todettu huomioon ottaen käräjäoikeuksien yhdistämisen ei voida katsoa suoraan johtavan ruotsinkielisten tuomioistuinpalveluiden heikkenemiseen. Käräjäoikeuksien yhdistymisillä voi kuitenkin olla vaikutusta kielellisten oikeuksien toteutumiseen, ainakin jos niiden turvaamiseen ei uudistuksessa kiinnitetä riittävästi huomiota. Erityisesti tämä koskee niitä vahvasti ruotsinkielisiä alueita, joilta käräjäoikeus lakkaa eli Raaseporia ja Porvoota. Ehdotusten mukaan näille paikkakunnille jäisi istuntopaikka, mutta käräjäoikeuksien toiminnot keskitettäisiin Espooseen ja Vantaalle. Tästä syystä hallitus katsoo, että uudistuksessa on panostettava kielellisten oikeuksien toteuttamiseen erityisesti Uudellamaalla. Tämä edellyttää, että kielituomarin virkojen lisäksi kiinnitetään huomiota myös käräjänotaareiden ja kansliahenkilöstön kielitaitoon. Laamannien tehtävänä on siten huolehtia erityisesti siitä, että yhdistyneissä kaksikielisissä käräjäoikeuksissa on riittävä määrä sekä suomen että ruotsinkielentaitoista henkilöstöä. Tämä koskee tuomareita, käräjänotaareita ja käräjäoikeuden kansliahenkilöstöä, kuten käräjäsihteereitä ja haastemiehiä. Myös käräjänotaareiden koulutuksessa ja valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota kielitaitoon, jotta myös tulevaisuudessa saadaan rekrytoitua päteviä ja kielitaitoisia tuomareita.

Näihin toimenpiteisiin panostamalla yhdistymiset kyetään hallituksen käsityksen mukaan toteuttamaan ilman, että uudistuksella heikennettäisiin perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien toteutumista. Tällöin tuomioistuinpalveluja kyetään jatkossakin tuottamaan sekä suomen että ruotsin kielellä samojen perusteiden mukaisesti. Edellä todetut toimintojen keskittämiseen liittyvät edut huomioon ottaen oikein toteutettuna uudistus voi johtaa siihen, että kielelliset oikeudet toteutuvat jopa nykyistä paremmin. Tätä tukevat myös edellä mainitut tutkimukset, joiden mukaan ruotsinkielisten palvelujen saatavuus on parantunut niillä alueilla, joilla niiden toteuttamiseen on kiinnitetty entistä enemmän huomiota.

Ruotsinkielisten oikeudet kyettäisiin turvaamaan myös tiettyihin käräjäoikeuksiin keskitetyissä asiaryhmissä, koska niissä toimivaltaisista ovat muiden ohella edellä mainitut kaksikieliset käräjäoikeudet.

Ehdotusten mukaan Lapin käräjäoikeuden tuomiopiiri laajenee. Sodankylän kanslia lakkautettaisiin, mutta paikkakunnalle jäisi istuntopaikka. Kanslian lakkauttamisesta huolimatta kansalaisilla olisi saamen kielilaissa säädetyn mukaisesti oikeus käyttää käräjäoikeudessa saamen kieltä. Sodankylän kanslia sijaitsee jo nykyisin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevat Inarin ja Utsjoen istuntopaikat säilytettäisiin nykyisellään. Lapin käräjäoikeutta koskevilla ehdotuksilla ei heikennetä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumista. Tämä koskee myös keskitettyjä asiaryhmiä siitä huolimatta, että ulosotto- ja yrityssaneerausasiat keskitettäisiin Oulun käräjäoikeuteen. Siellä olisi näissä asioissa sovellettava jatkossa saamen kielilakia. Vastaava tilanne on nykyisin merioikeus- ja ryhmäkannesioiden kohdalla, jotka nykyisellään kuuluvat Oulun käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Niiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen ei siten muuta tilannetta nykyisestä. Saamenkielisten asioiden määrä ja asiointitilanteet ovat hyvin vähäisiä. Tarvittaessa voitaisiin hyödyntää tulkkausta tai mahdollisuuksien mukaan toisen tuomioistuimen kielitaitoista henkilöstöä. Hallituksen käsityksen mukaan saamenkielisten oikeudet kyettäisiin yhdistymisistä huolimatta turvaamaan.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Oikeusministeriö asetti 28.10.2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus käräjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi (OM 17/31/2014). Työryhmän asettamisen taustalla oli oikeusministeriössä valmisteltu oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013—2025 (Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013). Oikeuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi ohjelmassa on ehdotettu muun muassa, että käräjäoikeuksien rakenneuudistusta jatketaan (kohta 11).

Käräjäoikeusverkostotyöryhmä on keväällä 2015 antamassaan mietinnössään ”Käräjäoikeusverkoston kehittäminen” (Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015, ruotsiksi 31/2015) ehdottanut kahden vaihtoehtoista mallia käräjäoikeusverkoston uudistamiseksi (14 tai 17 käräjäoikeutta nykyisten 27 sijaan). Työryhmä ehdotti muutoksia lähes kaikkien käräjäoikeuksien tuomiopiireihin ja toimipaikkoihin.

Työryhmä ehdotti tarkistuksia myös tiettyihin käräjäoikeuksiin käsiteltäväksi keskitettyjen asiaryhmien tuomiopiirijakoon. Ehdotusten mukaan tällaisia keskitettyjä asiaryhmiä eli merioikeus-, maa-oikeus-, ulosottovalitus-, yrityssaneeraus-, ryhmäkante- ja sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien käräjäoikeuksien määrä vähenisi nykyisestä.

Oikeusministeriö pyysi virkamiestyöryhmän mietinnöstä lausuntoa yhteensä noin 300 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnonantajista yli puolet (noin 60 %) vastusti uudistusta. Kriittisimmin uudistukseen suhtautuivat ne tahot, joihin käräjäoikeuksien yhdistäminen tai toimipaikkojen lakkauttaminen voimakkaimmin kohdistuisivat (käräjäoikeudet, kaupungit ja kunnat). Toisaalta uudistus sai eniten kannatusta ministeriöiden, laillisuusvalvojen ja keskusvirastojen keskuudessa. Valtaosa näistä piti uudistusta tai sen tavoitteita kannatettavina. Nämä lausunnonantajat korostivat muun muassa sitä, että käräjäoikeusverkoston uudistamisessa ei ole kysymys ainoastaan säästöhankeesta, vaan huomiota olisi kiinnitettävä erityisesti oikeudenkäytön laatuun sekä henkilöstön ja työmenetelmien kehittämiseen.

Myös erityisasiaryhmien keskittämistä nykyistä harvempiin käräjäoikeuksiin pääosin kannatettiin. Lausunnonantajat olivat kuitenkin erimielisiä siitä, mitä nämä käräjäoikeudet olisivat. Eniten kritiikkiä saivat osakseen työryhmän maa-oikeusasioita koskevat ehdotukset. Moni lausunnonantaja arvioi, että maa-oikeuksien määrän vähentäminen tulisi arvioida kokonaan erikseen.

Lausuntopalautteesta on laadittu tiivistelmä (”Käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Lausunto-tiivistelmä”, Mietintöjä ja lausuntoja 44/2015, ruotsiksi 46/2015), josta lausunnonantajien kannat ilmenevät tarkemmin.

Oikeusministeriö asetti 31.3.2016 jatkovalmisteluhankkeen käräjäoikeusverkoston kehittämiseksi. Hankkeen asettamisen taustalla on edellä kirjatun virkamiestyöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen lisäksi selvitysmiesten raportti ”Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen” (Selvityksiä ja ohjeita 52/2014) lausuntopalautteineen (Mietintöjä ja lausuntoja 39/2015) sekä oikeus- ja työministeri Jari Lindströmin linjaus. Ministerin linjauksen mukaan käräjäoikeuksia on jatkossa 20. Käräjäoikeuksien hallinnollisten kanslioiden lisäksi erillisiä kanslioita jäisi neljälle ja istuntopaikkoja 12 paikkakunnalle. Linjauksen mukaan hankkeessa tulee valmistella myös erityisasiaryhmien käsittelyn keskittämistä. Lisäksi ministeri on linjannut, että summaariset riita-asiat keskitetään enintään kahteen käräjäoikeuteen hoivioikeuspiiriä kohti. Näitä asioita käsitteleviä käräjäoikeuksia olisi Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet. Summaa-

risten asioiden käsittelyn keskittäminen arvioidaan erillisessä työryhmässä (OM 6/41/2016), jonka toimikausi päättyy 31.1.2017. Uudistuksessa arvioidaan myös mahdollisuuksia kehittää todisteellista tiedoksiantoa sekä mahdollisuuksia siirtyä perimään summaarisen asian oikeudenkäyntimaksu ennakkoon. Työryhmä laatii ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetun lain edellyttämällä tavalla käräjäoikeusverkoston kehittämishanke on käsitelty alueellistamisen koordinaatioryhmässä 14.12.2016. Alueellistamisen koordinaatioryhmä puolsi oikeusministeriön esitystä. Alueellistamisen koordinaatioryhmä korosti samalla, että uudistuksen jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa tulee kiinnittää erityistä huomiota kielellisten oikeuksien toteutumiseen, kansalaisten tasavertaisten asiointimahdollisuuksien turvaamiseen sekä sähköisten palveluiden kehittämiseen. Lisäksi koordinaatioryhmä katsoi, että osana uudistuksen toimeenpanoa tulee tarkasti seurata miten muiden oikeudellisten palveluiden tarjonta kehittyy niillä alueilla, joilta käräjäoikeuden toimipisteitä lakkautetaan.

Asia on ollut lainsäädännön arviointineuvoston käsiteltävänä. Neuvosto on lausunnossaan 16.1.2017 (VNK/2269/32/2016) todennut esityksen olevan hyvin kirjoitettu ja antaa kattavan käsityksen asiakokonaisuudesta. Asian taustaa, nykytilaa, tavoitteita ja toimenpiteitä on käsitelty asianmukaisesti. Vaikutusarviot ovat pääosin kattavia sisältäen kvantitatiivisia arvioita. Arviointineuvosto on pitänyt myönteisenä, että esityksessä on euromääräisiä arvioita vaikutuksista. Esitysluonnoksen perusteella saa suuntaa-antavan käsityksen esityksen kustannusvaihteluksista nykytilaan verrattuna. Hallituksen esitysluonnoksessa on myös kuvattu eri vaihtoehtoja tavoitteen toteuttamiseksi, mikä on myönteistä. Esitysluonnoksessa on käsitelty kattavasti viranomaisvaikutuksia, mutta yhteiskunnallisia vaikutuksia on käsitelty osin puutteellisesti. Hallituksen esitysluonnosta on täydennetty neuvoston suositusten mukaisesti esimerkiksi yhteiskunnallisten vaikutusten osalta.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Edellä mainitun käräjäoikeusverkoston kehittämisestä laaditun mietinnön johdosta järjestetyn lausuntokierroksen lisäksi oikeusministeriö on syksyllä 2016 kuullut yleisiä tuomioistuimia, eräitä ministeriöitä, Maanmittauslaitosta, puolustusvoimien esikuntaa, Valtakunnanvoudinvirastoa, Konkurssiasiamiestä, Kuluttaja-asiamiestä sekä eräitä henkilöstöjärjestöjä ja liittoja erityisasiaryhmien keskittämisestä laaditusta arviomuistiosta. Arviomuistiosta annettu lausuntopalaute oli varsin pitkälti samansuuntaista kuin virkamiestyöryhmän ehdotuksista saadut kannanotot. Lausunnonantajat pääosin kannattavat arviomuistiosta esitettyjä ehdotuksia eli erityisasiaryhmien keskittämistä nykyistä harvempiin käräjäoikeuksiin pidetään perusteltuna. Lausunnonantajat ovat kuitenkin erimielisiä siitä, mitä nämä käräjäoikeudet olisivat. Eniten kannatusta saivat merioikeus-, ryhmäkane-, ja sotilasoikeudenkäyntiasioden keskittämistä koskevat ehdotukset. Valtaosa kannatti myös arviomuistiosta esitettyä kantaa siitä, että maa-oikeusasioissa toimivaltaisiin käräjäoikeuksiin ei tässä yhteydessä puututtaisi, vaan niitä koskevat mahdolliset muutostarpeet tulisi arvioida erikseen. Eniten vastustusta saivat arviomuistion ehdotukset siitä, miten ulosotto- ja yrityssaneerausasioiden keskittäminen tulisi toteuttaa. Lausuntopalautteesta on laadittu tiivistelmä, jossa on tarkemmin selostettu saatua palautetta sekä esitetty ehdotukset sen perusteella tehtäviksi tarkistuksiksi.

Lausuntopalautteen perusteella esityksessä on arviomuistiosta ehdotetusta poiketen päädytty ehdottamaan, että ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioita käsiteltäisiin jatkossakin Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksissa, kun arviomuistiosta Itä-Suomen hovioikeuspiirin ulosottovalitusasiat oli ehdotettu keskitettäväksi Pohjois-Savon käräjäoikeuteen ja yrityssaneer-

rausasiat Etelä-Karjalan kärjäoikeuteen. Lisäksi Helsingin kärjäoikeuden toimivalta sotilas-oikeudenkäyntiasioissa säilytettäisiin. Sen sijaan Keski-Suomen kärjäoikeudessa näitä asioita ei enää käsiteltäisi, vaan sen alueelta tulevat asiat keskitettäisiin virkamiestyöryhmän ehdottamalla tavalla Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen.

Lisäksi oikeusministeriö järjesti marras- ja joulukuussa 2016 neljä kuulemistilaisuutta, joissa esiteltiin puheena olevaa hallituksen esitysluonnosta, hankkeen aikataulua ja kuultiin hovioikeuksia, kärjäoikeuksia, niiden tuomiopiirien kaupunkeja ja kuntia, maakuntien liittoja sekä henkilöstöjärjestöjä. Kuultaville varattiin mahdollisuus toimittaa kirjallinen lausunto.

Tilaisuuksissa ja kirjallisesti saatu palaute oli monilta osin samansisältöistä kuin työryhmämietinnöstä ja erityisasiaryhmien keskittämistä koskevasta arviomuistiosta saatu lausuntopalaute. Valtaosa kuultavista vastusti uudistusta ja piti tärkeänä, että kärjäoikeusverkosto säilytettäisiin nykyisellään. Osa katsoi myös, että uudistuksella ei saavutettaisi sillä tavoiteltuja säästöjä. Keskustelun aiheiksi nousivat erityisesti kielelliset oikeudet, oikeusturvan saatavuus välimatkojen pidentyessä sekä muiden oikeudellisten palveluiden saatavuus. Kriittisimmin suhtautuneet katsoivat uudistuksen olevan väärin ajoitettu ja pohjautuvan puutteelliseen valmisteluun. Toisaalta kannanottoja esitettiin myös uudistuksen puolesta. Osa kuultavista piti uudistusta tarpeellisena oikeusturvan toteuttamiseksi sekä tuomioistuineläytöksen toiminnan ja lainkäytön laadun kehittämiseksi. Uudistuksen onnistumisen todettiin edellyttävän panostusta muutoksen toteuttamiseen ja riittäviin resursseihin.

Kaupungit, kunnat ja maakunnat kantoivat erityistä huolta kansalaisten oikeusturvasta ja oikeuden saatavuudesta välimatkojen pidentyessä. Osa katsoi, että välimatkojen piteneminen voi johtaa myös siihen, että luottamus oikeuslaitokseen heikkenee. Kärjäoikeudet korostivat riittävien resurssien tarvetta, koska onnistuakseen uudistus edellyttää panostusta muun muassa johtamiseen sekä toiminta- ja työskentelytapojen kehittämiseen. Henkilöstön jaksamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Henkilöstöjärjestöt korostivat, että henkilöstön asemasta, hyvinvoinnista ja muutosturvasta on huolehdittava.

Uudellamaalla ja Pohjanmaalla kiinnitettiin lisäksi huomiota kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Erityistä huolta kannettiin ruotsinkielisen asiakaspalvelun säilymisestä tilanteessa, jossa nykyisten Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuksien kansliahenkilöstö ei ole halukas siirtymään työskentelemään Vantaalle ja Espooseen. Pohjanmaalla korostettiin erityisesti tarvetta säilyttää mahdollisuus suorittaa tuomioistuinharjoittelu ruotsinkielellä, mikä edistää mahdollisuuksia rekrytoida kielitaitoisia tuomareita myös tulevaisuudessa. Rovaniemen hovioikeuspiirissä korostettiin kattavan toimipaikkaverkoston tärkeyttä erityisesti alueen erityispiirteet ja huomattavan pitkät välimatkat huomioon ottaen. Kansalaisten yhdenvertaisuus ei toteudu asiointimatkojen pidentyessä entisestään Pohjois-Suomen alueella. Lapin alueen teollisuuden investoinneille tulisi antaa painoarvoa. Myös Itä-Suomen alueella uudistuksen katsottiin heikentävän tuomioistuinpalveluiden saatavuutta alueen laajuudesta, pitkistä välimatkoista ja paikoin huonoista kulkuyhteyksistä johtuen. Kriittisesti suhtauduttiin myös siihen, että esityksen aluetaloudellisia vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu. Palautteesta on laadittu tiivistelmä, jossa on tarkemmin selostettu kuulemistilaisuuksissa ja kirjallisissa lausunnoissa esitettyjä kannanottoja.

Lausuntopalautteen perusteella oikeusministeriö on matkakustannusten suuruusluokan arvioimiseksi selvittänyt valtion varoista maksettavien todistelukustannusten sekä yksityisille avustajille maksettujen korvausten määrää. Lisäksi on selostettu vuonna 2015 tehtyä selvitystä yksityisten oikeudellisten palveluiden saatavuudesta paikkakunnilla, joista kärjäoikeus on vuoden 2010 uudistuksessa lakannut. Myös kielikysymyksiin on kiinnitetty huomiota esimerkiksi ruotsinkielisen tuomioistuinharjoittelun osalta.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Uudistus liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioon. Uudistuksella saavutettavissa olevat säästöt on jo otettu huomioon valtion kehyksissä. Valtioneuvoston kehyspäätöksessä vuosille 2013—2016 on tuomioistuinten määrärahoja vähennetty 6 milj. euroa vuodesta 2015 lukien. Näiden vähennysten johdosta oikeusministeriö laati oikeudenhoidon uudistamisohjelman, jonka tavoitteena oli löytää toimenpiteitä, joilla toiminta voidaan sopeuttaa leikkausten mukaiseen tasoon. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen on yksi osa oikeudenhoidon uudistamisohjelmaa, joten verkostouudistuksesta saatavat säästöt on jo otettu huomioon toimintamäärärahoissa. Käräjätuomarin viran perustaminen ei tuomioistuinlain säätämisen yhteydessä tehdyn valtion virkamieslain muutoksen (685/2016) jälkeen edellyttä enää talousarviokäsittelyä. Lakia ei näin ollen ole tarpeen käsitellä vuoden 2018 talousarvion yhteydessä.

Uudistukseen liittyy edellä selostettu summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittäminen. Mahdollisuuksien mukaan uudistuksen on määrä tulla voimaan samanaikaisesti käräjäoikeus uudistuksen kanssa. Uudistusten edellyttämät henkilöstön siirrot ja muut täytäntöönpanon edellyttämät toimet voidaan kuitenkin arvioida ja toteuttaa toisistaan erillään. Uudistuksilla ei myöskään ole sellaista lainsäädännöllistä yhteyttä, joka olisi tarpeen huomioida eduskuntakäsittelyssä.

Uudistus liittyy maakuntaudistukseen siten, että käräjäoikeuksien tuomiopiirit olisi tarkoitus muodostaa vastaaviksi kuin luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle maakuntaudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi on ehdotettu. Edellä keskeisiä ehdotuksia koskevassa kohdassa todetulla tavalla maakuntajakoa on ehdotettu tarkistettavaksi koskien neljää kuntaa. Lainsäädännön eduskuntakäsittelyssä on siten varmistuttava siitä, että käräjäoikeuksien tuomiopiirit ovat yhteensopivat maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetun lain 5 §:ssä säädetyn maakuntajaon kanssa. Ehdotusten mukaan kyseiseen maakuntajakoon perustuvat maakuntalain 2 §:ssä tarkoitettut maakunnat julkisoikeudellisina yhteisöinä perustettaisiin jo 1.7.2017 lukien. Sanottu hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle tammikuussa 2017.

Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys matkustajien ja matkataroiden kuljettamisesta meritse vuonna 1974 tehdyn Ateenan yleissopimuksen vuoden 2002 pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laeiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja merilain ja valmismatkalain muuttamisesta, jossa ehdotetaan muutettavaksi merilain 21 luvun 5 §:ää kokonaisuudessaan Ateenan yleissopimuksen edellyttämällä tavalla. Sanottu hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle tammikuussa 2017. Esityksessä on otettu huomioon käräjäoikeusverkoston uudistaminen ja merioikeusasioiden keskittämistä koskevat ehdotukset. Tästä syystä tässä esityksessä ei ole tarpeen ehdottaa sanottu merilain säännöksen muuttamista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Tuomioistuinlaki

2 luku Käräjäoikeudet

3 §. Käräjäoikeudet. Pykälässä luetellaan käräjäoikeudet. Edellä yleisperusteluissa todetuilla perusteilla käräjäoikeuksia yhdistettäisiin siten, että niitä olisi nykyisen 27 sijaan 20. Siten seitsemän käräjäoikeutta (Espoon, Hyvinkään, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Tuusulan, Vantaan ja Ylivieska-Raahan käräjäoikeus) yhdistettäisiin muihin käräjäoikeuksiin. Osalle yhdistyvien käräjäoikeuksien sijaintipaikkakunnista jäisi käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia, kanslia tai istuntopaikka. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä säädettäisiin nykyiseen tapaan valtioneuvoston asetuksella ja kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista oikeusministeriön asetuksella.

Pykälän *1 momentissa* lueteltaisiin käräjäoikeudet, jotka olisivat Ahvenanmaan, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Lain siirtymäsäännösten mukaan vireillä olevat asiat siirtyisivät käräjäoikeuksien yhdistymisten mukaisesti uuden tuomiopiiri- jaotuksen mukaisiin käräjäoikeuksiin.

Pykälän *2 momentin* mukaan käräjäoikeuksista maa- ja merioikeuksina, merioikeuksina ja sota- ja sotaoikeuksina säädetään erikseen. Säännös vastaisi voimassa olevaa. Maa- ja merioikeuksista säädettäisiin jatkossakin kiinteistönmuodostamislaissa (lakiehdotus 2) ja merioikeuksista merilaissa (lakiehdotus 3). Sotaoikeuksiin ei puututtaisi.

5 §. Käräjäoikeuksien tuomiopiirit. Pykälässä säädetään käräjäoikeuksien tuomiopiirien määritysmuutoksista. Nykyisin tuomiopiirit määritellään kunnittain. Yleisperusteluissa todetulla tavalla käräjäoikeuksien tuomiopiirit määriteltäisiin jatkossa maakuntajakoon perustuen. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu yksi tai useampi maakunta taikka yksi tai useampi maakunnan kunnista. Käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittäisi vain osan maakunnasta vain silloin, kun maakunnassa on useampi käräjäoikeus. Tällainen tilanne olisi Uudenmaan maakunnassa, jossa toimisi kolme käräjäoikeutta (Helsingin, Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudet). Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, mitkä maakunnan kunnista kuuluvat kunkin käräjäoikeuden tuomiopiiriin (ks. asetusluonnos 1).

Pykälän *2 momentin* mukaan voimassa olevaa vastaavasti käräjäoikeuksien tuomiopiireistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

17 luku Asiantuntijajäsenet

2 §. Asiantuntijajäsenen oikeus pysyä tehtävässään. Pykälässä säädetään asiantuntijajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään. Se on tuomaria vastaava. Asiantuntijajäsenen sovelletaan kuitenkin eräitä erityissäännöksiä, jotka ovat luvun 18—21 §:issä. Asiantuntijajäsenen sovelletaan myös tuomaria vastaavaa eroamisikää. Heidät määrätään tehtävänsä vain siihen saakka, kunnes he saavuttavat eroamisikänsä (5 §:n 2 momentti).

Tuomioistuinjaissa ei ole nimenomaista säännöstä asiantuntijajäsenelle myönnettävästä erosta. Nykyisin eron myöntää oikeusministeriö, joka esittelee asiantuntijoiden nimittämistä koskevat asiat valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Tuomarille eron myöntää lain 16 luvun 1 §:n mukaan asianomainen tuomioistuin. Koska asiantuntijajäsenen asema on tuomaria vastaava, perusteltua olisi, että myös eron myöntäisi hakemuksesta se tuomioistuin, johon jäsen on nimetty. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*, jossa viitattaisiin sanottuun tuomarille eronmyöntämistä koskevaan 16 luvun 1 §:ään. Säännös koskisi myös sotilasjäsentä (sotilasoikeudenkäyntilaki 326/1983, 12 §) ja vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkäriä (laki oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa 677/2016, 16 §).

7 §. Esitys tehtävään määräämisestä. Pykälässä säädetään menettelystä, jolla tuomioistuinten asiantuntijajäsenet määrätään tehtäviinsä. Pykälän *2 momentin* viimeisessä virkkeessä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön kuulemisesta vakuutusosoikeuden lääkärijäseniä määrättäessä. Pykälän mukaan vakuutusosoikeudella on velvollisuus kuulla sosiaali- ja terveysministeriötä ennen lääkärijäsenten määräämistä koskevan esityksen tekemistä oikeusministeriölle. Säännös perustuu vakuutusosoikeuslain (132/2003) 4 §:n 3 momenttiin. Sanottua säännöstä on vakuutusosoikeuslain uudistamisen yhteydessä muutettu lailla (762/2015) niin, että sosiaali- ja terveysministeriövetoisen ehdotusmenettelyn sijaan vakuutusosoikeus huolehtii lääkärijäsentensä määräämiseen liittyvästä hakumenettelystä ja tekee ehdotuksen tehtävään määrättävistä henkilöistä oikeusministeriölle. Säännöksen mukaan vakuutusosoikeus voi tarvittaessa kuulla sosiaali- ja terveysministeriötä ennen esityksensä tekemistä oikeusministeriölle. Muutoksen tarkoituksena on ollut selkeyttää nimitysmenettelyä ja saattaa se yhteensopivaksi tuomarien nimityksissä noudatettavien periaatteiden ja käytäntöjen kanssa. Tuomioistuinlakiin on epähuomiossa tullut kirjatuksi ehdoton velvollisuus kuulla sosiaali- ja terveysministeriötä. Tämä virhe tulisi korjata. Tuomioistuinlailla ei ole ollut tarkoitus muuttaa vuoden 2016 alusta voimaan tullutta vakuutusosoikeuslain uudistusta. Näin ollen säännöksen sanamuoto muutettaisiin vastaamaan ennen tuomioistuinlakia voimassa ollutta vakuutusosoikeuslakia.

15 §. Vakuutusosoikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien asiantuntijajäsenten määräämistä koskeva ehdotus. Pykälässä säädetään, minkä tahojen ehdotuksesta vakuutusosoikeuden asiantuntijajäsenet määrätään tehtäviinsä. Sen 1 momentin 1 kohdan f alakohta koskee asiantuntijajäsenten määräämistä sotilastapaturma-asioihin. Säännös perustuu vakuutusosoikeuslain 11 §:n 1 momenttiin, johon on lailla 762/2015 lisätty uusi 6 kohta. Sen mukaan asiantuntijajäsenet määrätään puolustusministeriön ja edustavimpien korvauksensaajien oloja tuntevien järjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys sotilastapaturma-asioista. Tuomioistuinlakiin on epähuomiossa tullut kirjatuksi virheellinen sanamuoto ”puolustusministeriön ja edustavimpien työntekijäjärjestöjen ehdotuksesta”. Tämä virhe tulisi korjata. Tuomioistuinlailla ei ole ollut tarkoitus muuttaa vuoden 2016 alusta voimaan tullutta vakuutusosoikeuslain uudistusta. Näin ollen säännöksen sanamuoto muutettaisiin vastaamaan ennen tuomioistuinlakia voimassa ollutta vakuutusosoikeuslakia. Lisäksi pykälän ruotsinkieliseen sanamuotoon on tehty joitakin kielellisiä korjauksia.

19 luku **Muu henkilöstö**

6 §. Kansliahenkilöstön toimivalta. Pykälässä säädetään käräjäosoikeuden kansliahenkilöstön toimivallasta ratkaista lainkäyttöasioita laamannin määräyksellä. Tällaiseen tehtävään voidaan määrätä vain henkilö, joka on antanut tuomarin vakuutusta vastaavan vakuutuksen. Tuomarinvalaa vastaavaa valaa ei tuomioistuinlain voimaantulon jälkeen ole voinut enää antaa.

Velvollisuudesta antaa vakuutus säädetään nykyisin virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvalasta ja tuomarinvakuutuksesta annetussa asetuksessa (1183/1987, jäljempänä valaasetus), joka on ennen perustuslakia annettu niin sanottu omaperäinen asetus. Perustuslain

80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Kun kyse on yksilön velvollisuudesta antaa vakuutus, perusteltua olisi, että sääntely nostettaisiin lain tasolle ja asetuksen vastaavat pykälät kumottaisiin. Myös tuomarin ja tuomioistuimen muun jäsenen velvollisuudesta antaa tuomarinvakuutus säädetään lailla (tuomioistuinlaki 1 luku 7 §). Lisäksi erilaisten muutoksenhakulautakuntien kohdalla on siirrytty perustuslain mukaisiin säädösvallan delegointijärjestelyihin ja niiden jäsenten velvollisuudesta antaa tuomarinvakuutus säädetään nykyisin pääsääntöisesti asianomaista lautakuntaa koskevassa lainsäädännössä. Tätä lainsäädäntöä on tuomarin valasta luopumisesta johtuen tarkistettu tuomioistuinlain säätämisen yhteydessä (ks. HE 7/2016 vp lakiehdotukset 37—42 ja 53, EV 99/2016 vp sekä lait 709—714/2016 ja 725/2016). Samassa yhteydessä myös puheena olevaa vakuutusta koskeva sääntely olisi tullut ottaa tuomioistuinlakiin, mutta se on jäänyt epähuomioissa tekemättä.

Edellä todetun perusteella pykälään otettaisiin uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin lainkäyttöasioita ratkaisevan käräjäoikeuden kansliahenkilöstöön kuuluvan velvollisuudesta antaa tuomarinvakuutusta vastaava vakuutus. Lisäksi momentissa säädettäisiin vakuutuksen kaavasta. Se vastaisi voimassa olevan vala-asetuksen 6 a §:n 2 momenttia. Vakuutus annettaisiin siinä käräjäoikeudessa, jossa lainkäyttötehtäviä ryhdytään hoitamaan.

1.2 Kiinteistönmuodostamislaki

241 a §. Pykälässä luetellaan ne käräjäoikeudet, jotka toimivat maa- ja metsätalouden oikeuksina. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalouden oikeuksia käsitteleviin käräjäoikeuksiin ei esityksellä puututtaisi. Nykyisin maa- ja metsätalouden oikeuksina toimivaltainen Vantaan käräjäoikeus olisi yhdistymisen jälkeen Itä-Uudenmaan käräjäoikeus. Pykälään tehtäisiin nimenmuutoksen edellyttämä tarkistus. Lain siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaantullessa vireillä oleva asia siirtyisi Vantaan käräjäoikeudesta Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen.

Maa- ja metsätalouden oikeuksien tuomiopiireistä säädettäisiin nykyistä vastaavasti valtioneuvoston asetuksella. Siihen tehtäisiin edellä todettua vastaava tekninen tarkistus (ks. asetusluonnos 2).

259 §. Pykälässä säädetään asian käsittelystä maa- ja metsätalouden oikeudessa. Pääsäännön mukaan asia on käsiteltävä pääkäsittelyssä. Pykälän *3 momentin* mukaan pääkäsittelyä ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos asia on laadultaan sellainen, ettei se edellytä pääkäsittelyn toimittamista ja asianosaiset suostuvat kirjalliseen käsittelyyn. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan asia voitaisiin ratkaista kirjallisessa menettelyssä silloin, kun käsiteltävänä on maa- ja metsätalouden (540/1995) 9 luvussa tarkoitettu kirjaamisasian ratkaisua koskeva valitus. Nämä asiat ovat pääsääntöisesti hyvin yksinkertaisia ja näyttökysymykseltään selviä, eikä niissä esitetä suullista todistelua. Näin ollen pääkäsittelyn toimittaminen ei yleensä ole tarpeen. Pääkäsittely olisi näissäkään asioissa toimitettava, jos asianosainen sitä vaatii tai asian ratkaiseminen muutoin edellyttää suullista käsittelyä. Asian ratkaiseminen edellyttäisi suullista käsittelyä ainakin silloin, kun olisi tarpeen kuulla asianosaisia tai esittää henkilötodistelua. Myös silloin, kun asia on epäselvä ja asian selvittäminen edellyttää suullista käsittelyä, olisi pääkäsittely järjestettävä. Lisäksi momentin ruotsinkielistä sanamuotoa on tarkistettu kielellisesti.

1.3 Merilaki

21 luku Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeudenkäynti merioikeusasioissa

Luvussa säädetään merioikeuksina toimivista käräjäoikeuksista, niiden alueellisesta toimivaltasta erilaisissa merioikeusasioissa sekä merioikeuden asiantuntijoista. Ehdotuksen mukaan merioikeusasiat keskitettäisiin Manner-Suomen alueelta Helsingin käräjäoikeuteen. Toimivaltainen olisi jatkossakin Ahvenanmaan käräjäoikeus. Lukuun tehtäisiin keskittämisen edellyt-

tämät tarkistukset. Samalla sääntelyä tarkistettaisiin teknisesti ja kielellisesti. Myös lain ruotsinkielisen tekstin sanamuotoon on tehty joitakin kielellisiä korjauksia.

1 §. Merioikeudet. Pykälässä luetellaan merioikeusasioissa toimivaltaiset kärjäoikeudet (merioikeudet). Pykälän *1 momentin* mukaan merioikeuksia olisivat Ahvenanmaan ja Helsingin kärjäoikeudet, kun niitä nykyisin on kuusi (yksi jokaisessa hovioikeuspiirissä ja Ahvenanmaan kärjäoikeus). Lain siirtymäsäännöksen mukaan ne kärjäoikeudet, joiden toimivalta lakkaa, olisivat toimivaltaisia käsittelemään ennen lain voimaantuloa vireille tulleet asiat.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin kärjäoikeuksien tuomiopiireistä merioikeusasioissa. Sen mukaan Ahvenanmaan kärjäoikeuden tuomiopiirinä olisi Ahvenanmaan maakunta ja Helsingin kärjäoikeuden koko muu Suomi. Nykyisin momentissa säädetään merioikeuden päätösvaltaisesta kokoonpanosta meriselitystä, aluksen takavarikkoa, aluksen kuntoonpanokelvottomaksi julistamista ja siihen liittyvää katsastusta tai arviota koskevien asioiden käsittelyssä. Merioikeuden päätösvaltaisuutta koskeva sääntely ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 1 a §:ään.

Pykälän *3 ja 4 momenteissa* säädetään merioikeuden asiantuntijoista. Heitä koskeva sääntely sijoitettaisiin 2 §:ään.

1 a §. Merioikeuden päätösvaltaisuus. Pykälässä säädettäisiin merioikeuden päätösvaltaisuudesta voimassa olevaa vastaavasti. Pykälä olisi uusi. Merioikeuden päätösvaltaisuutta koskeva merilain sääntely on nykyisellään hieman epäselvä, koska merilaissa ei ole nimenomaista säännöstä merioikeuden peruskokoonpanosta. Lähtökohtaisesti merioikeus on päätösvaltainen vastaavasti kuin kärjäoikeus. Kärjäoikeuden päätösvaltaisuudesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 2 luvussa. Kärjäoikeuden niin sanotuista peruskokoonpanoista säädetään luvun 1 §:n 1 momentissa ja 3 §:ssä. Niiden mukaan kärjäoikeus on rikosasiassa päätösvaltainen yhden tuomarin ja kahden lautamiehen kokoonpanossa ja riita-asiassa kolmen tuomarin kokoonpanossa. Tietyin edellytyksin asia voidaan käsitellä myös muussa kokoonpanossa. Sääntelyn selkiyttämiseksi pykälän *1 momentissa* säädettäisiin nimenomaisesti, että merioikeuden päätösvaltaisuudesta olisi voimassa, mistä oikeudenkäymiskaaren 2 luvussa säädetään kärjäoikeuden päätösvaltaisuudesta.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin merioikeuden päätösvaltaisuudesta yksijäsenisenä. Sen mukaan merioikeus olisi päätösvaltainen esimerkiksi aluksen takavarikkoa ja meriselitystä koskevissa asioissa, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Tämä vastaisi voimassa olevan lain 21 luvun 1 §:n 2 momenttia.

Lain 21 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan merioikeuden puheenjohtajaa avustaa kaksi meriasiointia tuntevaa ja niihin perehtynyttä esteetöntä henkilöä, jotka ovat läsnä asian käsittelyssä. Asiantuntijoiden läsnäolo ei kuitenkaan ole tarpeellista, jos merioikeuden puheenjohtaja asian vähäisen merkityksen tai sen laadun vuoksi näin päättää. Asiantuntijoiden tehtävä on avustava. He eivät osallistu asian ratkaisemiseen eivätkä siten kuulu tuomioistuimen päätösvaltaiseen kokoonpanoon. Tämäkin huomioon ottaen voimassa olevaa sääntelyä olisi perusteltua täsmentää niin, että asiantuntijoiden osallistumisesta asian käsittelyyn säädettäisiin omassa pykälässään eli 2 §:ssä.

2 §. Merioikeuden asiantuntijat. Pykälässä säädettäisiin merioikeuden asiantuntijoista. Sääntely vastaisi voimassa olevaa 21 luvun 1 §:n 3 ja 4 momenttia sekä 2 §:ää. Sääntelyä tarkistettaisiin kielellisesti ja teknisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 21 luvun 1 §:n 3 momenttia vastaavasti asiantuntijoiden osallistumisesta merioikeusasioiden käsittelyyn. Nykyinen 1 momenttia virkavalasta tarkistettaisiin ja siirrettäisiin 3 momentin toiseksi virkkeeksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa vastaavasti asiantuntijoiden tehtävistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asiantuntijoiden määräämisestä. Voimassa olevaa 21 luvun 1 §:n 4 momenttia vastaavasti merioikeus määräisi asiantuntijat kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja heille neljä varajäsentä. Nykyisin asiantuntijat antavat virkavalan ennen tehtävään ryhtymistä. Koska meriasiantuntijat toimivat tuomioistuimessa, mutta eivät ole tuomareita, olisi perusteltua, että he antaisivat tuomarinvakuutusta vastaavan vakuutuksen. Tämän vakuutuksen antavat myös ne käräjäoikeuden kansliahenkilöstöön kuuluvat, jotka ratkaisevat lainkäyttöasioita. Vakuutuksesta säädettäisiin tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 4 momentissa (ks. lakiehdotus 1).

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asiantuntijan palkkiosta. Se olisi sisällöllisesti voimassa olevaa 3 momenttia vastaava. Pykälässä viitattaisiin kuitenkin suoraan tuomioistuinlain 17 luvun 22 §:ään, jossa säädetään tuomioistuinten asiantuntijajäsenille maksettavasta palkkiosta.

3 §. Toimivaltainen merioikeus riita-asiassa. Pykälässä säädetään merioikeuden alueellisesta toimivallasta merioikeuslaissa tarkoitetuissa riita-asioissa. Säännöstä tarkistettaisiin merioikeuksina toimivien käräjäoikeuksien vähenemisen edellyttämällä tavalla.

3 b §. Toimivaltainen merioikeus pelastustoimissa. Pykälässä säädetään merioikeuden alueellisesta toimivallasta merioikeuslain 16 luvun pelastuspalkkiota tai erityiskorvausta koskevissa asioissa. Säännöstä tarkistettaisiin merioikeuksina toimivien käräjäoikeuksien vähentämisen edellyttämällä tavalla.

9 §. Toimivaltainen merioikeus rikosasiassa. Pykälässä säädetään merioikeuden alueellisesta toimivallasta merioikeuslaissa tarkoitetuissa rikosasioissa. Säännöstä tarkistettaisiin merioikeuksina toimivien käräjäoikeuksien vähenemisen edellyttämällä tavalla.

13 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädetään muutoksenhausta merioikeuden päätökseen. Ahvenanmaan käräjäoikeus kuuluu Turun hovioikeuspiiriin ja Helsingin käräjäoikeus Helsingin hovioikeuspiiriin. Merioikeusasioiden vähäinen määrä ja niissä tarvittava asiantuntemus huomioon ottaen perusteltua olisi, että molempien merioikeuksien päätöksistä haettaisiin muutosta samalta hovioikeudelta. Pykälän mukaan muutosta haettaisiin Helsingin hovioikeudelta siten kuin oikeudenkäymiskaassa säädetään. Voimassa olevaa vastaavasti 21 luvun 8 §:ssä tarkoitettua merivahingonselvityksen johdosta nostetusta moitekanteesta annetusta ratkaisusta ei saisi hakea muutosta.

23 Luku Erinäiset säännökset

1 §. Merioikeudelle kuuluvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa. Pykälässä oleva vanhentunut viittaus merioikeudelle kuuluvien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla kumottaisiin. Edellä todetulla tavalla Ahvenanmaan käräjäoikeus olisi toimivaltainen merioikeus Ahvenanmaan maakunnan alueen asioissa.

1.4 Ryhmäkannelaki

3 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Pykälässä säädetään ryhmäkanteasioissa toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Ehdotuksen mukaan ryhmäkanteasioissa ainoa toimivaltainen käräjäoikeus

olisi Helsingin kärjäoikeus. Sen tuomiopiirinä olisi siten koko maa. Ryhmäkannetasioissa toimivalta lakkaisi neljältä kärjäoikeudelta. Lakiin otettaisiin siirtymäsäännös, jonka nojalla kärjäoikeus olisi toimivaltainen käsittelemään lain voimaan tullessa siellä vireillä olleen asian. Yhtään ryhmäkannetta ei kuitenkaan toistaiseksi ole vielä nostettu. Lisäksi pykälän ruotsinkielistä sanamuotoa on tarkistettu kielellisesti.

1.5 Ulosottokaari

11 luku Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

2 §. *Toimivaltainen tuomioistuim.* Pykälän 1 momentti olisi voimassa olevaa vastaava.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ulosottovalitusasioissa toimivaltaisista kärjäoikeuksista. Ehdotuksen mukaan näissä asioissa toimivaltaisten kärjäoikeuksien määrä vähenisi 14 yhdeksään. Ne olisivat Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Tuomiopiireistä näissä asioissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan muutosta haetaan siltä kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Tämä vastaisi voimassa olevaa.

Lain siirtymäsäännöksissä säädettäisiin lain voimaan tullessa vireillä olleiden asioiden siirtymisestä yhdistämisten mukaisiin uusiin kärjäoikeuksiin. Lisäksi siirtymäsäännöksen mukaan ne kärjäoikeudet, joiden toimivalta lakkaa, olisivat toimivaltaisia käsittelemään ennen lain voimaantuloa vireille tulleet asiat. Tämä tarkoittaisi, että uusi Itä-Uudenmaan kärjäoikeus olisi toimivaltainen käsittelemään sinne Vantaan kärjäoikeudesta siirtyneen asian, vaikka siellä ei ehdotusten mukaan enää jatkossa käsiteltäisi ulosottovalitusasioita.

1.6 Laki yrityksen saneeruksesta

67 §. *Toimivaltainen tuomioistuim saneerausmenettelyä koskevassa asiassa.* Pykälän 1 momentissa säädetään yrityssaneerausasioissa toimivaltaisista kärjäoikeuksista. Ehdotuksen mukaan yrityssaneerausasioita käsiteltäisiin yhdeksässä kärjäoikeudessa, jotka olisivat samoja kuin ulosottovalitusasioissa. Näin ollen näitä asioita käsittelevät jatkossa Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Näiden tuomiopiireistä säädettäisiin jatkossakin valtioneuvoston asetuksella. Toimivalta lakkaisi siten viideltä kärjäoikeudelta, jotka lain siirtymäsäännöksen mukaan olisivat kuitenkin toimivaltaisia käsittelemään ennen lain voimaantuloa vireille tulleen yrityssaneerausasian.

Pykälän 2 momentissa säädetään tuomioistuinten alueellisesta toimivallasta yrityssaneerausasioissa. Säännös olisi voimassa olevaa vastaava. Lisäksi momentin ruotsinkielistä sanamuotoa on tarkistettu kielellisesti.

1.7 Sotilasoikeudenkäyntilaki

1 §. Pykälässä säädetään sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelystä ja niissä toimivaltaisista kärjäoikeuksista. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa.

Ehdotuksen mukaan sotilasoikeudenkäyntiasioissa toimivaltaisia kärjäoikeuksia olisi nykyisten 15 sijaan kahdeksan. Pykälän 2 momentin mukaan näitä olisivat Helsingin, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen kärjä-

jäoikeudet. Muutoksenhakutuomioistuimena niiden päätöksistä olisi jatkossakin Helsingin hovioikeus. Lain siirtymäsäännöksen mukaan ne kärjäoikeudet, joiden toimivalta näissä asioissa lakkaa, olisivat kuitenkin toimivaltaisia käsittelemään loppuun ennen lain voimaan tuloa viereille tulleet asiat.

1.8 Laki tuomioistuinharjoittelusta

14 §. *Kärjänotaarin toimivalta kärjäoikeudessa.* Pykälässä säädetään kärjänotaarin toimivallasta, joka hänellä on koko harjoittelujakson ajan. Tuomioistuinharjoittelusta annettu laki (674/2016) on säädetty tuomioistuinlain yhteydessä. Se on tullut voimaan 1.1.2017. Lakiin on koottu kärjäoikeuslain (581/1993), hovioikeuslain (56/1994), hallinto-oikeuslain (430/1999) sekä tuomioistuinharjoittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1043/2011) tuomioistuinharjoittelua koskevat säännökset. Aiemman lainsäädännön perusteella kärjänotaari saattoi ilman eri määräystä suorittaa vastaavia tehtäviä kuin kärjäoikeuden kansliahenkilöstöön kuuluva. Tällaisia ovat kärjäoikeusasetuksen (582/1993) 22 §:ssä tarkoitettut tehtävät eli haasteiden ja todistusten antaminen, tiedoksiantojen suorittaminen sekä muut lainkäyttöasioiden valmisteluun, käsittelyyn tai täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät. Näistä tehtävistä säädetään nykyisin tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 3 momentissa. Puheena olevan pykälän on ollut tarkoitus vastata aiempaa sääntelyä. Pykälässä viitataan kuitenkin virheellisesti tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 1 momenttiin. Viittaussäännös tulisi korjata edellä todettua vastaavasti.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Uudistus edellyttäisi kuuden valtioneuvoston asetuksen ja kolmen oikeusministeriön asetuksen tarkistamista (ks. asetusluonnokset).

Tuomioistuinlain 2 luvun 4 §:n 3 momentin ja 5 §:n 2 momentin nojalla kärjäoikeuksien tuomiopiireistä säädettäisiin nykyistä vastaavasti valtioneuvoston asetuksella sekä kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista oikeusministeriön asetuksella. Niitä muutettaisiin vastaamaan edellä keskeisissä ehdotuksissa selostettua kärjäoikeuksien yhdistämisen perusteella muodostettavaa tuomiopiirijakoa ja toimipaikkaverkkoa.

Vastaavasti kärjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-oikeuksien käsiteltäväksi säädetyissä asioissa, ulosottovalituksia ja yrityksen saneerausta koskevissa asioissa annettuja valtioneuvoston asetuksia tarkistettaisiin kärjäoikeuksien yhdistämisen ja erityisasiaryhmien keskittämisen edellyttämällä tavalla. Myös maa-oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista annettua oikeusministeriön asetusta tarkistettaisiin kärjäoikeuksien yhdistämisen edellyttämällä tavalla.

Kärjäoikeuksien yhdistämisen seurauksena myös hovioikeuksien sijaintipaikoista ja tuomiopiireistä annettua valtioneuvoston asetusta (864/2016) tulee tarkistaa.

Koska uudistuksella yhdistettäisiin myös kaksikielisiä kärjäoikeuksia, niihin sijoitettujen erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta annettua valtioneuvoston asetusta olisi tarkistettava. Virkojen lukumäärä säilyisi nykyistä vastaavana, mutta Pohjanmaan kärjäoikeuden kielituomarin virkoihin edellytettäisiin jatkossa erinomaisen ruotsinkielentaidon sijaan erinomaista suomenkielentaitoa.

Lisäksi vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä kärjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annettua oikeusministeriön asetusta (953/2013) olisi tarkistettava kärjäoikeuksien yhdistämisten mukaisesti.

3 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti vuoden 2019 alusta lukien lukuun ottamatta tuomioistuinlain 17 luvun 2, 7 ja 15 § sekä 19 luvun 6 §:n sekä tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 14 §:n muutoksia. Näillä ei ole yhteyttä kärjäoikeusverkoston uudistamiseen, mistä syystä ne ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotetuilla laeilla muutetaan kärjäoikeuksien organisaatiota. Uudistus merkitsee sitä, että yhdistyvien kärjäoikeuksien henkilöstöä siirtyy työskentelemään toiselle paikkakunnalle. Uudistuksen toimeenpano edellyttää myös toimitilajärjestelyjä. Kärjäoikeuksien tuomiopiiri- ja toimipaikkajoon muuttaminen edellyttää lisäksi useiden asetusten muuttamista. Näistä syistä lain täytäntöönpanoon ja sen valmisteluun on varattava riittävästi aikaa.

Koska ehdotusten toteuttaminen edellyttää, paitsi useita asetusmuutoksia, myös toimitila- ja virkajärjestelyjä, perusteltua olisi, että täytäntöönpanotoimiin voitaisiin ryhtyä mahdollisimman pian hyväksytyn lainsäädännön perusteella.

Tuomioistuinlain muuttamisesta annetun lain siirtymäsäännöksissä säädettäisiin vireillä olevien asioiden siirtymisestä yhdistyviin tuomioistuimiin. Siirrot tapahtuisivat yhdistymisten mukaisesti eli Espoon kärjäoikeudesta Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen, Kemi-Tornion kärjäoikeudesta Lapin kärjäoikeuteen, Keski-Pohjanmaan kärjäoikeudesta Pohjanmaan kärjäoikeuteen, Tuusulan kärjäoikeudesta Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen, Vantaan kärjäoikeudesta Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen ja Ylivieska-Raahan kärjäoikeudesta Oulun kärjäoikeuteen. Hyvinkään kärjäoikeuden osalta tämä tarkoittaisi sitä, että Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen siirtyisi Riihimäeltä ja Hausjärveltä vireille tulleet asiat ja muiden tuomiopiirin kuntien asiat siirtyisivät Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen.

Vastaavasti kiinteistönmuodostamislain, merilain, ryhmäkannelain, ulosottokaaren, yrityksen saneerauslain ja sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta annettaviin lakeihin otettaisiin siirtymäsäännökset, jotka ovat tarpeen näihin erityisasiaryhmiin kuuluvien lain voimaan tullessa vireillä olevien asioiden siirtämiseksi uusiin kärjäoikeuksiin. Tämä koskisi Espoon kärjäoikeudesta uuteen Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen siirrettäviä ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioita sekä Vantaan kärjäoikeudesta uuteen Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen siirrettäviä maa- ja ulosottovalitusasioita.

Lisäksi lähtökohtana erityisasiaryhmien osalta olisi, että muutoslain voimaan tullessa toimivaltainen kärjäoikeus, joka säilyy uudistuksessa, olisi toimivaltainen käsittelemään loppuun siellä vireillä olevan asian. Näin ollen lainsäädännön voimaantullessa merioikeusasioissa toimivaltaiset Etelä-Savon, Oulun, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet käsittelesivät loppuun niissä lain voimaan tullessa mahdollisesti vireillä olevat asiat. Sama koskisi ryhmäkaneasioissa toimivaltaisista Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuksista. Asiamäärien vähäisyys huomioon ottaen siirrettäviä asioita ei näissä asiaryhmissä tosin juurikaan ole. Niin ikään ulosottovalitusasioissa nykyisin toimivaltaiset Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin ja Satakunnan kärjäoikeudet käsittelesivät loppuun niissä lainsäädännön voimaan tullessa vireillä olevat asiat. Tämä koskisi lisäksi myös Vantaan kärjäoikeudesta Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen siirtyvää ulosottovalitusasiaa, vaikka uusi Itä-Uudenmaan kärjäoikeus ei jatkossa käsittelesikään enää tätä asiaryhmää. Vastaavasti yrityssaneerausasioissa toimivaltaiset Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin, Pohjois-Karjalan ja Satakunnan kärjäoikeudet voisivat käsitellä loppuun niissä lainsäädännön voimaantullessa vireillä olevat asiat. Samoin Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen kärjäoikeudet käsittelesivät loppuun niissä vireillä olevat sotilasoikeudenkäyntiasiat.

Koska Espoon, Hyvinkään, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Tuusulan, Vantaan ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet yhdistyvät muihin käräjäoikeuksiin, tuomioistuinlain siirtymäsäännöksen mukaan niistä olisi lain voimaantulon jälkeen voimassa, mitä Länsi-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Pohjanmaan, Itä-Uudenmaan ja Oulun käräjäoikeudesta muualla säädetään.

Edellä yleisperusteluissa todetulla tavalla uudelleenjärjestelyn kohteena olevien käräjäoikeuksien henkilöstö siirtyisi tehtäviensä mukaisesti uusiin käräjäoikeuksiin. Siirrot toteutettaisiin noudattaen, mitä tuomioistuinlain 14 luvun 4 §:ssä säädetään tuomareiden siirtämisestä tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestelystä ja mitä virkamieslain 5 a §:ssä säädetään muun henkilöstön asemasta. Henkilöstön siirtymistä koskeville siirtymäsäännöksille ei siten ole tarvetta. Tuomiopiirejä yhdistämällä perustetussa käräjäoikeudessa voisi tarvittaessa olla yhtä useampi laamannin virka (tuomioistuinlain 2 luku 6 § 3 momentti). Näistä vain yhteen kuuluisi johtavana laamannina toimiminen. Tällaiseen virkaan nimitettäisiin seitsemän vuoden määräajaksi.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Suomen perustuslain 103 §:ssä säädetään tuomarin virassapysymisoikeudesta, joka on vahvempi kuin muilla virkamiehillä. Sen mukaan tuomaria ei voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Häntä ei myöskään ilman suostumustaan voi siirtää toiseen virkaan, ellei siirto johdu tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämisestä. Tuomarin asemaa ja virassapysymisoikeutta turvaavat lisäksi tuomioistuinlain 14 luvun 4 §:n säännökset tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestelyssä noudatettavasta menettelystä. Koska esityksessä on kysymys tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämisestä, jossa tuomarin asema on turvattu, esitys ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen.

Perustuslain 17 §:ssä säädetään kielellisistä oikeuksista. Säännös edellyttää paitsi kielten muodollisesti yhdenvertaista kohtelua myös suomen- ja ruotsinkielisen väestön tosiasiallisen tasa-arvon turvaamista muun muassa yhteiskunnallisten palvelujen järjestämisessä. Säännöstä on tulkittu yhdessä perustuslain 122 §:n kanssa, jonka mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan. Perustuslakiesityksessä (HE 1/1998 vp) pidettiin tärkeänä, että hallintoa järjestettäessä otetaan huomioon perustuslain 17 §:ssä säädetyt kielelliset perusoikeudet sekä turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön yhdenvertaiset mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään. Säännöksessä korostetaan kielellisen yhdenvertaisuuden vaatimusta edellyttämällä näiden mahdollisuuksien turvaamista samanlaisten perusteiden mukaan (HE 1/1998 vp, s. 177/I, PeVL 21/2009 vp s. 3 ja PeVL 37/2006 vp, s. 7).

Perustuslakiesityksestä antamassaan mietinnössä valiokunta totesi perustuslain 122 §:ää arvioidessaan, että kielelliset olosuhteet voivat merkitä myös sellaisia erityisiä syitä, joiden vuoksi sinänsä yhteensopivista aluejaotuksista voidaan poiketa (PeVM 10/1998 vp, s. 35). Perustuslakivaliokunta on aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä viitannut tähän kannanottoon ja ottanut kantaa aluejakoon ja sen vaikutuksiin kielellisten oikeuksien toteuttamiseen (ks. HE 153/2009vp, PeVL 21/2009 vp, s. 2/II). Valiokunnan mielestä tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että jos hallinnollisesti toimiva aluejako on mahdollista määritellä useilla vaihtoehtoisilla tavoilla, perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus edellyttää, että niistä valitaan vaihtoehto, joka parhaiten toteuttaa kielelliset perusoikeudet. Sama periaate toistettiin sittemmin myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi annettua hallituksen esitystä (HE 324/2014 vp) koskevassa lausunnossa (PeVL 67/2014 vp, s. 14). Tähän kantaa on viitattu myös kuntajakolain muuttamista koskevan uudistuksen (PeVL 20/2013 vp, s. 8) ja aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta annetun valtioneuvoston selonteon yhteydessä (PeVL 15/2013 vp, s. 2). Valiokunta on koros-

HE 270/2016 vp

tanut, että kuntajaon muutosten ei pitä johtaa kuntien kielellisen aseman muuttumiseen eikä huonontaa kieliryhmien mahdollisuuksia tulla toimeen omalla kielellään (PeVM 10/1998 vp, s. 35/II, PeVL 37/2006 vp, s. 7/II ja PeVL 33/2009 vp, s. 2/II).

Aluehallinnon uudistamisen yhteydessä valiokunta on edelleen todennut, että kielivähemmistöön kuuluvien henkilöiden mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samoin kuin yleisemminkin vaikutusmahdollisuudet aluehallinnossa saattavat valiokunnan mielestä vaarantua erityisesti silloin, jos kielivähemmistö jää hyvin pieneksi reuna-alueen ryhmäksi. Lähtökohtaisesti perustuslain kannalta ongelmallista olisi ainakin se, jos viraston tai keskuksen toimialueella on vain yksi kaksikielinen kunta. Lisäksi valiokunta on korostanut, että kielelliset perusoikeudet on otettava huomioon jo aluejakoja ja niiden muutoksia valmisteltaessa. Koko valtion aluehallintoa koskevan uudistuksen yhteydessä on tärkeää tehdä perusteellinen arviointi siitä, miten erilaiset kyseeseen tulevat aluejaotukset turvaisivat perustuslain edellyttämät suomen- ja ruotsinkielisen väestön tosiasialliset mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään (PeVL 21/2009 vp, s. 3.)

Lisäksi perustuslakivaliokunta on hiljattain terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 224/2016 vp) käsittelyn yhteydessä todennut perustuslain 17 §:n 2 momentti edellyttävän, että ruotsinkielisen väestön oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon ja muihin sosiaali- ja terveystalviin omalla kielellään asioiden ja samanlaisten perusteiden mukaan kuin suomenkielisen väestön kohdalla turvataan riittävän kattavasti. Valiokunnan mukaan lakiehdotuksen käsitteleminen tavallisen lain säätämijärjestyksessä edellytti, että kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen turvataan asettamalla sairaalalle lakisääteinen velvoite huolehtia siitä, että ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään (PeVL 63/2016 vp, s. 6).

Perustuslakivaliokunta on perustuslain 122 §:ään viitaten lisäksi korostanut perustuslain 17 §:ssä turvattujen kielellisten oikeuksien toteutumisesta huolehtimista silloin, kun valtion alue- ja paikallishallintoviranomaisten toimialueita järjestetään lakia alemmanasteisin säännöksiin ja päätöksiin. Sen mukaan perustuslaista ei sinänsä johdu estettä sille, että viranomaisien toimialueista ja toimipaikoista säätäminen osoitetaan lailla asetuksenantajan tehtäväksi. Valtion alue- ja paikallishallinnon asetuksentasoisessa järjestämisessä on kiinnitettävä erityisesti huomiota sekä perustuslain 17 §:ään että 122 §:ssä turvattuihin kielellisiin oikeuksiin. (PeVL 21/2009 vp, s. 2/II). Vastaavia kannonottoja on esitetty myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden, ulosottotoimen hallintoa ja paikallispoliisin toimialueiden järjestämistä koskien (PeVL 63/2016 vp, s. 6, PeVL 42/2006 vp, s. 3/I ja PeVL 29/2006 vp, s. 2/II).

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä ei ole esitetty kannanottoa perustuslain 122 §:n suhteesta riippumattomaan tuomioistuinelaitokseen. Selvää on, että perustuslain 17 §:ssä säädetty julkisen vallan velvollisuus huolehtia kielellisten oikeuksien toteutumisesta on otettava huomioon käräjäoikeuksien rakennetta uudistettaessa. Edellä jo todetulla tavalla käräjäoikeus-uudistuksessa yhdistetään kaksikielisiä käräjäoikeuksia keskenään. Niiden tuomiopiireihin kuuluisi jatkossakin sekä yksi- että kaksikielisiä kuntia. Käräjäoikeuksien tuomiopiirit määriteltäisiin maakuntajakoon perustuen. Poikkeuksena olisi muutoin yksikieliseen Kymenlaakson maakuntaan kuuluva kaksikielinen Pyhtään kunta, joka kuuluisi kaksikieliseen Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen. Tämä ei ole ongelmallista perustuslakivaliokunnan edellä mainitun kannanoton valossa, koska ehdotuksella pyritään varmistamaan kielellisten oikeuksien toteutuminen.

Esityksen myötä käräjäoikeuksien kielellinen jaotus ei muutu lukuun ottamatta Pohjanmaan käräjäoikeutta, jonka työkieli vaihtuu ruotsista suomeksi. Käräjäoikeuden työkieli ei ole ratkaiseva kansalaisten kielellisten perusoikeuksien toteuttamisen kannalta, koska asian käsitteilykieli määräytyy asiakkaan kielen perusteella. Käräjäoikeuteen voidaan myös perustaa kieli-

osasto, jolla työkielenä voi olla ruotsi. Tuomiopiirien laajentuessa ruotsinkielisten osuus yhdistetyissä Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksissa laskee jonkin verran nykyisestä. Tälläkään ei ole yksinään merkitystä kielellisten oikeuksien toteuttamisen kannalta, mikäli käräjäoikeudet kykenevät jatkossakin palvelemaan myös vähemmistökielillä.

Toteuttamisvaihtoehtoja koskevassa kohdassa selostetulla tavalla esityksen valmistelussa on tuotu esiin näkemys, jonka mukaan kielellisten perusoikeuksien toteuttaminen edellyttää, että vahvasti ruotsinkielisillä alueilla eli tässä tapauksessa Porvoossa ja Raaseporissa säilytetään erilliset kansliat. Tämä näkemys perustuu siihen, että nykyisten käräjäoikeuksien ruotsinkielinen henkilöstö ei ole halukas siirtymään uusille paikkakunnille, joilta ei myöskään kyetä rekrytoimaan uutta vastaavaa henkilöstöä. Toiseksi on arvioitu, että ruotsinkielisen väestön hyllytyksen käyttöä omaa kieltään vähenee, kun toimintoja keskitetään vahvasti ruotsinkielisiltä paikkakunnilta (Porvoo ja Raasepori) enemmän suomenkielisille alueille (Vantaa ja Espoo).

Uudistuksen toteuttaminen on välttämätöntä, jotta perusoikeutena turvattua oikeusturvaa voidaan tulevaisuudessakin tuottaa tehokkaasti ja laadukkaasti. Esityksen ensisijaisena tavoitteena on vahvistaa käräjäoikeuksia muodostamalla hallinnollisesti suurempia yksiköitä. Tämä edellyttää käräjäoikeuksien ja niiden toimipaikkojen määrän vähentämistä. Uudistuksessa on arvioitu käräjäoikeusverkostoa kokonaisuutena pyrkien luomaan toiminnallisesti tehokas ja maantieteellisesti riittävän kattava toimipaikkaverkko. Arvioinnissa on kiinnitetty huomiota myös kielellisiin oikeuksiin ja huomioitu mahdolliset muut toteuttamisvaihtoehdot. Esityksessä on pyritty löytämään ratkaisu, joka toteuttaa näitä kaikkia, osittain ristiriitaisia, tavoitteita mahdollisimman hyvin. Tällä perusteella hallitus katsoo, että Porvoon ja Raaseporin kanslioiden säilyttäminen ei ole uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen perusteltua. Tästä seuraa, että kielellisten oikeuksien toteuttamisesta on huolehdittava muilla keinoin.

Suuremmissa yksiköissä on paremmat mahdollisuudet toteuttaa kielellisiä oikeuksia muodostamalla vahvennettuja kokoonpanoja tai kieliosasto ruotsinkielisten asioiden käsittelyä varten. Niissä kyetään myös panostamaan henkilöstön kielikoulutukseen sekä tarjoamaan monipuolisia mahdollisuuksia myös oikeustradenomikoulutukseen ja tuomioistuinhaarjoitteluun osallistuville. Oikeustradenomeja ja käräjänotaareita rekrytoitaessa tulisi nykyistä enemmän kiinnittää huomiota kielitaitoon. Näin ollen suurempien yksiköiden muodostamisella voidaan myös edesauttaa kielellisten oikeuksien toteuttamista jopa niin, että ne kyetään tulevaisuudessa turvaamaan nykyistä paremmin. Tämä kuitenkin edellyttää, että uudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota kielellisiin oikeuksiin ja yhdistyvissä käräjäoikeuksissa panostetaan niiden toteuttamiseen.

Kielellisten perusoikeuksien tosiasiallinen ja tasapuolinen toteuttaminen edellyttää, että kaksikielisissä tuomioistuimissa on riittävä määrä sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia henkilöitä. Tätä turvataan ensinnäkin kaksikielisiin käräjäoikeuksiin sijoitetuilla kielituomarinviroilla, joista säädetään lailla. Näiden lukumäärää ei uudistuksessa vähennettäisi. Toiseksi olisi huolehdittava siitä, että kaksikielisissä käräjäoikeuksissa työskentelee riittävä määrä ruotsinkielentaitoisia kansliahenkilökuntaa. Heidän kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi asetuksessa edellytetään, että rekrytoitaessa kansliahenkilöstöä kaksikieliseen käräjäoikeuteen, on kiinnitettävä huomiota siihen, että suomen tai ruotsin kielen käyttämistä edellyttävät virkatehtävät voidaan jakaa asianomaista kieltä taitavien henkilöiden suoritettaviksi. Säännöksen merkitys korostuu erityisesti uudistuksessa yhdistettävissä kaksikielisissä käräjäoikeuksissa. Tällöin ruotsinkielinen asiakaspalvelu kyetään turvaamaan yhdistymisistä huolimatta. Näin on siitäkin huolimatta, vaikka nykyisten kaksikielisten käräjäoikeuksien kielitaitoinen henkilöstö ei siirtyisi tehtäviensä mukana uusiin käräjäoikeuksiin. Kaksikielisten käräjäoikeuksien tuomiopiirien väestöpohja huomioon ottaen

HE 270/2016 vp

ei ole syytä olettaa, etteikö uusiin kaksikielisiin käräjäoikeuksiin saataisi rekrytoitua riittävästi kielitaitoista henkilökuntaa.

Uudistuksella ei heikennetä myöskään saamenkielisen väestön perustuslain 17 §:n 2 momentissa turvattua oikeutta käyttää omaa kieltään käräjäoikeudessa asioidessaan.

Hallituksen käsityksen mukaan esitys voidaan edellä todetun perusteella käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

tuomioistuinlain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinlain (673/2016) 2 luvun 3 ja 5 §, 17 luvun 2, 7 ja 15 § sekä 19 luvun 6 § seuraavasti:

2 luku

Käräjäoikeudet

3 §

Käräjäoikeudet

Käräjäoikeuksia ovat Ahvenanmaan, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet.

Käräjäoikeuksista maa- ja merioikeuksina ja sotaoikeuksina säädetään erikseen.

5 §

Käräjäoikeuksien tuomiopiirit

Käräjäoikeuden tuomiopiirinä on yksi tai useampi maakunta taikka yksi tai useampi maakunnan kunnista, jollei käräjäoikeuksien toimivallasta lailla erikseen toisin säädetä.

Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

17 luku

Asiantuntijajäsenet

2 §

Asiantuntijajäsenen oikeus pysyä tehtävässään

Asiantuntijajäsenen oikeuteen pysyä tehtävässään sinä aikana, joksi hänet on määrätty, sovelletaan 18—21 §:ssä säädetyin poikkeuksin, mitä tuomarin viran haltijan oikeudesta pysyä virassaan säädetään.

Mitä 16 luvun 1 §:ssä säädetään tuomarille myönnettävästä erosta, sovelletaan myös asiantuntijajäseneneen.

7 §

Esitys tehtävään määräämisestä

Tuomioistuimet toimittavat oikeusministeriölle valtioneuvostolle tai tasavallan presidentille esittelemistä varten perustellun esityksen siitä, ketkä hakijoista olisi määrättävä tehtäviin.

Esitys työtuomioistuimen työsuhteisiin ja virkasuhteisiin perehtyneiden jäsenten määräämiseksi tehdään 13 §:ssä tarkoitettujen ehdotusten perusteella. Esitys vakuutusosoikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten määräämiseksi tehdään 15 §:ssä tarkoitettujen ehdotusten perusteella. Vakuutusosoikeus voi lisäksi kuulla tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriötä ennen vakuutusosoikeuden lääkärijäsenten määräämistä koskevan esityksen toimittamista oikeusministeriölle.

15 §

Vakuutusosoikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien asiantuntijajäsenten määräämistä koskeva ehdotus

Vakuutusosoikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevat sekä sotilasvamma-asioita tuntevat asiantuntijajäsenet määrätään:

- 1) työelämän ja työmarkkinoiden tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevat jäsenet:
 - a) edustavien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen;
 - b) kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja kunnallisia viranhaltijoita ja työntekijöitä edustavien pääsopijajärjestöjen;
 - c) valtion työmarkkinalaitoksen ja valtion virkamiesten ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen;
 - d) edustavimpien yrittäjäjärjestöjen;
 - e) edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksista; ja
 - f) puolustusministeriön ja edustavimpien korvauksensaajien oloja tuntevien järjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys sotilastapaturma-asioista; sekä
- 2) sotilasvamma-asioihin perehtyneet korvauksensaajien oloja tuntevat jäsenet korvauksensaajien edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta ja sotilasjäsenet puolustusministeriön ehdotuksesta.

Tullakseen huomioon otetuiksi 1 momentissa tarkoitettujen tahojen ehdotuksissa on oltava vähintään kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin on määrättäviä jäseniä. Ehdotuksiin on liitettävä selvitys siitä, että ehdotetut henkilöt suostuvat ottamaan jäsenyyden vastaan.

Vakuutusosoikeuden on ennen esityksen tekemistä pyydettävä 1 momentissa tarkoitetuilta tahoilta ehdotukset asiantuntijajäsenten määräämisestä. Jäsenet määrätään, vaikka ehdotusta ei ole tehty vakuutusosoikeuden asettamassa määräajassa tai ehdotus on tehty puutteellisena, jos ehdotusta ei pyynnöstä huolimatta ole tehty tai täydennetty. Vakuutusosoikeus voi pyytää uuden ehdotuksen, jos ehdokkaat eivät täytä yleisiä virkanimitysperusteita.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen järjestöjen palveluksessa olevaan henkilöön, joka hoitaa tässä pykälässä tarkoitettua ehdokasasettelua, sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

19 luku

Muu henkilöstö

6 §

Kansliahenkilöstön toimivalta

Käräjäoikeuden laamanni voi kirjallisesti määrätä käräjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on antanut 4 momentissa tarkoitetun vakuutuksen, saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

- 1) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa:
 - a) antamaan yksipuolisia tuomioita;
 - b) antamaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n nojalla ratkaisuja oikeudenkäyntikultujen osalta sekä tuomioita, jos vastaaja on myöntänyt kanteen;
 - c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, jos kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista;

- 2) ratkaisemaan avioliittolain (234/1929) 25 §:n 1 momentin nojalla avioerohakemuksen, jos kummallakin puolisoilla on kotipaikka Suomessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kansliahenkilökunnan ratkaistavana oleva asia osoittautuu laajaksi, tulkinnanvaraiseksi tai muutoin vaikeaksi ratkaista, asia on siirrettävä käräjänotaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi.

Päällikkötuomari voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, jolla on riittävä taito, antamaan haasteita ja todistuksia, suorittamaan tiedoksiantoja sekä muita lainkäyttöasioiden valmisteluun, käsittelyyn tai täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Edellä 1 momentin nojalla lainkäyttötehtäviä suorittavan henkilön on ennen tehtävään ryhtymistä annettava seuraava tuomarin vakuutusta vastaava vakuutus: ”Minä N.N. lupaan ja vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta, että minä parhaan ymmärryksen ja omantuntoni mukaan kaikissa lainkäyttötehtävissä toimin oikeudenmukaisesti lakia noudattaen.” Vakuutus annetaan siinä käräjäoikeudessa, jossa lainkäyttötehtäviä ryhdytään hoitamaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 17 luvun 2, 7 ja 15 § sekä 19 luvun 6 § tulevat kuitenkin voimaan jo päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva asia siirtyy käsiteltäväksi:

- 1) Espoon käräjäoikeudesta Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen;
- 2) Hyvinkään käräjäoikeudesta Itä-Uudenmaan tai Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen;
- 3) Kemi-Tornion käräjäoikeudesta Lapin käräjäoikeuteen;
- 4) Keski-Pohjanmaan käräjäoikeudesta Pohjanmaan käräjäoikeuteen;
- 5) Tuusulan käräjäoikeudesta Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen;
- 6) Vantaan käräjäoikeudesta Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen;
- 7) Ylivieska-Raahen käräjäoikeudesta Oulun käräjäoikeuteen.

Mitä muualla säädetään Espoon, Hyvinkään, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Tuusulan, Vantaan tai Ylivieska-Raahen käräjäoikeudesta, koskee tämän lain tultua voimaan Länsi-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Pohjanmaan, Itä-Uudenmaan ja Oulun käräjäoikeutta.

2.

Laki

kiinteistönmuodostamislain 241 a ja 259 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a ja 259 §, sellaisina kuin ne ovat, 241 a § laissa 1757/2009 ja 259 § osaksi laissa 1180/2000, seuraavasti:

241 a §

Maa-*oikeuksina* toimivat Etelä-Savon, Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet tässä laissa säädettyssä kokoonpanossa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-*oikeuden* käsiteltäväksi säädettyissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

259 §

Kun valmistelu on päättynyt, asia siirretään pääkäsittelyyn.

Pääkäsittely pidetään siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaun alainen toimitus koskee. Maa-*oikeus* voi kuitenkin kokoontua myös lähikunnassa tai maa-*oikeuden* kanslian sijaintipaikkakunnalla, jos siitä ei aiheudu asianosaisille kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. Asia voidaan ratkaista pääkäsittelyä toimittamatta yksinomaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, kun käsiteltävänä on maakaaren (540/1995) 9 luvussa tarkoitettu kirjaamisasian ratkaisua koskeva valitus. Pääkäsittely on kuitenkin toimitettava, jos asianosainen sitä vaatii tai asian ratkaiseminen muutoin edellyttää suullista käsittelyä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa Vantaan käräjäoikeudessa vireillä oleva tässä laissa tarkoitettu asia siirtyy käsiteltäväksi Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen.

3.

Laki

merilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan merilain (674/1994) 23 luvun 1 §,
muutetaan 21 luvun 1—3, 3 b, 9 ja 13 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 § laissa 283/2013 ja 3 b §
laissa 1363/2006, sekä
lisätään 21 lukuun uusi 1 a § seuraavasti:

21 luku

Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeudenkäynti merioikeusasioissa

1 §

Merioikeudet

Tässä laissa tarkoitettuja asioita käsitteleviä alioikeuksia (*merioikeudet*) ovat Ahvenanmaan ja Helsingin käräjäoikeudet.

Ahvenanmaan merioikeuden tuomiopiirinä on Ahvenanmaan maakunta ja Helsingin merioikeuden tuomiopiirinä muu Suomi.

1 a §

Merioikeuden päätösvaltaisuus

Merioikeuden päätösvaltaisuuteen sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 2 luvussa säädetään käräjäoikeuden päätösvaltaisuudesta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään meriselitystä, 4 luvun mukaista aluksen takavarikkoa sekä 18 luvun 21 ja 22 §:ssä tarkoitettuja asioita käsiteltäessä merioikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin merioikeuden puheenjohtaja.

2 §

Merioikeuden asiantuntijat

Merioikeudessa tuomioistuinta avustaa kaksi meriasioita tuntevaa ja niihin perehtynyttä asiantuntijaa, jotka ovat läsnä asian käsittelyssä. Asiantuntijoiden läsnäolo ei kuitenkaan ole tarpeellista, jos merioikeuden puheenjohtaja asian vähäisen merkityksen tai sen laadun vuoksi näin päättää.

Asiantuntijan tulee avustaa merioikeutta tarvittavilla selvityksillä merenkulullisissa ja meriteknisissä kysymyksissä, jos merioikeus sitä pyytää tai asiantuntija itse pitää sitä asian selvittämiseksi tarpeellisenä. Asiantuntijalla on oikeus merioikeuden puheenjohtajan välityksellä tai hänen suostumuksellaan tehdä asianosaiselle, todistajalle tai selvityksen antamista varten oikeuteen kutsutulle henkilölle kysymyksiä. Jos merioikeus pyytää asiantuntijalta lausuntoa tietyistä kysymyksestä, hänen on annettava se pöytäkirjaan otettavaksi.

HE 270/2016 vp

Merioikeus määrää asiantuntijat ja heille neljä varajäsentä kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Asiantuntijan on ennen tehtävään määräämistä annettava tuomioistuinlain (673/2016) 19 luvun 6 §:n 4 momentissa tarkoitettu tuomarinvakuutusta vastaava vakuutus merioikeudessa.

Asiantuntijalla on oikeus saada kohtuullinen palkkio, jonka merioikeus kustakin istunnosta erikseen määrää. Riita-asiassa kantaja suorittaa palkkion etukäteen, mutta se jää häviävän puolen maksettavaksi. Muissa asioissa ja meriselityksen käsittelyssä avustamisesta suoritetaan palkkio valtion varoista noudattaen, mitä tuomioistuinlain 17 luvun 22 §:ssä säädetään.

3 §

Toimivaltainen merioikeus riita-asiassa

Tässä laissa tarkoitettut riita-asiat käsitellään siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä vastaajalla on kotipaikka tai jossa hän harjoittaa pysyvästi liikettään taikka jossa alus on. Isännistöyhtiön kotipaikkana pidetään aluksen kotipaikkaa.

Jos saamisesta on asetettu vakuus viranomaiselle aluksen vapauttamiseksi takavarikosta tai muusta turvaamistoimenpiteestä, voidaan asia käsitellä myös siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä vakuus on asetettu. Kanne saamisesta, josta vakuus on asetettu, voidaan käsitellä tässä merioikeudessa, vaikka vakuus olisi vapautettu.

3 b §

Toimivaltainen merioikeus pelastustoimissa

Sen lisäksi, mitä 3 §:ssä säädetään, 16 luvussa tarkoitettua pelastuspalkkiota tai erityiskorvauksen määräämistä tai jakamista koskeva asia voidaan käsitellä siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä meripelastus suoritettiin tai pelastettu omaisuus tuotiin maihin.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asia koskee meripelastustyötä, joka on suoritettu muualla kuin Suomessa, voidaan kanne 3 §:ssä säädetyn lisäksi nostaa Helsingin kärjäoikeudessa.

9 §

Toimivaltainen merioikeus rikosasiassa

Tämän lain nojalla käsiteltävät rikosasiat sekä alusten yhteentörmäyksen estämiseksi annettujen säännösten rikkomista koskevat asiat käsitellään siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä rikos on tehty. Jos rikos on tehty matkalla, asia käsitellään siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirin alueelle vastaaja aluksella ensin saapuu tai jossa hänet muuten tavataan taikka jossa aluksen kotipaikka on.

Vähäiset rikosasiat voidaan käsitellä ja ratkaista merioikeusriidan yhteydessä, jollei niitä voida toisistaan erottaa tai jos ne kuuluvat läheisesti yhteen.

13 §

Muutoksenhaku

Merioikeuden muuhun kuin 8 §:ssä tarkoitettuun ratkaisuun haetaan muutosta valittamalla Helsingin hovioikeuteen siten kuin oikeudenkäymiskaassa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

HE 270/2016 vp

Sen estämättä, mitä 21 luvun 1 §:ssä säädetään, Etelä-Savon, Oulun, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian. Sen käsittelyyn voi osallistua merioikeuteen ennen lain voimaantuloa määrätty asiantuntija.

4.

Laki

ryhmäkannelain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ryhmäkannelain (444/2007) 3§, sellaisena kuin se on laissa 284/2013, seuraavas-
ti:

3 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Ryhmäkanneasioissa toimivaltainen kärjäoikeus on Helsingin kärjäoikeus, jonka tuomio-
piirinä on koko maa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-
Suomen kärjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä
laissa tarkoitetun asian.

5.

Laki

ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 11 luvun 2 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1756/2009, seuraavasti:

11 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen haetaan muutosta käräjäoikeudelta valittamalla.

Ulosottovalituksia käsitellään Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa Espoon käräjäoikeudessa vireillä oleva asia siirtyy käsiteltäväksi Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen ja Vantaan käräjäoikeudessa vireillä oleva asia Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen.

Sen estämättä, mitä 11 luvun 2 §:ssä säädetään, Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin ja Satakunnan käräjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian. Sama koskee 2 momentin perusteella Vantaan käräjäoikeudesta Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen siirtyvää asiaa.

6.

Laki

yrityksen saneerauksesta annetun lain 67 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 67 §, sellaisena kuin se on laeissa 609/1993, 1029/1993, 247/2007 ja 1755/2009 seuraavasti:

67 §

Toimivaltainen tuomioistuin saneerausmenettelyä koskevassa asiassa

Tässä laissa tarkoitettua saneerausmenettelyä koskevia asioita käsitellään Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuksissa. Kärjäoikeuksien tuomioiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Saneerausmenettelyä koskevan asian käsittelee se 1 momentissa tarkoitettu tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Konserniin kuuluvan tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia käsitellään kuitenkin siinä tuomioistuimessa, jossa emoyhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia on vireillä. Jos emoyhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia tulee vireille myöhemmin, voi tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskevaa asiaa käsittelevä tuomioistuin siirtää asian siihen tuomioistuimeen, jossa emoyhtiötä koskeva asia on vireillä. Jos siirtävän tuomioistuimen käsiteltävänä on velallista koskeva, saneerausmenettelyn alettua tehty konkurssihakemus, siirretään myös se sanotun tuomioistuimen ratkaistavaksi. Vahvistetun saneerausohjelman oikaisemista, muuttamista tai raukeamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely oli vireillä. Jos konkurssihakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle tehdään saneeraushakemus, tuomioistuimen on, jos se ei ole asiassa toimivaltainen, siirrettävä saneeraushakemus hakijan pyynnöstä toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tämän lain voimaan tullessa Espoon kärjäoikeudessa vireillä oleva asia siirtyy käsiteltäväksi Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen.

Sen estämättä, mitä 67 §:ssä säädetään, Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin, Pohjois-Karjalan ja Satakunnan kärjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitettun asian.

7.

Laki

sotilasoikeudenkäyntilain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 1 §, sellaisena kuin se on laissa 688/2016, seuraavasti:

1 §

Sotilasoikeudenkäyntiasiat käsitellään yleisissä tuomioistuimissa rikosasioista säädettyssä järjestyksessä noudattaen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään. Sotaoikeuksista säädetään 6 luvussa.

Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsitteleviä alioikeuksia ovat Helsingin, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Muutoksenhakutuomioistuimena niiden päätöksistä on Helsingin hovioikeus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Sen estämättä, mitä 1 §:ssä säädetään, Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen kärjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian.

8.

Laki

tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinharjoittelusta annetun lain (674/2016) 14 § seuraavasti:

14 §

Käräjänotaarin toimivalta kärjäoikeudessa

Käräjänotaari saa ilman eri määräystä toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä käsitellä ja ratkaista kärjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita ja hakemusasioita. Käräjänotaari voi lisäksi pitää pöytäkirjaa kärjäoikeuden istunnossa ja suorittaa tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

Helsingissä 26 päivänä tammikuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

1.

Laki

tuomioistuinlain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinlain (673/2016) 2 luvun 3 ja 5 §, 17 luvun 2, 7 § sekä 19 luvun 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Käräjäoikeudet

Käräjäoikeudet

Käräjäoikeuksia ovat Ahvenanmaan, *Es-
poon*, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan,
Etelä-Savon, Helsingin, *Hyvinkään*, Itä-
Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, *Kemi-
Tornion*, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen,
Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan,
Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-
Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Sa-
takunnan, *Tuusulan*, *Vantaan*, Varsinais-
Suomen ja *Ylivieska-Raahen* käräjäoikeudet.

Käräjäoikeuksista maa- ja merioi-
keuksina ja sotaoikeuksina säädetään erik-
seen.

5 §

Käräjäoikeuksien tuomiopiirit

Käräjäoikeuden tuomiopiirinä on yksi tai
useampi kunta, jollei käräjäoikeuksien toimi-
vallasta lailla erikseen toisin säädetä.

Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä säädetään

Käräjäoikeuksia ovat *Ahvenanmaan, Etelä-
Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon,
Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-
Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, La-
pin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan,
Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-
Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsin-
nais-Suomen* käräjäoikeudet.

Käräjäoikeuksista maa- ja merioi-
keuksina ja sotaoikeuksina säädetään erik-
seen.

5 §

Käräjäoikeuksien tuomiopiirit

Käräjäoikeuden tuomiopiirinä on yksi tai
useampi *maakunta taikka yksi tai useampi
maakunnan kunnista*, jollei käräjäoikeuksien
toimivallasta lailla erikseen toisin säädetä.

Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä säädetään

valtioneuvoston asetuksella.

17 luku

Asiantuntijajäsenet

2 §

Asiantuntijajäsenen oikeus pysyä tehtävässään

Asiantuntijajäsenen oikeuteen pysyä tehtävässään sinä aikana, joksi hänet on määrätty, sovelletaan 18—21 §:ssä säädetyin poikkeuksin, mitä tuomarin viran haltijan oikeudesta pysyä virassaan säädetään.

7 §

Esitys tehtävään määräämisestä

Tuomioistuimet toimittavat oikeusministeriölle valtioneuvostolle tai tasavallan presidentille esittelemistä varten perustellun esityksen siitä, ketkä hakijoista olisi määrättävä tehtäviin.

Esitys työtuomioistuimen työsuhteisiin ja virkasuhteisiin perehtyneiden jäsenten määräämiseksi tehdään 13 §:ssä tarkoitettujen ehdotusten perusteella. Esitys vakuutus oikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten määräämiseksi tehdään 15 §:ssä tarkoitettujen ehdotusten perusteella. Vakuutus oikeuden on lisäksi kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä ennen vakuutus oikeuden lääkärijäsenten määräämistä koskevan esityksen toimittamista oikeusministeriölle.

15 §

Vakuutus oikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien asiantuntijajäsenten määräämistä koskeva ehdotus

Vakuutus oikeuden työoloja tai yritystoi-

valtioneuvoston asetuksella.

17 luku

Asiantuntijajäsenet

2 §

Asiantuntijajäsenen oikeus pysyä tehtävässään

Asiantuntijajäsenen oikeuteen pysyä tehtävässään sinä aikana, joksi hänet on määrätty, sovelletaan 18—21 §:ssä säädetyin poikkeuksin, mitä tuomarin viran haltijan oikeudesta pysyä virassaan säädetään.

Mitä 16 luvun 1 §:ssä säädetään tuomarille myönnettävästä erosta, sovelletaan myös asiantuntijajäseneneen.

7 §

Esitys tehtävään määräämisestä

Tuomioistuimet toimittavat oikeusministeriölle valtioneuvostolle tai tasavallan presidentille esittelemistä varten perustellun esityksen siitä, ketkä hakijoista olisi määrättävä tehtäviin.

Esitys työtuomioistuimen työsuhteisiin ja virkasuhteisiin perehtyneiden jäsenten määräämiseksi tehdään 13 §:ssä tarkoitettujen ehdotusten perusteella. Esitys vakuutus oikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten määräämiseksi tehdään 15 §:ssä tarkoitettujen ehdotusten perusteella. Vakuutus oikeus voi lisäksi tarvittaessa kuulla sosiaali- ja terveysministeriötä ennen vakuutus oikeuden lääkärijäsenten määräämistä koskevan esityksen toimittamista oikeusministeriölle.

15 §

Vakuutus oikeuden työoloja tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevien sekä sotilasvamma-asioita tuntevien asiantuntijajäsenten määräämistä koskeva ehdotus

Vakuutus oikeuden työoloja tai yritystoi-

Voimassa oleva laki

minnan olosuhteita tuntevat sekä sotilasvamma-asioita tuntevat asiantuntijajäsenet määrätään:

1) työelämän ja työmarkkinoiden tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevat jäsenet:

a) edustavien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen;

b) kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja kunnallisia viranhaltijoita ja työntekijöitä edustavien pääsopijajärjestöjen;

c) valtion työmarkkinalaitoksen ja valtion virkamiesten ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen;

d) edustavimpien yrittäjäjärjestöjen;

e) edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksista; ja

f) puolustusministeriön ja edustavimpien työntekijäjärjestöjen ehdotuksesta; sekä

2) sotilasvamma-asioihin perehtyneet korvauksensaajien oloja tuntevat jäsenet korvauksensaajien edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta ja sotilasjäsenet puolustusministeriön ehdotuksesta.

Tullakseen huomioon otetuiksi 1 momentissa tarkoitettujen tahojen ehdotuksissa on oltava vähintään kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin on määrättäviä jäseniä. Ehdotuksiin on liitettävä selvitys siitä, että ehdotetut henkilöt suostuvat ottamaan jäsenyyden vastaan.

Vakuutusosoikeuden on ennen esityksen tekemistä pyydettävä 1 momentissa tarkoitettuilta tahoilta ehdotukset asiantuntijajäsenten määräämisestä. Jäsenet määrätään, vaikka ehdotusta ei ole tehty vakuutusosoikeuden asettamassa määräajassa tai ehdotus on tehty puutteellisena, jos ehdotusta ei pyynnöstä huolimatta ole tehty tai täydennetty. Vakuutusosoikeus voi pyytää uuden ehdotuksen, jos ehdokkaat eivät täytä yleisiä virkanimityspesteita.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen järjestöjen palveluksessa olevaan henkilöön, joka hoitaa tässä pykälässä tarkoitettua ehdokasasettelua, sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Ehdotus

minnan olosuhteita tuntevat sekä sotilasvamma-asioita tuntevat asiantuntijajäsenet määrätään:

1) työelämän ja työmarkkinoiden tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevat jäsenet:

a) edustavien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen;

b) kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja kunnallisia viranhaltijoita ja työntekijöitä edustavien pääsopijajärjestöjen;

c) valtion työmarkkinalaitoksen ja valtion virkamiesten ja työntekijöiden edustavimpien keskusjärjestöjen;

d) edustavimpien yrittäjäjärjestöjen;

e) edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksista; ja

f) puolustusministeriön ja edustavimpien korvauksensaajien oloja tuntevien järjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys sotilastapaturma-asioista; sekä

2) sotilasvamma-asioihin perehtyneet korvauksensaajien oloja tuntevat jäsenet korvauksensaajien edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta ja sotilasjäsenet puolustusministeriön ehdotuksesta.

Tullakseen huomioon otetuiksi 1 momentissa tarkoitettujen tahojen ehdotuksissa on oltava vähintään kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin on määrättäviä jäseniä. Ehdotuksiin on liitettävä selvitys siitä, että ehdotetut henkilöt suostuvat ottamaan jäsenyyden vastaan.

Vakuutusosoikeuden on ennen esityksen tekemistä pyydettävä 1 momentissa tarkoitettuilta tahoilta ehdotukset asiantuntijajäsenten määräämisestä. Jäsenet määrätään, vaikka ehdotusta ei ole tehty vakuutusosoikeuden asettamassa määräajassa tai ehdotus on tehty puutteellisena, jos ehdotusta ei pyynnöstä huolimatta ole tehty tai täydennetty. Vakuutusosoikeus voi pyytää uuden ehdotuksen, jos ehdokkaat eivät täytä yleisiä virkanimityspesteita.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen järjestöjen palveluksessa olevaan henkilöön, joka hoitaa tässä pykälässä tarkoitettua ehdokasasettelua, sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 luku

19 luku

Muu henkilöstö**Muu henkilöstö**

6 §

6 §

*Kansliahenkilöstön toimivalta**Kansliahenkilöstön toimivalta*

Käräjäoikeuden laamanni voi kirjallisesti määrätä käräjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on antanut tuomarinvakuutusta vastaavan vakuutuksen sekä saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

1) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa:

- a) antamaan yksipuolisia tuomioita;
- b) antamaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n nojalla ratkaisuja oikeudenkäyntikulujen osalta sekä tuomioita, jos vastaaja on myöntänyt kanteen;
- c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, jos kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista;

2) ratkaisemaan avioliittolain (234/1929) 25 §:n 1 momentin nojalla avioerohakemuksen, jos kummallakin puolisoilla on kotipaikka Suomessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kansliahenkilökunnan ratkaistavana oleva asia osoittautuu laajaksi, tulkinnanvaraiseksi tai muutoin vaikeaksi ratkaista, asia on siirrettävä käräjänotaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi.

Päällikkötuomari voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, jolla on riittävä taito, antamaan haasteita ja todistuksia, suorittamaan tiedoksiantoja sekä muita lainkäyttöasioiden valmisteluun, käsittelyyn tai täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Käräjäoikeuden laamanni voi kirjallisesti määrätä käräjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on antanut *4 momentissa tarkoitettun vakuutuksen*, saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

1) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa:

- a) antamaan yksipuolisia tuomioita;
- b) antamaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n nojalla ratkaisuja oikeudenkäyntikulujen osalta sekä tuomioita, jos vastaaja on myöntänyt kanteen;
- c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, jos kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista;

2) ratkaisemaan avioliittolain (234/1929) 25 §:n 1 momentin nojalla avioerohakemuksen, jos kummallakin puolisoilla on kotipaikka Suomessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kansliahenkilökunnan ratkaistavana oleva asia osoittautuu laajaksi, tulkinnanvaraiseksi tai muutoin vaikeaksi ratkaista, asia on siirrettävä käräjänotaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi.

Päällikkötuomari voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, jolla on riittävä taito, antamaan haasteita ja todistuksia, suorittamaan tiedoksiantoja sekä muita lainkäyttöasioiden valmisteluun, käsittelyyn tai täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Edellä 1 momentin nojalla lainkäyttötehtäviä suorittavan henkilön on ennen tehtävään ryhtymistä annettava seuraava tuomarin vakuutusta vastaava vakuutus: ”Minä N.N. lupaan ja vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta, että minä parhaan ymmärryksen ja omantuntoni mukaan kaikissa lainkäyttötehtävissä toimin oikeudenmukaisesti lakia noudattaen.” Vakuutus annetaan siinä käräjäoikeudessa, jossa lainkäyttötehtäviä ryhdytään hoitamaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 17 luvun 2, 7 ja 15 § sekä 19 luvun 6 § tulevat kuitenkin voimaan jo päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva asia siirtyy käsiteltäväksi:

1) Espoon kärjäoikeudesta Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen;

2) Hyvinkään kärjäoikeudesta Itä-Uudenmaan tai Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen;

3) Kemi-Tornion kärjäoikeudesta Lapin kärjäoikeuteen;

4) Keski-Pohjanmaan kärjäoikeudesta Pohjanmaan kärjäoikeuteen;

5) Tuusulan kärjäoikeudesta Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen;

6) Vantaan kärjäoikeudesta Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen;

7) Ylivieska-Raahen kärjäoikeudesta Oulun kärjäoikeuteen.

Mitä muualla säädetään Espoon, Hyvinkään, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Tuusulan, Vantaan tai Ylivieska-Raahen kärjäoikeudesta, koskee tämän lain tultua voimaan Länsi-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Pohjanmaan, Itä-Uudenmaan ja Oulun kärjäoikeutta.

2.

Laki

kiinteistönmuodostamislain 241 a ja 259 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a ja 259 §, sellaisina kuin ne ovat, 241 a § laissa 1757/2009 ja 259 § osaksi laissa 1180/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

241 a §

Maa-*oikeuksina* toimivat Etelä-Savon, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, *Vantaan* ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet tässä laissa säädettyssä kokoonpanossa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

241 a §

Maa-*oikeuksina* toimivat Etelä-Savon, *Itä-Uudenmaan*, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet tässä laissa säädettyssä kokoonpanossa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-*oikeuden* käsiteltäväksi säädettyissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

259 §

Kun valmistelu on päättynyt, asia siirretään pääkäsittelyyn.

Pääkäsittely pidetään siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaun alainen toimitus koskee. Maa-*oikeus* voi kuitenkin kokoon-tua myös lähikunnassa tai maa-*oikeuden* kanslian sijaintipaikkakunnalla, jos siitä ei aiheudu asianosaisille kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäynti-aineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta.

259 §

Kun valmistelu on päättynyt, asia siirretään pääkäsittelyyn.

Pääkäsittely pidetään siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaun alainen toimitus koskee. Maa-*oikeus* voi kuitenkin kokoon-tua myös lähikunnassa tai maa-*oikeuden* kanslian sijaintipaikkakunnalla, jos siitä ei aiheudu asianosaisille kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäynti-aineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. *Asia voidaan ratkaista pääkäsittelyä toimittamatta yksinomaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, kun käsiteltävänä on maakaaren (540/1995) 9 luvussa tarkoitettu kirjaamisasian ratkaisua koskeva valitus. Pääkäsittely on kuitenkin toimitettava, jos asianosainen sitä vaatii tai asian ratkaiseminen muutoin edellyttää suullista käsittelyä.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

HE 270/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämän lain voimaan tullessa Vantaan kärjäoikeudessa vireillä oleva tässä laissa tarkoitettu asia siirtyy käsiteltäväksi Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen.

3.

Laki**merilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan merilain (674/1994) 23 luvun 1 §,
muutetaan 21 luvun 1—3, 3 b, 9 ja 13 §, sellaisina kuin niistä ovat, 1 § laissa 283/2013 ja
 3 b § laissa 1363/2006, sekä
lisätään 21 lukuun uusi 1 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

21 luku

21 luku

**Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeuden-
käynti merioikeusjutuissa****Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeuden-
käynti merioikeusasioissa**

1 §

1 §

*Merioikeudet**Merioikeudet*

Toimivaltaiset alioikeudet (merioikeudet) jutuissa ja asioissa, jotka on ratkaistava tämän lain mukaan, ovat hovioikeuspiireittäin seuraavat:

Turun hovioikeuspiiri: Ahvenanmaan käräjäoikeus ja Varsinais-Suomen käräjäoikeus;

Vaasan hovioikeuspiiri: Pohjanmaan käräjäoikeus;

Itä-Suomen hovioikeuspiiri: Etelä-Savon käräjäoikeus;

Helsingin hovioikeuspiiri: Helsingin käräjäoikeus;

Rovaniemen hovioikeuspiiri: Oulun käräjäoikeus.

Meriselitystä, 4 luvun mukaista aluksen takavarikkoa sekä 18 luvun 21 ja 22 §:ssä tarkoitettuja asioita käsiteltäessä tuomioistuin on päätösvaltainen, kun siinä on merioikeuden puheenjohtaja yksin.

Käsiteltäessä 1 ja 2 momentissa mainittuja juttuja ja asioita tulee kahden meriasioita tuntevan ja niihin perehtyneen esteettömän henkilön olla tuomioistuinta avustavina asiantuntijoina läsnä tuomioistuimessa. Asiantuntijoiden läsnäolo ei kuitenkaan ole tarpeellista, jos merioikeuden puheenjohtaja asian vähäisen merkityksen tai sen laadun vuoksi näin päättää.

*Tässä laissa tarkoitettuja asioita käsitteleviä alioikeuksia (**merioikeudet**) ovat Ahvenanmaan ja Helsingin käräjäoikeudet.*

Ahvenanmaan merioikeuden tuomiopiirinä on Ahvenanmaan maakunta ja Helsingin merioikeuden tuomiopiirinä muu Suomi.

Voimassa oleva laki

Merioikeus määrää kaksivuotiskaudeksi meriasiantuntijat ja heille neljä varajäsentä. Kukaan ei ilman laillista estettä voi kieltäytyä tehtävästä.

(uusi)

2 §

Merioikeudessa käytettävät asiantuntijat

Ennen kuin asiantuntija ryhtyy toimeensa, on hänen tehtävä virkavala.

Asiantuntijan tulee, milloin oikeus vaatii tai hän itse pitää asian selvittämistä varten tarpeellisena, avustaa oikeutta tarvittavilla selvityksillä merenkulullisissa ja meritekni-
sissä kysymyksissä. Asiantuntijalla on siinä tarkoituksessa valta oikeuden puheenjohtajan välityksellä tai hänen suostumuksellaan *itse* tehdä asianosaiselle, todistajalle tai selvityksen antamista varten oikeuteen kutsutulle henkilölle kysymyksiä. Jos oikeus vaatii asiantuntijan lausuntoa tietystä kysymyksestä, hänen on annettava se pöytäkirjaan otettavaksi.

Asiantuntija saa jokaisesta jutusta kohtuullisen palkkion, jonka oikeus kustakin istun-

Ehdotus

1 a §

Merioikeuden päätösvaltaisuus

Merioikeuden päätösvaltaisuuteen sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 2 luvussa säädetään käräjäoikeuden päätösvaltaisuudesta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään meriselitystä, 4 luvun mukaista aluksen takavarikkoa sekä 18 luvun 21 ja 22 §:ssä tarkoitettuja asioita käsiteltäessä merioikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin merioikeuden puheenjohtaja.

2 §

Merioikeuden asiantuntijat

Merioikeudessa tuomioistuinta avustaa kaksi meriasioita tuntevaa ja niihin perehtynyttä asiantuntijaa, jotka ovat läsnä asian käsittelyssä. Asiantuntijoiden läsnäolo ei kuitenkaan ole tarpeellista, jos merioikeuden puheenjohtaja asian vähäisen merkityksen tai sen laadun vuoksi näin päättää.

Asiantuntijan tulee avustaa merioikeutta tarvittavilla selvityksillä merenkulullisissa ja meritekni-
sissä kysymyksissä, jos merioikeus sitä pyytää tai asiantuntija itse pitää sitä asian selvittämiseksi tarpeellisena. Asiantuntijalla on oikeus merioikeuden puheenjohtajan välityksellä tai hänen suostumuksellaan tehdä asianosaiselle, todistajalle tai selvityksen antamista varten oikeuteen kutsutulle henkilölle kysymyksiä. Jos merioikeus pyytää asiantuntijalta lausuntoa tietystä kysymyksestä, hänen on annettava se pöytäkirjaan otettavaksi.

Merioikeus määrää asiantuntijat ja heille neljä varajäsentä kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Asiantuntijan on ennen tehtävään määrittämistä annettava tuomioistuinlain (673/2016) 19 luvun 6 §:n 4 momentissa tarkoitettu tuomarinvakuutusta vastaava vakuutus merioikeudessa.

Asiantuntijalla on oikeus saada kohtuullinen palkkio, jonka merioikeus kustakin istun-

Voimassa oleva laki

nosta erikseen määrää. Riitajutussa suorittaa kantaja palkkion etukäteen, mutta se jää häviävän puolen rasitukseksi. Muista jutuista ja meriselityksen käsittelyn avustamisesta suoritetaan palkkio valtion varoista niin kuin asetuksella säädetään.

3 §

Toimivaltainen merioikeus riitajutussa

Riitajutut, jotka käsitellään tämän lain mukaan, on, jollei jäljempänä toisin säädetä, haastettava merioikeuteen siinä hovioikeuspiirissä, jossa vastaajalla on kotipaikkansa tai jossa hän harjoittaa pysyvästi liikettään taikka jossa alus on. Isännistöyhtiön kotipaikkana pidetään aluksen kotipaikkaa.

Jos saamisesta on asetettu vakuus viranomaiselle aluksen vapauttamiseksi takavarikosta tai muusta turvaamistoimenpiteestä, saadaan kanne nostaa myös merioikeudessa siinä hovioikeuspiirissä, jossa vakuus on asetettu. Kanne saamisesta, josta vakuus on asetettu, saadaan nostaa tässä merioikeudessa, vaikka vakuus olisi vapautettu.

3 b §

Toimivaltainen merioikeus pelastustoimissa

Sen lisäksi, mitä 3 §:ssä säädetään, kanne 16 luvun mukaisen pelastuspalkkion tai erityiskorvauksen määräämisestä tai jakamisesta voidaan nostaa merioikeudessa siinä hovioikeuspiirissä, jossa meripelastus suoritettiin tai jossa pelastettu omaisuus tuotiin maihin.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kanne koskee meripelastustyötä, joka on suoritettu muualla kuin Suomessa, voidaan kanne 3 §:ssä säädetyn lisäksi nostaa Helsingin käräjäoikeudessa.

9 §

Toimivaltainen merioikeus rikosjutussa

Rikosjutut, jotka on tuomittava tämän lain mukaan, sekä jutut alusten yhteentörmäyksen estämiseksi annettujen säännösten rikkomis-

Ehdotus

nosta erikseen määrää. Riita-asiassa kantaja suorittaa palkkion etukäteen, mutta se jää häviävän puolen maksettavaksi. Muissa asioissa ja meriselityksen käsittelyssä avustamisesta suoritetaan palkkio valtion varoista noudattaen, mitä tuomioistuinelain 17 luvun 22 §:ssä säädetään.

3 §

Toimivaltainen merioikeus riita-asiassa

Tässä laissa tarkoitetut riita-asiat käsitellään siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä vastaajalla on kotipaikka tai jossa hän harjoittaa pysyvästi liikettään taikka jossa alus on. Isännistöyhtiön kotipaikkana pidetään aluksen kotipaikkaa.

Jos saamisesta on asetettu vakuus viranomaiselle aluksen vapauttamiseksi takavarikosta tai muusta turvaamistoimenpiteestä, voidaan asia käsitellä myös siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä vakuus on asetettu. Kanne saamisesta, josta vakuus on asetettu, voidaan käsitellä tässä merioikeudessa, vaikka vakuus olisi vapautettu.

3 b §

Toimivaltainen merioikeus pelastustoimissa

Sen lisäksi, mitä 3 §:ssä säädetään, 16 luvussa tarkoitettua pelastuspalkkiota tai erityiskorvauksen määräämistä tai jakamista koskeva asia voidaan käsitellä siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä meripelastus suoritettiin tai pelastettu omaisuus tuotiin maihin.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asia koskee meripelastustyötä, joka on suoritettu muualla kuin Suomessa, voidaan asia 3 §:ssä säädetyn lisäksi käsitellä Helsingin käräjäoikeudessa.

9 §

Toimivaltainen merioikeus rikosasiassa

Tämän lain nojalla käsiteltävät rikosasiat sekä alusten yhteentörmäyksen estämiseksi annettujen säännösten rikkomista koskevat

Voimassa oleva laki

sesta käsitellään merioikeudessa siinä hovioikeuspiirissä, jossa rikos on tehty. Jos rikos on tehty matkalla, asia käsitellään merioikeudessa siinä hovioikeuspiirissä, jonne vastaaja aluksella ensin saapuu tai jossa hänet muuten tavataan taikka jossa aluksen kotipaikka on.

Vähäiset rikosasiat voidaan käsitellä ja ratkaista merioikeusriidan yhteydessä, jollei niitä voida toisistaan erottaa tai jos ne kuuluvat läheisesti yhteen.

13 §

Muutoksenhaku

Muutosta merioikeuden muuhun kuin 8 §:ssä tarkoitettuun ratkaisuun haetaan hovioikeudelta valittamalla siten kuin oikeudenkäymiskaassa säädetään.

23 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Merioikeudelle kuuluvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa

Merioikeudelle tämän lain mukaan kuuluvia tehtäviä hoitavasta viranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa laissa (894/80).

Ehdotus

asiat käsitellään siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirissä rikos on tehty. Jos rikos on tehty matkalla, asia käsitellään siinä merioikeudessa, jonka tuomiopiirin alueelle vastaaja aluksella ensin saapuu tai jossa hänet muuten tavataan taikka jossa aluksen kotipaikka on.

Vähäiset rikosasiat voidaan käsitellä ja ratkaista merioikeusriidan yhteydessä, jollei niitä voida toisistaan erottaa tai jos ne kuuluvat läheisesti yhteen.

13 §

Muutoksenhaku

Merioikeuden muuhun kuin 8 §:ssä tarkoitettuun ratkaisuun haetaan *muutosta valittamalla Helsingin hovioikeuteen* siten kuin oikeudenkäymiskaassa säädetään.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen estämättä, mitä 21 luvun 1 §:ssä säädetään, Etelä-Savon, Oulun, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian. Sen käsittelyyn voi osallistua merioikeuteen ennen lain voimaantuloa määrätty asiantuntija.

4.

Laki

ryhmäkannelain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ryhmäkannelain (444/2007) 3§, sellaisena kuin se on laissa 284/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Toimivaltainen tuomioistuin

Ryhmäkanteita käsitteleviä käräjäoikeuksia ovat Helsingin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Näistä toimivaltainen on sen hovioikeuspiirin käräjäoikeus, jossa vastaaja olisi velvollinen vastaamaan johonkin ryhmäkanteen vaatimukseen.

Ryhmäkanteasioissa toimivaltainen käräjäoikeus on Helsingin käräjäoikeus, jonka tuomiopiirinä on koko maa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian.

5.

Laki**ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 11 luvun 2 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1756/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 luku

11 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

2 §

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Toimivaltainen tuomioistuin

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen haetaan muutosta käräjäoikeudelta valittamalla.

Ulosottovalituksia käsitellään Ahvenanmaan, *Espoon, Etelä-Karjalan, Helsingin, Keski-Suomen, Lapin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Vantaan* ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu.

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen haetaan muutosta käräjäoikeudelta valittamalla.

Ulosottovalituksia käsitellään *Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa*. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Tämän lain voimaan tullessa Espoon käräjäoikeudessa vireillä oleva asia siirtyy käsiteltäväksi Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen ja Vantaan käräjäoikeudessa vireillä oleva asia Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen.

Sen estämättä, mitä 11 luvun 2 §:ssä säädetään, Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin ja Satakunnan käräjäoikeudet käsittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian. Sa-

HE 270/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*ma koskee 2 momentin perusteella Vantaan
käräjäoikeudesta Itä-Uudenmaan käräjäoi-
keuteen siirtyvää asiaa.*

6.

Laki**yrityksen saneerauksesta annetun lain 67 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 67 §, sellaisena kuin se on laeissa 609/1993, 1029/1993, 247/2007 ja 1755/2009 seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

67 §

67 §

*Toimivaltainen tuomioistuin saneerausmenettelyä koskevassa asiassa**Toimivaltainen tuomioistuin saneerausmenettelyä koskevassa asiassa*

Tässä laissa tarkoitettua saneerausmenettelyä koskevia asioita käsitellään Ahvenanmaan, *Espoon*, Etelä-Karjalan, Helsingin, Keski-Suomen, Lapin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Saneerausmenettelyä koskevan asian käsittelee se 1 momentissa tarkoitettu tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Konserniin kuuluvan tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia käsitellään kuitenkin siinä tuomioistuimessa, jossa emoyhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia on vireillä. Jos emoyhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia tulee vireille myöhemmin, voi tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskevaa asiaa käsittelevä tuomioistuin siirtää asian siihen tuomioistuimeen, jossa emoyhtiötä koskeva asia on vireillä. Jos siirtävän tuomioistuimen käsiteltävänä on velallista koskeva, saneerausmenettelyn alettua tehty konkurssihakemus, siirretään myös se sanotun tuomioistuimen ratkaistavaksi. Vahvistetun saneerausohjelman oikaisemista, muuttamista tai raukeamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely oli vireillä. Jos konkurssihakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle tehdään saneeraushakemus, tuomioistuimen on, jos se ei ole asiassa toimivaltainen, siirrettävä saneeraushakemus hakijan

Tässä laissa tarkoitettua saneerausmenettelyä koskevia asioita käsitellään *Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa*. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Saneerausmenettelyä koskevan asian käsittelee se 1 momentissa tarkoitettu tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Konserniin kuuluvan tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia käsitellään kuitenkin siinä tuomioistuimessa, jossa emoyhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia on vireillä. Jos emoyhtiön saneerausmenettelyä koskeva asia tulee vireille myöhemmin, voi tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskevaa asiaa käsittelevä tuomioistuin siirtää asian siihen tuomioistuimeen, jossa emoyhtiötä koskeva asia on vireillä. Jos siirtävän tuomioistuimen käsiteltävänä on velallista koskeva, saneerausmenettelyn alettua tehty konkurssihakemus, siirretään myös se sanotun tuomioistuimen ratkaistavaksi. Vahvistetun saneerausohjelman oikaisemista, muuttamista tai raukeamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely oli vireillä. Jos konkurssihakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle tehdään saneeraushakemus, tuomioistuimen on, jos se ei ole asiassa toimivaltainen, siirrettävä saneeraushakemus hakijan

HE 270/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

pyynnöstä toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

pyynnöstä toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Tämän lain voimaan tullessa Espoon kärä-
jäoikeudessa vireillä oleva asia siirtyy käsi-
teltäväksi Länsi-Uudenmaan kärjäoikeu-
teen.*

*Sen estämättä, mitä 67 §:ssä säädetään,
Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin, Poh-
jois-Karjalan ja Satakunnan kärjäoikeudet
käsittelevät niissä tämän lain voimaan tulle-
sa vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun
asian.*

7.

Laki

sotilasoikeudenkäyntilain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 1 §, sellaisina kuin se on laissa 688/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Sotilasoikeudenkäyntiasiat käsitellään yleisissä tuomioistuimissa rikosasioista säädetysissä järjestyksessä noudattaen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään. Sotaoikeuksista säädetään 6 luvussa.

Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsitteleviä alioikeuksia ovat *Etelä-Karjalan*, *Helsingin*, *Kainuun*, *Kanta-Hämeen*, *Keski-Suomen*, *Kymenlaakson*, *Lapin*, *Länsi-Uudenmaan*, *Pirkanmaan*, *Pohjanmaan*, *Pohjois-Karjalan*, *Pohjois-Savon*, *Päijät-Hämeen*, *Satakunnan* ja *Varsinais-Suomen* käräjäoikeudet. Muutoksenhakutuomioistuimena niiden päätöksistä on Helsingin hovioikeus.

1 §

Sotilasoikeudenkäyntiasiat käsitellään yleisissä tuomioistuimissa rikosasioista säädetysissä järjestyksessä noudattaen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään. Sotaoikeuksista säädetään 6 luvussa.

Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsitteleviä alioikeuksia ovat *Helsingin*, *Kainuun*, *Kanta-Hämeen*, *Kymenlaakson*, *Lapin*, *Länsi-Uudenmaan*, *Satakunnan* ja *Varsinais-Suomen* käräjäoikeudet. Muutoksenhakutuomioistuimena niiden päätöksistä on Helsingin hovioikeus.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Sen estämättä, mitä 1 §:ssä säädetään, Ete-
lä-Karjalan, Keski-Suomen, Pirkanmaan,
Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-
Savon ja Päijät-Hämeen käräjäoikeudet kä-
sittelevät niissä tämän lain voimaan tullessa
vireillä olevan tässä laissa tarkoitetun asian.*

8.

Laki

tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinharjoittelusta annetun lain (674/2016) 14 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Käräjänotaarin toimivalta käräjäoikeudessa

Käräjänotaarin toimivalta käräjäoikeudessa

Käräjänotaari saa ilman eri määräystä toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä käsitellä ja ratkaista käräjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita ja hakemusasioita. Käräjänotaari voi lisäksi pitää pöytäkirjaa käräjäoikeuden istunnossa ja suorittaa tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Käräjänotaari saa ilman eri määräystä toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä käsitellä ja ratkaista käräjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita ja hakemusasioita. Käräjänotaari voi lisäksi pitää pöytäkirjaa käräjäoikeuden istunnossa ja suorittaa tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Valtioneuvoston asetus

käräjäoikeuksien tuomiopiireistä

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään tuomioistuinlain (673/2016) 2 luvun 5 §:n 2 momentin nojalla:

1 §

Käräjäoikeuksien tuomiopiireihin kuuluu yksi tai useampi maakunta taikka yksi tai useampi maakunnan kunnista seuraavasti:

- 1) Ahvenanmaan käräjäoikeus: Ahvenanmaan maakunta;
- 2) Etelä-Karjalan käräjäoikeus: Etelä-Karjalan maakunta;
- 3) Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus: Etelä-Pohjanmaan maakunta;
- 4) Etelä-Savon käräjäoikeus: Etelä-Savon maakunta;
- 5) Helsingin käräjäoikeus: Uudenmaan maakunnan kunnista Helsinki;
- 6) Itä-Uudenmaan käräjäoikeus: Uudenmaan maakunnan kunnista Askola, Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Lapinjärvi, Loviisa, Myrskylä, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Porvoo, Pukkila, Sipoo, Tuusula ja Vantaa sekä Kymenlaakson maakunnasta Pyhtään kunta;
- 7) Kainuun käräjäoikeus: Kainuun maakunta;
- 8) Kanta-Hämeen käräjäoikeus: Kanta-Hämeen maakunta;
- 9) Keski-Suomen käräjäoikeus: Keski-Suomen maakunta;
- 10) Kymenlaakson käräjäoikeus: Kymenlaakson maakunta lukuun ottamatta Pyhtään kuntaa;
- 11) Lapin käräjäoikeus: Lapin maakunta;
- 12) Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus: Uudenmaan maakunnan kunnista Espoo, Hanko, Inko, Karkkila, Kauniainen, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti;
- 13) Oulun käräjäoikeus: Pohjois-Pohjanmaan maakunta;
- 14) Pirkanmaan käräjäoikeus: Pirkanmaan maakunta;
- 15) Pohjanmaan käräjäoikeus: Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat;
- 16) Pohjois-Karjalan käräjäoikeus: Pohjois-Karjalan maakunta;
- 17) Pohjois-Savon käräjäoikeus: Pohjois-Savon maakunta;
- 18) Päijät-Hämeen käräjäoikeus: Päijät-Hämeen maakunta;
- 19) Satakunnan käräjäoikeus: Satakunnan maakunta ja
- 20) Varsinais-Suomen käräjäoikeus: Varsinais-Suomen maakunta.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä asetuksella kumotaan käräjäoikeuksien tuomiopiireistä annettu valtioneuvoston asetus (1053/2014).

Valtioneuvoston asetus

käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa- ja metsätalouden käsiteltäviksi säädettyissä asioissa

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään kiinteistömuodostamislain (554/1995) 241 a §:n nojalla, sellaisena kuin se on laissa (/):

1 §

Kiinteistömuodostamislain (554/1995) 241 a §:ssä tarkoitettujen käräjäoikeuksien tuomiopiirit maa- ja metsätalouden käsiteltäviksi säädettyissä asioissa ovat seuraavat:

- 1) Etelä-Savon käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnat sekä Kymenlaakson maakunta lukuun ottamatta Pyhtään kuntaa;
- 2) Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Uudenmaan maakunta sekä Pyhtään, Salon ja Someron kunnat;
- 3) Kanta-Hämeen käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen maakunnat;
- 4) Lapin käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Kainuun ja Lapin maakunnat sekä Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kunnat;
- 5) Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu Pohjois-Pohjanmaan maakunta lukuun ottamatta Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kunnat;
- 6) Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat;
- 7) Pohjois-Savon käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnat;
- 8) Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Ahvenanmaan ja Satakunnan maakunnat sekä Varsinais-Suomen maakunta lukuun ottamatta Salon ja Someron kunnat.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä asetuksella kumotaan käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa- ja metsätalouden käsiteltäviksi säädettyissä asioissa annettu valtioneuvoston asetus (1075/2013).

Valtioneuvoston asetus

käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään ulosottokaaren (705/2007) 11 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla, sellaisena kuin sen on laissa (/):

1 §

Ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen käräjäoikeuksien tuomiopiirit ulosottovalituksia koskevissa asioissa ovat seuraavat:

- 1) Ahvenanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Ahvenanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin;
- 2) Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirin;
- 3) Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 4) Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Kainuun, Lapin ja Oulun käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 5) Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin;
- 6) Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Satakunnan käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 7) Pohjois-Savon käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 8) Päijät-Hämeen käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Karjalan, Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 9) Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomiopiirin.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä asetuksella kumotaan käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa annettu valtioneuvoston asetus (340/2013).

Valtioneuvoston asetus

käräjäoikeuksien tuomiopiireistä yrityksen saneerausta koskevissa asioissa

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 67 §:n 1 momentin nojalla, sellaisena kuin se on laissa (/):

1 §

Yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 67 §:n 1 momentissa tarkoitettujen käräjäoikeuksien tuomiopiirit yrityksen saneerausta koskevissa asioissa ovat seuraavat:

- 1) Ahvenanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Ahvenanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin;
- 2) Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirin;
- 3) Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 4) Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Kainuun, Lapin ja Oulun käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 5) Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin;
- 6) Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Satakunnan käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 7) Pohjois-Savon käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 8) Päijät-Hämeen käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksien tuomiopiirit;
- 9) Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomiopiirin.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä asetuksella kumotaan käräjäoikeuksien tuomiopiireistä yrityksen saneerausta koskevissa asioissa annettu valtioneuvoston asetus (339/2013).

Valtioneuvoston asetus

hovioikeuksien sijaintipaikoista ja tuomiopiireistä annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan hovioikeuksien sijaintipaikoista ja tuomiopiireistä annetun valtioneuvoston asetuksen (864/2016) 2 § seuraavasti:

2 §

Hovioikeuksien tuomiopiirit muodostuvat seuraavasti:

- 1) Helsingin hovioikeuspiiriin kuuluvat Helsingin, Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudet;
- 2) Itä-Suomen hovioikeuspiiriin kuuluvat Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen kärjäoikeudet;
- 3) Rovaniemen hovioikeuspiiriin kuuluvat Kainuun, Lapin ja Oulun kärjäoikeudet;
- 4) Turun hovioikeuspiiriin kuuluvat Ahvenanmaan, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet;
- 5) Vaasan hovioikeuspiiriin kuuluvat Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Satakunnan kärjäoikeudet;

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa annettuun Hyvinkään tai Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden tuomioon, päätökseen taikka osa- tai välituomioon haetaan valittamalla muutosta siltä hovioikeudelta, jonka tuomiopiiriin kärjäoikeus kuului tämän asetuksen voimaan tullessa. Samoin menetellään haettaessa valittamalla muutosta asetuksen voimaantulon jälkeen annettuun kärjäoikeuden ratkaisuun asiassa, jossa ennen asetuksen voimaantuloa annetusta osa- tai välituomiosta on joko valitettu tai säädetyssä määräajassa mahdollista valittaa hovioikeuteen.

Valtioneuvoston asetus

erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (866/2016) 1 § seuraavasti:

1 §

Erityistä kielitaitoa edellyttävien käräjätuomarinvirkojen sijoittaminen

Ne tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvun 10 §:ssä tarkoitetut käräjätuomarin virat, joihin kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä enemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito, sijoitetaan seuraavasti:

- 1) Helsingin käräjäoikeuteen kolme;
- 2) Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen kolme;
- 3) Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen viisi;
- 4) Pohjanmaan käräjäoikeuteen kahdeksan ja
- 5) Varsinais-Suomen käräjäoikeuteen neljä.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Oikeusministeriön asetus

käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään tuomioistuinlain (673/2016) 2 luvun 4 §:n 3 momentin nojalla:

1 §

Käräjäoikeuksien kansliat ja istuntopaikat sijaitsevat seuraavasti:

Käräjäoikeus	Kanslia	Istuntopaikka
Ahvenanmaan käräjäoikeus	Maarianhamina	Maarianhamina
Etelä-Karjalan käräjäoikeus	Lappeenranta	Lappeenranta
Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus	Seinäjoki	Kauhava Seinäjoki
Etelä-Savon käräjäoikeus	Mikkeli	Mikkeli Savonlinna
Helsingin käräjäoikeus	Helsinki	Helsinki
Itä-Uudenmaan käräjäoikeus	Vantaa Hyvinkää	Hyvinkää Porvoo Vantaa
Kainuun käräjäoikeus	Kajaani	Kajaani
Kanta-Hämeen käräjäoikeus	Hämeenlinna	Hämeenlinna
Keski-Suomen käräjäoikeus	Jyväskylä	Jyväskylä
Kymenlaakson käräjäoikeus	Kouvola	Kouvola
Lapin käräjäoikeus	Kemi Rovaniemi	Inari (Ivalo) Kemi Kittilä Rovaniemi Sodankylä Utsjoki
Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus	Espoo	Espoo

HE 270/2016 vp

		Raasepori
Oulun kärjäoikeus	Oulu Ylivieska	Kuusamo Oulu Ylivieska
Pirkanmaan kärjäoikeus	Tampere	Tampere
Pohjanmaan kärjäoikeus	Vaasa Kokkola	Kokkola Vaasa
Pohjois-Karjalan kärjäoikeus	Joensuu	Joensuu Nurmes
Pohjois-Savon kärjäoikeus	Kuopio	Kuopio
Päijät-Hämeen kärjäoikeus	Lahti	Lahti
Satakunnan kärjäoikeus	Pori	Pori Rauma
Varsinais-Suomen kärjäoikeus	Turku	Salo Turku

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä asetuksella kumotaan kärjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista annettu oikeusministeriön asetus (454/2009).

Oikeusministeriön asetus

maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti
muutetaan maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista annetun oikeusministeriön asetuksen (889/2016) 1 § seuraavasti:

1 §

Maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueet

Tuomioistuinlain (673/2016) 14 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueet muodostuvat kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a §:ssä säädettyjen maaoikeuksina toimivien käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maaoikeusasioissa seuraavasti:

- 1) Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksien maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alue;
- 2) Lapin, Oulun ja Pohjanmaan käräjäoikeuksien maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alue ja
- 3) Etelä-Savon ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksien maaoikeusinsinöörien yhteistoiminta-alue.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Oikeusministeriön asetus

vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 4 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti
muutetaan vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen (953/2013) 4 § seuraavasti:

4 §

Päivystävät käräjäoikeudet

Hovioikeuspiirien päivystysalueilla päivystävät 2 §:n 1 momentissa mainittuna aikana seuraavat käräjäoikeudet:

1) Turun hovioikeuspiirin päivystysalueella Ahvenanmaan, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet;

2) Vaasan hovioikeuspiirin päivystysalueella Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Satakunnan käräjäoikeudet;

3) Itä-Suomen hovioikeuspiirin päivystysalueella Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen käräjäoikeudet;

4) Helsingin hovioikeuspiirin päivystysalueella Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudet;

5) Rovaniemen hovioikeuspiirin päivystysalueella Kainuun, Lapin ja Oulun käräjäoikeudet.
Kuhunkin päivystysalueeseen kuuluvat käräjäoikeudet päivystävät vuorotellen. Helsingin käräjäoikeus päivystää jatkuvasti.

Jokainen käräjäoikeus voi käsitellä omaan tuomiopiiriinsä kuuluvan asian, vaikkei olisi päivystysvuorossa.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .